

**THE
VICIOUS
CIRCLE**

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής | Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής

Φοιτητική ομάδα:

Λυκουρέζου Αλεξάνδρα | Χαμάκου Μαρία

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Δρ. Λουκία Μάρθα, Επίκουρη Καθηγήτρια

Αθήνα, 2023

Break the (vicious) cycle

**Εφήμερη χωρική κατασκευή στο δημόσιο
χώρο για τη βία κατά των γυναικών**

Δήλωση Συγγραφέων

Οι κάτωθι υπογράφουσες Αλεξάνδρα Λυκουρέζου του Ευστρατίου με αριθμό μητρώου 17117 και Μαρία Χαμάκου του Ανδρέα με αριθμό μητρώου 17120, φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής, δηλώνουμε υπεύθυνα ότι:

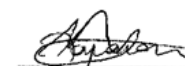
«Είμαστε συγγραφείς αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχαμε για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες κάναμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνουμε ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από εμάς αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μας, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μας ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μας».

Οι Δηλούσες

Αλεξάνδρα Λυκουρέζου

Μαρία Χαμάκου

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή

Η πτυχιακή/διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

Επίκουρη καθηγήτρια

Δρ. Λουκία Μάρθα (επιβλέπουσα καθηγήτρια)

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Δρ. Μαρία Μοίρα

Ακαδημαϊκή Υπότροφος

Ιωάννα Μπαρκούτα

Ευχαριστούμε πολύ τις φίλες μας, τις αδερφές μας, τις μητέρες μας για τη βοήθειά τους στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας. Ιδιαίτερως ευχαριστούμε τη Γωγώ, την Έλενα και την Ξένια που “έντυσαν” με τις φωνές τους το βίντεο που δημιουργήσαμε.

You can only see light when you make an effort to move beyond darkness

- Balroop Singh

ABSTRACT

The phenomenon of violence against women always existed but the need for information is now greater than ever. Social media and actions by stakeholders have contributed to raising awareness and knowledge of the issue. The goal is common to all: the victims should find the courage to speak out and highlight the problem, until in a few years we will no longer talk about this phenomenon.

The thesis is about the design of an ephemeral installation about the violence against women in public space. It is a light construction, integrated in the urban fabric of Athens and specifically in the Spyrimilios Stoa. The starting point for the design, but also the inspiration is the active action of the Womensos organization through various events, but also the practical help to the victims with advice and support. Synthetic principles and also the request in the design of the space are the transformation and flexibility, the experiential approach and the concept of the ephemeral in the construction of the installation.

In this paper, the phenomenon of violence against women is analyzed and statistical data of surveys are recorded. Then, applications of the topic in different art forms are described and conclusions are drawn. An analysis of the term «ephemera» and applications in art and architecture is made.

Then, the Spyromilios Stoa is discussed and the method and tools used to construct the ephemeral space are analysed.

The aim of the paper is to analyse the steps and the method we followed from the conception of the idea of the installation to its realisation. The ephemeral installation created aims to inform the public about the existence of the phenomenon, to mobilize victims to speak openly and public institutions to take practical action to eradicate the phenomenon. In the future, we aim to make a proposal to the institutions to implement the project and place it on the site as described in this paper.

Key-words: ephemeral, ephemeral installation, ephemeral structure, ephemeral art, feminicide, violence against women, violence - architecture

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών υπήρχε από πάντα αλλά η ανάγκη για ενημέρωση είναι τώρα μεγαλύτερη από ποτέ. Στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για το ζήτημα έχουν συμβάλει τα μέσα ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης και δράσεις φορέων. Ο στόχος όλων είναι κοινός: τα θύματα να βρουν το θάρρος να μιλήσουν και να αναδείξουν το πρόβλημα, ώσπου σε μερικά χρόνια να μην μιλάμε πλέον για αυτό το φαινόμενο.

Η πτυχιακή εργασία έχει ως αντικείμενο τον σχεδιασμό εφήμερης χωρικής εγκατάσταση με θέμα την Βία κατά των γυναικών σε δημόσιο χώρο. Πρόκειται για μία ελαφριά κατασκευή, ενταγμένη στον αστικό ιστό της Αθήνας και συγκεκριμένα στη Στοά Σπυρομήλιου. Αφετηρία στο σχεδιασμό, αλλά και έμπνευση αποτελεί η ενεργή δράση του οργανισμού Womensos μέσα από ποικίλες διοργανώσεις, αλλά και την έμπρακτη βοήθεια στα θύματα με συμβουλές και υποστήριξη. Συνθετικές αρχές αλλά και ζητούμενο στο σχεδιασμό χώρου είναι η μετατροπή και η ευελιξία, η βιωματική προσέγγιση και η έννοια του εφήμερου στην κατασκευή της εγκατάστασης.

Στην παρούσα εργασία, γίνεται ανάλυση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών και καταγράφονται στατιστικά δεδομένα ερευνών. Στη συνέχεια, περιγράφονται εφαρμογές του θέματος σε διαφορετικές μορφές τέχνης και εξάγονται συμπεράσματα. Γίνεται ανάλυση του όρου «εφήμερο» και εφαρμογών στην τέχνη και την αρχιτεκτονική.

Έπειτα, γίνεται αναφορά στη Στοά Σπυρομήλιου και αναλύεται η μέθοδος και τα εργαλεία που χρησιμοποιήσαμε για την κατασκευή του εφήμερου χώρου.

Στόχος της εργασίας είναι να αναλυθούν τα βήματα και η μέθοδος που ακολουθήσαμε από τη σύλληψη της ιδέας της εγκατάστασης μέχρι την υλοποίησή της. Η εφήμερη εγκατάσταση που δημιουργήθηκε στοχεύει να ενημερώσει το κοινό για την ύπαρξη του φαινομένου, να κινητοποιήσει τα θύματα να μιλήσουν ανοιχτά και τους δημόσιους φορείς να αναλάβουν έμπρακτη δράση για την εξάλειψη του φαινομένου. Μελλοντικά, στοχεύουμε να γίνει

πρόταση στους φορείς να υλοποιηθεί το έργο και να τοποθετηθεί στον χώρο, όπως περιγράφεται στην παρούσα εργασία.

Λέξεις κλειδιά: εφήμερο, εφήμερη εγκατάσταση, εφήμερη κατασκευή, εφήμερη τέχνη, γυναικοκτονία, βία κατά των γυναικών, βία-αρχιτεκτονική

11

Εισαγωγή

28

Βία κατά των
γυναικών: Θέατρο,
Κινηματογράφος,
Λογοτεχνία, Εικα-
στική εγκατάσταση

6

Βιωματικός
χώρος και
ενεργοποίηση

16

Η βία κατά των
γυναικών

40

Η έννοια του
εφήμερου

2

των αισθήσεων
στην
αρχιτεκτονική

78

Project: Χωρική
εγκατάσταση

149

Βιβλιογραφία

66

Η έννοια της βίας
στην αρχιτεκτονική

139

Παράρτημα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Έκανα τα πάντα, ή έτσι νόμιζα. Τώρα πια δεν έχει σημασία. Σημασία έχει τι θα κάνεις εσύ που ακόμα μπορείς»¹

¹ Απόσπασμα απο την ταινία «Μη με αφήσεις ποτέ (Don't ever leave me)»

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάζει την έννοια της βίας κατά των γυναικών με αφορμή την έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλά και λόγω της προσωπικής μας ευαισθητοποίησης και επιθυμίας να το αναδείξουμε.

Η βία κατά των γυναικών δεν είναι ένα θέμα των ημερών. Είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που συνέβαινε ανέκαθεν σε όλες τις κοινωνίες. Η εξάπλωση των κοινωνικών μέσων ανέδειξε το ζήτημα, καταδίκασε τους θύτες και έφερε στο προσκήνιο σημάδια και ενδείξεις που προοικονομούν αυτή τη βίαιη κατάληξη. Η έκταση που έχει πάρει αυτό το παγκόσμιο φαινόμενο μέσω της προβολής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ώθησε πολλούς καλλιτέχνες να το προσεγγίσουν και να το αναδείξουν μέσω της τέχνης τους.

Με αφορμή τη δράση του οργανισμού Womensos για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, η παρούσα εργασία ασχολείται με τη μελέτη μιας εφήμερης χωρικής εγκατάστασης, μέσω της οποίας ο επισκέπτης θα μπορέσει να ευαισθητοποιηθεί βιωματικά αλλά παράλληλα να ενημερωθεί για το φαινόμενο και την δράση του οργανισμού Womensos.

Ως χώρος υποδοχής της εγκατάστασης επιλέχθηκε η Στοά Σπυρομήλιου, ένας δημόσιος χώρος στο κέντρο της Αθήνας, με μεγάλη επισκεψιμότητα και μεγαλοαστικό χαρακτήρα που έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με το θέμα της βίας.

Η παρούσα μελέτη δομείται σε δύο μέρη: στη θεωρητική προσέγγιση και στην πρόταση.

Το πρώτο μέρος εκτείνεται σε 5 κεφάλαια τα οποία παρουσιάζονται ακολουθώντας:

Στο πρώτο κεφάλαιο αποσαφηνίζονται έννοιες όπως η βία κατά των γυναικών και αναλύονται τα στάδια της βίας. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη δράση του φορέα Womensos.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται παραδείγματα έκφρασης βίας στο χώρο της τέχνης, όπως στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στη λογοτεχνία.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια του εφήμερου και της εφήμερης κατασκευής και το πως βρίσκει εφαρμογή στην τέχνη και την αρχιτεκτονική, με αντίστοιχα παραδείγματα.

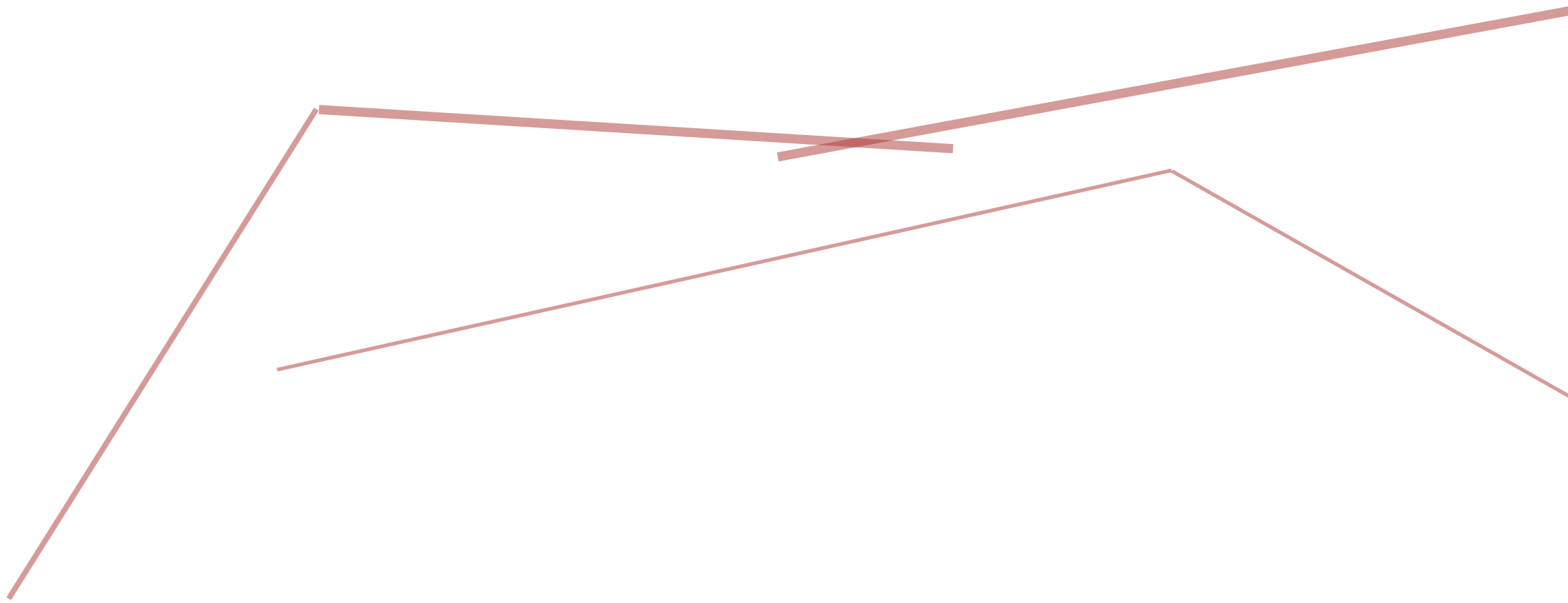
Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του βιωματικού χώρου και ο τρόπος με τον οποίο ενεργοποιούνται οι αισθήσεις μέσα σε αυτόν.

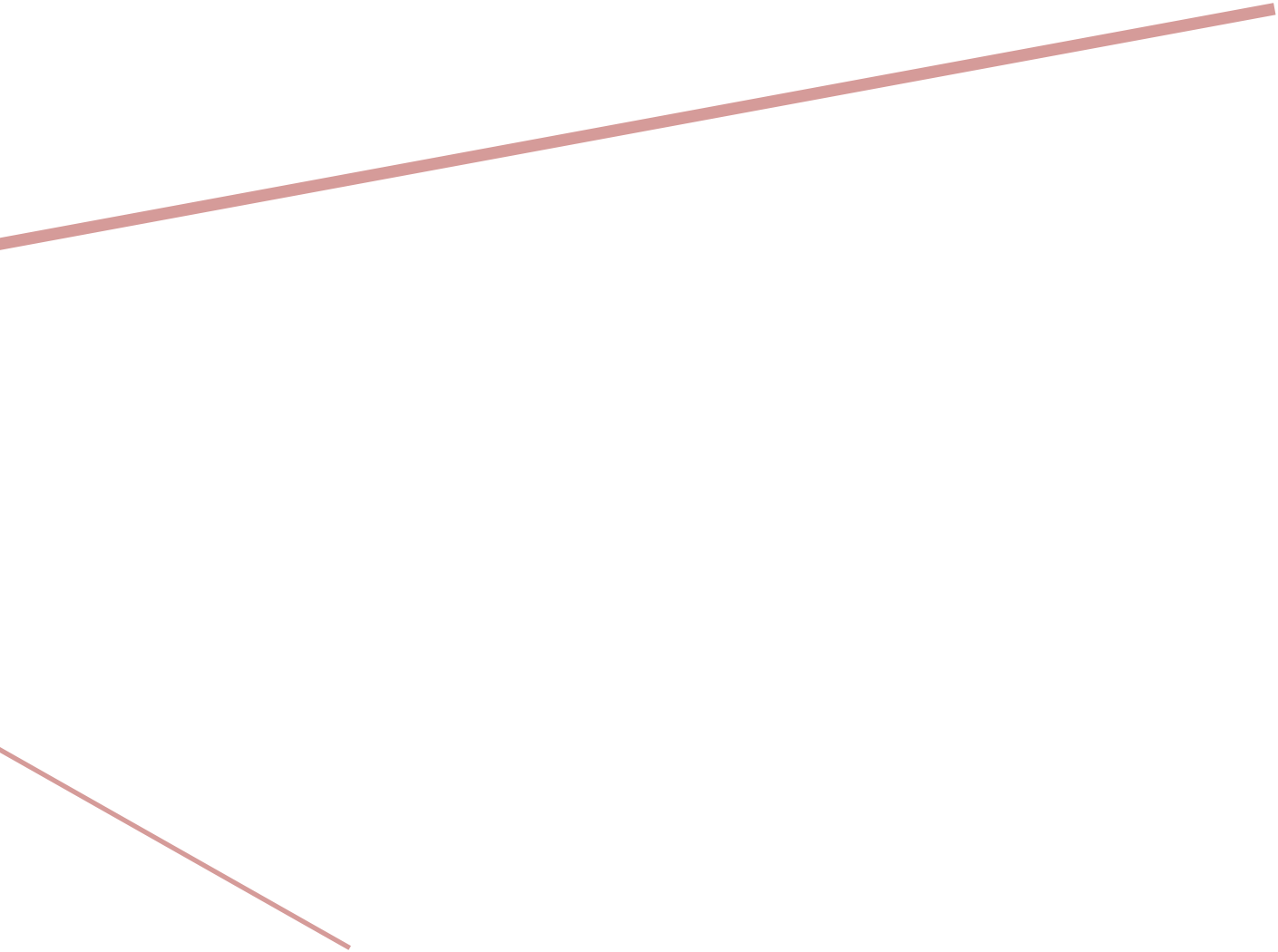
Το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται με παραδείγματα τα μέσα έκφρασης βίας στην αρχιτεκτονική.

Το δεύτερο μέρος αφορά στην πρόταση για την ένταξη χωρικής κατασκευής για την ευαισθητοποίηση της βίας κατά των γυναικών μέσω της δράσης του οργανισμού Womensos, στη μελέτη του χώρου, στην εννοιολογική ανάλυση της διαδρομής και στα συνθετικά στάδια που χρησιμοποιήθηκαν κατά την υλοποίηση της ιδέας.

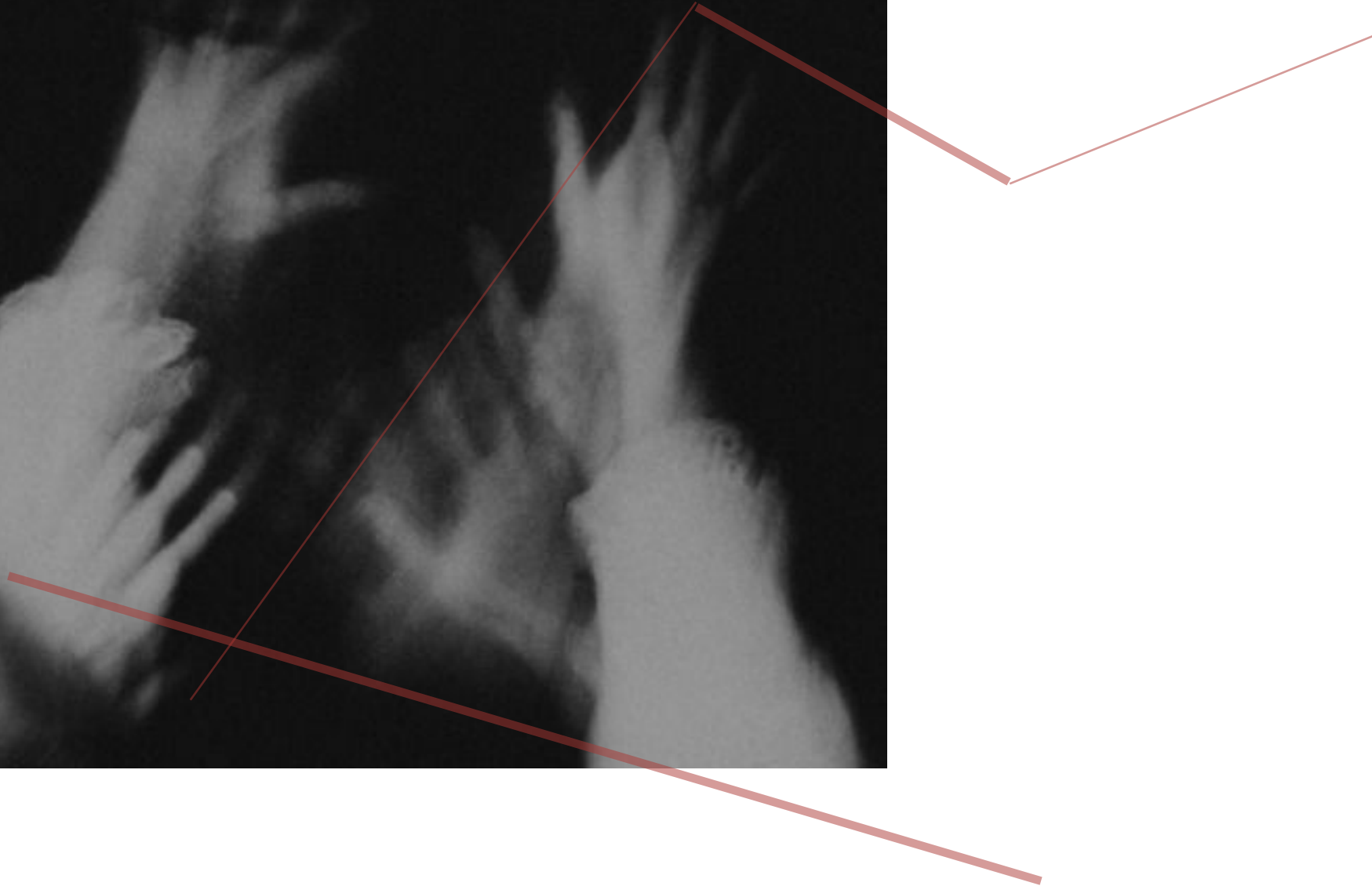
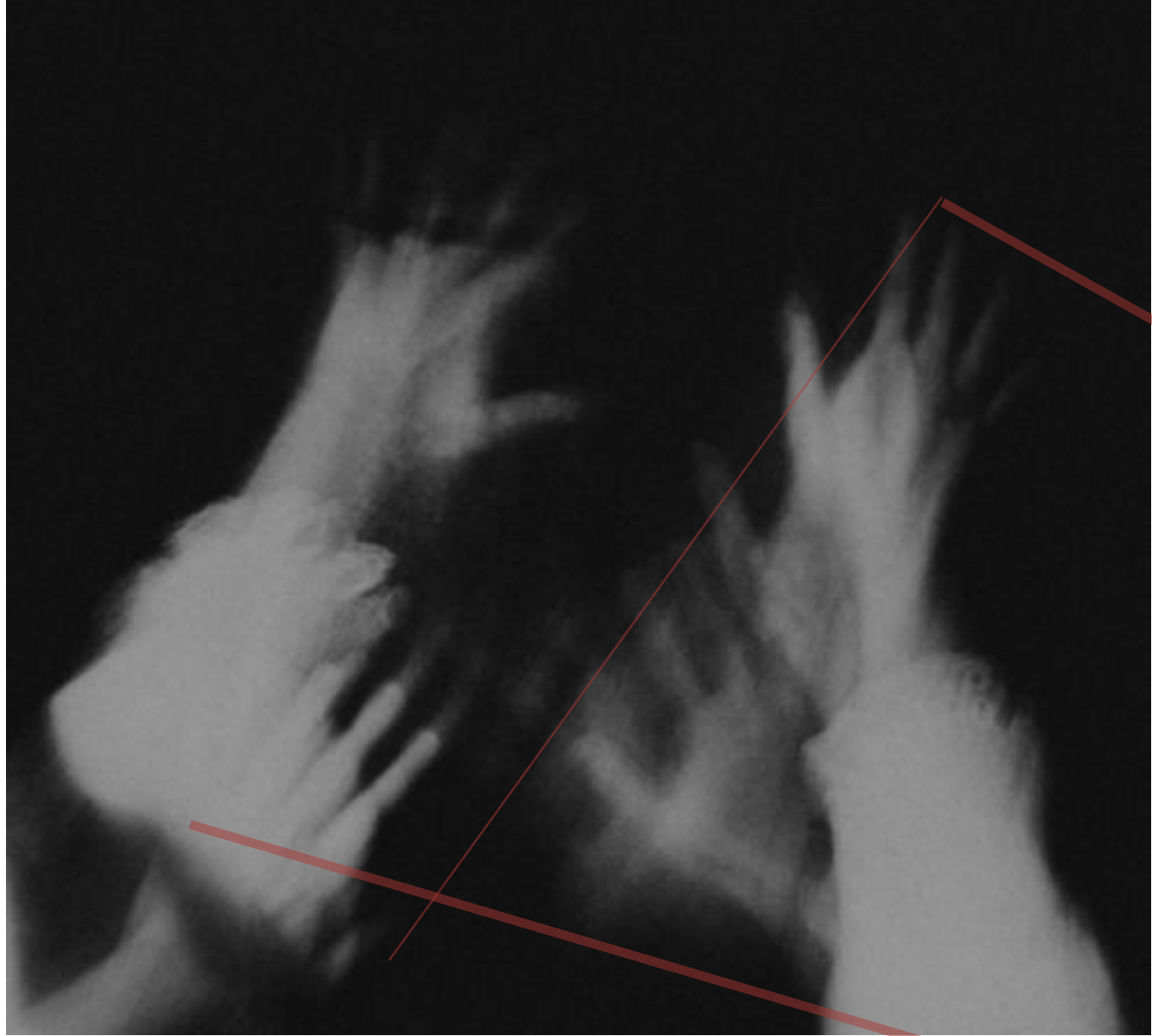
Η καινοτομία της εργασίας έγκειται στο ότι αγγίζει ένα θέμα που υφίσταται μεν από πάντα, αλλά από μία εναλλακτική οπτική, αφού εισάγει τον επισκέπτη στο περιβάλλον του θύματος και του μεταφέρει την ψυχική και συναισθηματική του κατάσταση μέσω της εφήμερης χωρικής εγκατάστασης.

Στην χωρική κατασκευή, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να «βιώσει» την κατάσταση που αποτελεί καθημερινότητα για ένα θύμα ενδοοικογενειακής βίας αλλά παράλληλα να ενημερωθεί για τις δράσεις των ομάδων που ενεργοποιούνται στο θέμα αυτό. Ο χώρος αφηγείται με αρχιτεκτονικές ποιότητες, τα συναισθήματα, σκέψεις του θύματος, τα στάδια από τα πρώτα σημάδια της βίαιης συμπεριφοράς μέχρι την λύτρωση, εάν και όταν έρθει. Σκοπός είναι τα σημάδια να αναγνωριστούν έγκαιρα είτε από το θύμα, είτε από τον περίγυρό του, ώστε να υπάρξει άμεση κινητοποίηση για την απελευθέρωση.

A decorative graphic consisting of two red lines. One line starts from the left edge of the slide and slopes upwards towards the right. The other line starts from the left edge and slopes downwards towards the right.

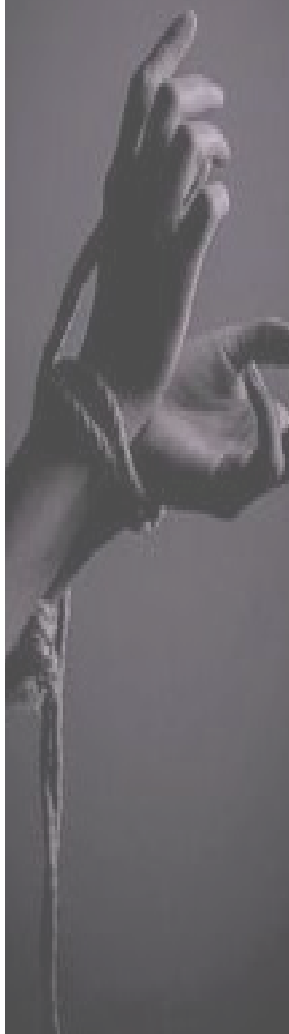
**1ο ΜΕΡΟΣ:
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

01

Η βία κατά των γυναικών

Βία ορίζεται η εσκεμμένη, πραγματική ή απειλούμενη, χρήση εξουσίας και σωματικής δύναμης, που έχει ως αποτέλεσμα τον τραυματισμό, τη ψυχολογική και σωματική βλάβη, την κακή ανάπτυξη, τη στέρηση ή ακόμη και το θάνατο.

Ως βία χαρακτηρίζεται κάθε συμπεριφορά που έχει σκοπό να εξαναγκάσει, να κυριαρχήσει, να πληγώσει και να απομονώσει ένα άτομο. Είναι κάθε μορφή εξουσίας που επιβάλλεται με σκοπό να διατηρήσει την κυριαρχία και τον έλεγχο, τόσο της σχέσης όσο και της συμπεριφοράς του θύματος.

Οι άμεσες αντιδράσεις του θύματος συχνά περιλαμβάνουν το σοκ, το φόβο, τη δυσπιστία, την ενοχή και τη δυσφορία. Οι επιπτώσεις της συχνά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το άγχος, τη θλίψη, την απομόνωση, την κατάθλιψη, το μετατραυματικό στρες, την ανασφάλεια και τη χαμηλή αυτοεκτίμηση. Επίσης, η βία μπορεί να επηρεάσει τραυματικά την προσωπικότητα του θύματος και τη συναισθηματική και ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη και ωρίμανση.

Η βία υφίσταται με διάφορες μορφές και τέτοιες είναι η σωματική, η σεξουαλική, η λεκτική, η ψυχολογική, η πολιτιστική και πνευματική, η χρηματοοικονομική και η παραμέληση (Κατωγυρίτη Ε., 2021).

Η 25^η Νοεμβρίου έχει καθιερωθεί ως η διεθνής ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Ο Γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες, αναφέρει πως η βία κατά των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, μια πανδημία, ένα πολιτικό ζήτημα, ένα θέμα που βλάπτει το άτομο καταπατώντας τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχει σοβαρές συνέπειες στις οικογενειακές σχέσεις αλλά και στην κοινωνία, καθώς συνδέεται με θέματα εξουσίας και ελέγχου (Ηνωμένα Έθνη, 2022).

Ο όρος γυναικοκτονία, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), αναφέρεται στη δολοφονία των γυναικών εξαιτίας του φύλου τους, ενώ από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) ορίζεται ως η ανθρωποκτονία εκ προμελέτης μιας γυναίκας λόγω του ότι είναι γυναίκα (ΓΓΔΟΠΙΦ, 2021 · EIGE, 2022).

Η βία κατά των γυναικών είναι μία από τις διαδεδομένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον κόσμο σήμερα, κυρίως λόγω της ατιμωρησίας, του στιγματισμού και της ντροπής που την περιβάλλει. Σε γενικές γραμμές, εκδηλώνεται με σωματικές, σεξουαλικές και ψυχολογικές μορφές, που περιλαμβάνουν:

- βία από σύντροφο (χτυπήματα, ψυχολογική κακοποίηση, συζυγικός βιασμός, γυναικοκτονία)
- σεξουαλική βία και παρενόχληση (βιασμός, εξαναγκαστικές σεξουαλικές πράξεις, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών, εξαναγκαστικός γάμος, παρενόχληση στο δρόμο, καταδίωξη, παρενόχληση μέσω διαδικτύου)
- εμπορία ανθρώπων (σκλαβιά, σεξουαλική εκμετάλλευση)
- ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων
- γάμος παιδιών

Η Διακήρυξη για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών που εκδόθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1993, ορίζει τη βία κατά των γυναικών ως «κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο που οδηγεί ή είναι πιθανό να οδηγήσει σε σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη γυναικών, συμπεριλαμβανομένων απειλών για τέτοιες πράξεις, εξαναγκασμού ή αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, είτε συμβαίνουν στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή».

Ενώ η βία με βάση το φύλο μπορεί να συμβεί σε οποιονδήποτε, οπουδήποτε, ορισμένες γυναίκες και κορίτσια είναι ιδιαίτερα ευάλωτα - για παράδειγμα, νεαρά κορίτσια και ηλικιωμένες γυναίκες, ομοφυλόφιλες, αμφιφυλόφιλες, τρανσέξουαλ, μετανάστες και πρόσφυγες, εθνικές μειονότητες ή γυναίκες και κορίτσια που ζουν με HIV και αναπηρίες (United Nations, 2021).

YOU ARE

Εικόνα 1.1: Καμπάνια των Ηνωμένων Εθνών για

<https://www.un.org/en/observance>

NOT ALONE

α την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, 2021

[es/ending-violence-against-women-day](#))

1.1. Στατιστικά στοιχεία

Μελέτες έχουν δείξει ότι το 2017, το 58% των ανθρωποκτονιών γυναικών παγκοσμίως μπορεί να αποδοθεί σε στενούς συντρόφους ή μέλη της οικογένειας. Δυστυχώς, αυτό το ποσοστό έχει αυξηθεί με την πάροδο του χρόνου και μπορεί να είναι ακόμη υψηλότερο, καθώς ορισμένες χώρες δεν παρέχουν τα κατάλληλα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη γυναικοκτονία. Ενώ οι χώρες προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα με διαφορετικούς τρόπους, από την καλύτερη εκπαίδευση της αστυνομίας έως την προληπτική ενδυνάμωση των γυναικών, υπάρχει ακόμη δουλειά που πρέπει να γίνει (My Modern Met, 2019).

UN Women (2022)

- Παγκοσμίως, υπολογίζεται ότι 736 εκατομμύρια γυναίκες —σχεδόν μία στις τρεις— έχουν υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία από σύντροφο, σεξουαλική βία από μη σύντροφο ή και τα δύο τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους (30% των γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω). Αυτός ο αριθμός δεν περιλαμβάνει τη σεξουαλική παρενόχληση. Τα ποσοστά κατάθλιψης, αγχώδους διαταραχής, ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, σεξουαλικά μεταδιδόμενων λοιμώξεων και HIV είναι υψηλότερα σε γυναίκες που έχουν υποστεί βία σε σύγκριση με γυναίκες που δεν έχουν βιώσει, καθώς και πολλά άλλα προβλήματα υγείας που μπορεί να διαρκέσουν ακόμη και μετά το τέλος της βίας.

- Το μεγαλύτερο μέρος της βίας κατά των γυναικών διαπράττεται από νυν ή πρώην συζύγους ή συντρόφους. Περισσότερες από 640 εκατομμύρια γυναίκες ηλικίας 15 ετών και άνω έχουν υποστεί βία από στενό σύντροφο (26% των γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω).

- Από τα κορίτσια σε σχέση, σχεδόν ένα στα τέσσερα ηλικίας 15–19 ετών (24%) έχει υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία από σύ-

ντροφο ή σύζυγο. Το 16% των νεαρών γυναικών ηλικίας 15 έως 24 ετών βίωσαν αυτή τη βία τους τελευταίους 12 μήνες.

- Το 2018, εκτιμάται ότι μία στις επτά γυναίκες είχε υποστεί σωματική ή/και σεξουαλική βία από σύντροφο ή σύζυγο (13% των γυναικών ηλικίας 15–49). Αυτοί οι αριθμοί δεν αντικατοπτρίζουν τον αντίκτυπο της πανδημίας COVID -19, η οποία έχει αυξήσει τους παράγοντες κινδύνου για βία κατά των γυναικών.

- Παγκοσμίως, 81.000 γυναίκες και κορίτσια σκοτώθηκαν το 2020, περίπου 47.000 από αυτά (58%) πέθαναν στα χέρια ενός συντρόφου ή ενός μέλους της οικογένειας, που ισοδυναμεί με μια γυναίκα ή ένα κορίτσι που σκοτώνεται κάθε 11 λεπτά στο σπίτι τους. Στο 58% όλων των δολοφονιών που διαπράχθηκαν από στενούς συντρόφους ή άλλα μέλη της οικογένειας, το θύμα ήταν γυναίκα ή κορίτσι.

- Λιγότερο από το 40% των γυναικών που βιώνουν βία αναζητούν βοήθεια κάθε είδους. Στην πλειονότητα των χωρών με διαθέσιμα δεδομένα για αυτό το θέμα, μεταξύ των γυναικών που αναζητούν βοήθεια, οι περισσότερες προστρέχουν στην οικογένεια και τους φίλους και πολύ λίγες απευθύνονται σε επίσημους φορείς, όπως η αστυνομία και οι υπηρεσίες υγείας. Λιγότερο από το 10% όσων ζητούν βοήθεια, προσφεύγουν στην αστυνομία.

Εικόνα 1.1.1: <https://m.popaganda.gr/newstrack/pagkosmia-imera-exalpsi-vias-kata-ginekon-ekdilosis/>

Εικόνα 1.2-1: <https://sdvs.ie/the-cycle-of-violence/>

1.2. Τα στάδια της βίας

Οι άνθρωποι που έχουν βιώσει κακοποιητική συμπεριφορά αναφέρουν ότι η βία ακολουθεί ένα μοτίβο. Δεν συμβαίνει τυχαία· το αντίθετο, συμβαίνει σε έναν επαναλαμβανόμενο κύκλο που αποτελείται από τρεις φάσεις (εικόνα): η ένταση, η έκρηξη και η περίοδος «μέλιτος». Κάθε στάδιο έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και προειδοποιητικά σημάδια, ενώ ο εγκλωβισμός σε αυτόν τον κύκλο μπορεί να συμβεί χωρίς να το αντιληφθεί το θύμα. Το σημαντικό είναι να αναγνωριστούν τα πρώτα σημάδια, ώστε το θύμα να αναζητήσει βοήθεια για να διαφύγει.

1. Ένταση

Πριν από την έκρηξη βίας και την κακοποιητική συμπεριφορά, υπάρχει συνήθως μία περίοδος αυξημένου άγχους του θύματος, όπου βρίσκεται σε εγρήγορση να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη του συντρόφου. Οι θύτες βρίσκουν αφορμή σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως επαγγελματικά ή οικογενειακά θέματα και κούραση. Επομένως, το θύμα νιώθει ότι πρέπει να παρέχει περισσότερη υποστήριξη, ενώ προσπαθεί να μην εκνευρίσει τον σύντροφό του.

2. Έκρηξη

Το στάδιο της κρίσης είναι όταν συμβεί το περιστατικό. Αφορά οποιαδήποτε έκφραση βίας, συμπεριλαμβανομένης και της απειλής, ακόμα και εάν η πραγματική βία δεν έρθει. Ο θύτης προσπαθεί να κερδίσει δύναμη ελέγχοντας το θύμα.

3. Περίοδος «μέλιτος»

Η περίοδος μετά την κακοποίηση αναφέρεται ως «μήνας του μέλιτος», επειδή ο θύτης θα προσπαθήσει να επανορθώσει. Ενδεχομένως απολογείται για τις πράξεις του και υπόσχεται ότι δεν θα ξανασυμβεί. Συχνά προσφέρει δώρα ως έναν τρόπο να αφήσει πίσω ό,τι συνέβη. Αυτή η συμπεριφορά κάνει

το θύμα να δένεται περισσότερο με τον θύτη, με την ψευδαίσθηση ότι η καλή σχέση έχει ανακτηθεί. Και τα δύο πρόσωπα προσπαθούν να βρουν την αιτία της κακοποιητικής συμπεριφοράς. Ο βίαιος σύντροφός μπορεί ακόμη και να προσπαθήσει να υποβαθμίσει την κακοποίηση ή να κατηγορήσει το θύμα ότι τον προκάλεσε.

Αυτές οι τρεις φάσεις τείνουν να επαναλαμβάνονται και ενδέχεται να μεσολαβούν ημέρες, εβδομάδες ή μήνες ανάμεσά τους. Κάποιες φορές η περίοδος μεταξύ των συμβάντων γίνεται όλο και μικρότερη. Αυτό εξηγεί το γεγονός ότι τα συναισθήματα της αγάπης, ελπίδας και φόβου κρατούν τον κύκλο ζωντανό και δυσκολεύουν το θύμα να διακόψει μία βίαιη σχέση. Συχνά, όσο περισσότερο διαρκεί μία σχέση, τόσο γρηγορότερα επαναλαμβάνεται ο κύκλος και χειρότερη γίνεται η κακοποίηση στη φάση της έκρηξης (Metropolitan Police Department, 2023).

Ο κύκλος της κακοποίησης δημιουργήθηκε για να εξηγήσει το σύνδρομο της κακοποιημένης γυναίκας, που είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει γυναίκες που έχουν επανειλημμένα κακοποιηθεί από τους συντρόφους τους. Ωστόσο, το μοτίβο αυτό δεν ακολουθείται πάντα διότι η βίαιη συμπεριφορά διαφοροποιείται από σχέση σε σχέση.

womensos.gr

Σπάσε τη σιωπή. Μίλησέ μας!

Το Συμβουλευτικό Κέντρο στελεκώνεται από επιστημονικό προσωπικό εξειδικευμένο στη συμβουλευτική γυναικών (ψυχολόγους, κοινωνιολόγους, κοινωνικές/-ούς λειτουργούς και νομικούς). Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες καλύπτονται από το απόρρητο της συμβουλευτικής.

Δεν είσαι η μόνη. Δεν είσαι μόνη

BIA

κατά των γυναικών
Σπάσε τη σιωπή. Μίλησέ μας!

Δεν είσαι η μόνη. Δεν είσαι μόνη

Συμβουλευτικό Κέντρο Περιστερίου

📍 Εθνόρκου Μακαρίου 1
☎ /Fax: 210 5783265
✉ skg@peristeri.gr
📍 Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Περιστερίου
🌐 womenaidperisteri.blogspot.gr

ΜΙΛΗΣΕ ΜΑΣ!
Κόλεσε, ΤΩΡΑ στο 15900
ή στείλε email στο
sos15900@isotita.gr

Μπορείς επίσης να επισκεφτείς τις ιστοσελίδες
www.isotita.gr
www.womensos.gr
και τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης της ΓΓΠΦ στο Facebook

📍 WomenSos.gr
📍 Γενική Γραμματεία Βοήθειας των φύλων

www.womensos.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 2014-2020
ΕΣΠΑ 2014-2020

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Εικόνα 1.3.1.: Ενημερωτικό έντυπο για τη δράση του womensos για τον Δήμο Περιστερίου, 2015 (https://womensos.gr/wp-content/uploads/TRIPTIXO_PERISTERI.pdf)

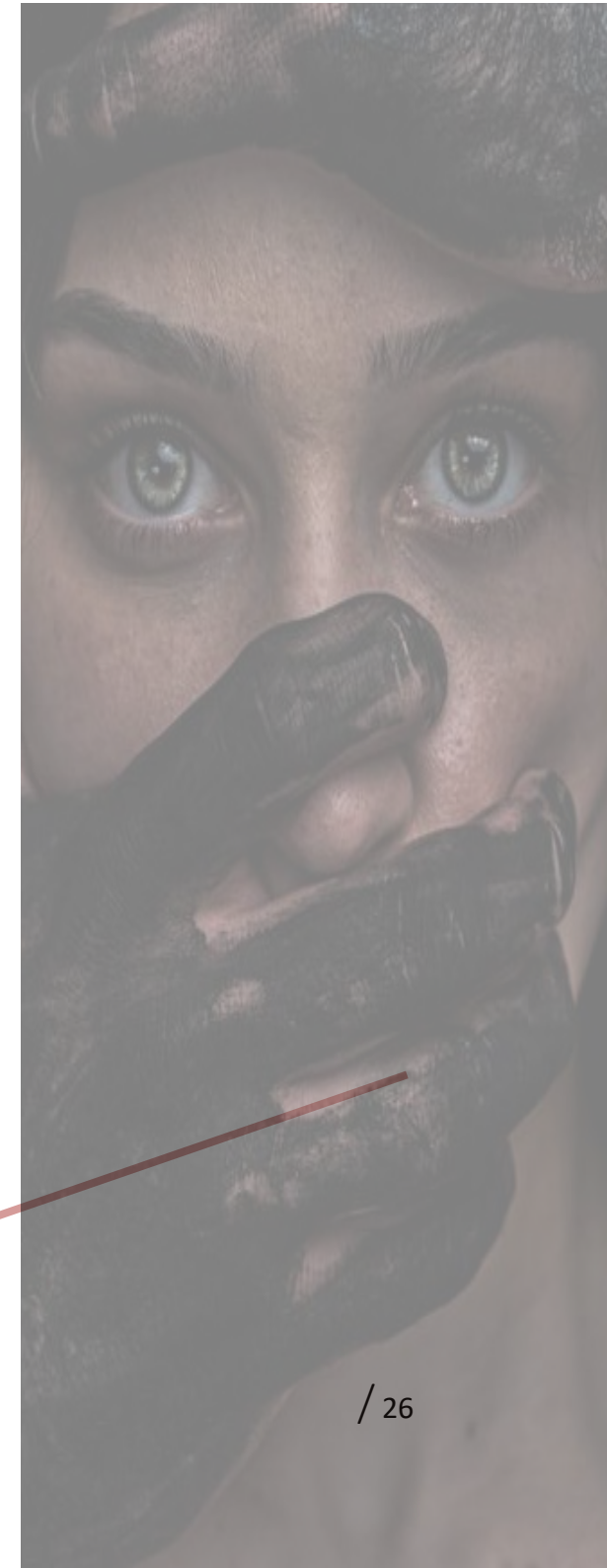
1.3. Womensos.gr

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων εκπροσωπείται από τον οργανισμό Womensos, ένα συμβουλευτικό κέντρο που παρέχει υπηρεσίες για την καταπολέμηση της βίας λόγω φύλου (ενδοοικογενειακή βία, βιασμός, εμπορία και σεξουαλική παρενόχληση). Σε ολόκληρη τη χώρα, λειτουργεί ένα ολοκληρωμένο δίκτυο δομών για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, το οποίο προσφέρει δωρεάν (Womensos, 2022):

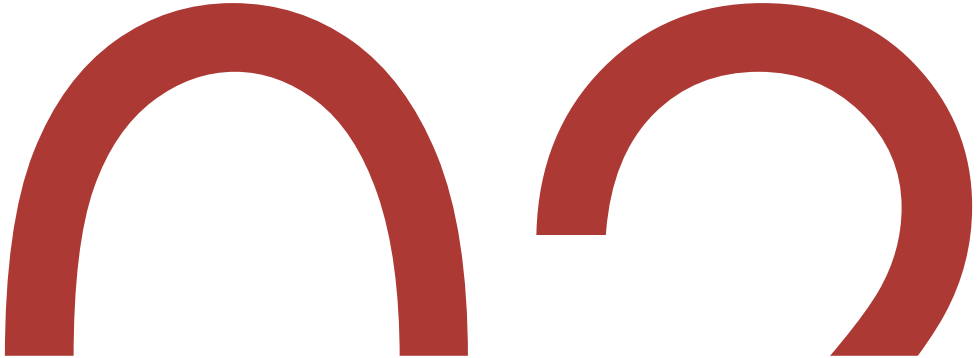
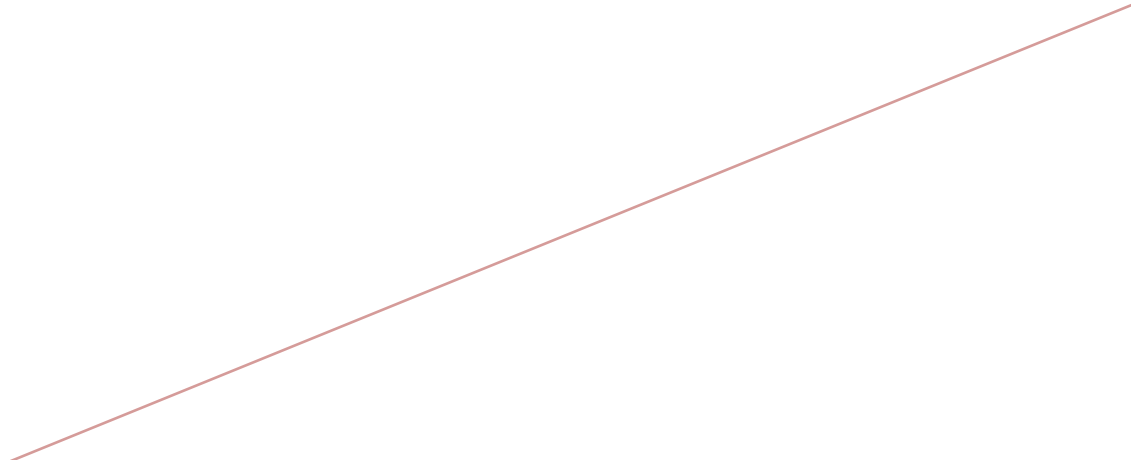
- 24ωρη γραμμή βοήθειας SOS 15900, για συμβουλευτικές υπηρεσίες σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά
- 41 Συμβουλευτικά Κέντρα που παρέχουν ενημέρωση, κοινωνική, ψυχολογική υποστήριξη και νομική βοήθεια
- 21 Ξενώνες Φιλοξενίας για στέγαση των γυναικών και των παιδιών τους, με παράλληλη παροχή ψυχολογικής, νομικής και εργασιακής βοήθειας.

Στόχος του οργανισμού είναι να βοηθήσουν τα θύματα βίας να ανακτήσουν την αυτοεκτίμησή τους, για ένα καλύτερο μέλλον στην επαγγελματική, προσωπική και οικογενειακή τους ζωή.

Επιπροσθέτως, μέσω της ιστοσελίδας www.womensos.gr παρέχεται πληροφόρηση σχετικά με το τι είναι βία κατά των γυναικών, ποια είναι τα σημάδια αναγνώρισης και οι μορφές της, καθώς και ενημερωτικές καμπάνιες που λαμβάνουν χώρα και έντυπα σχετικά με τη δράση της Womensos.

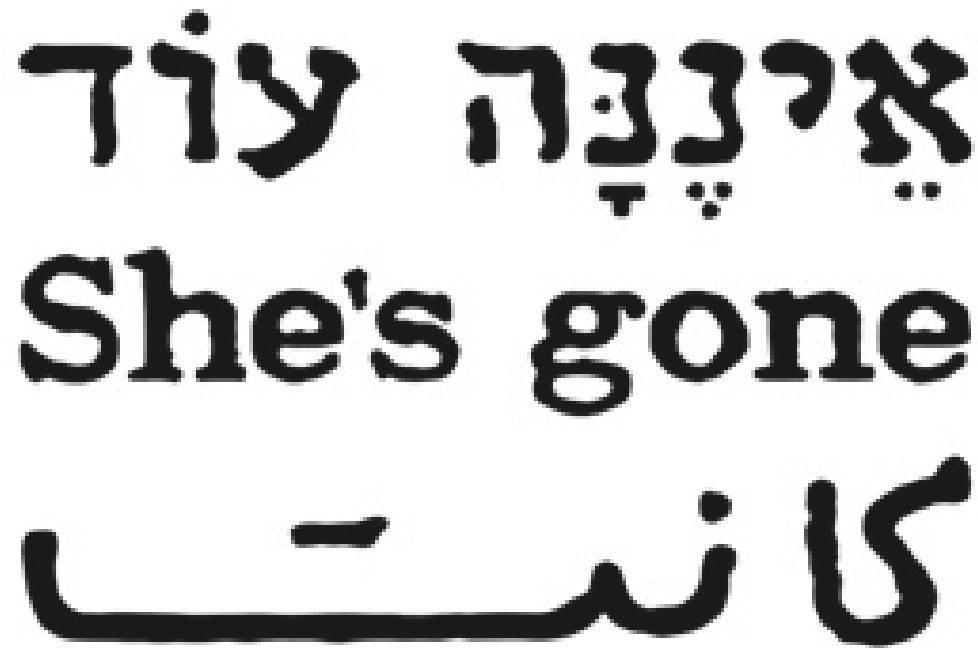

**Βία των γυναικών: Θέατρο, Κινηματογράφος,
Λογοτεχνία, Εικαστική εγκατάσταση**

Εικόνα 2.1.1.1.: Λογότυπο του project (<https://www.shesgone.org/>)

Η βία κατά των γυναικών έχει απασχολήσει και εξακολουθεί να απασχολεί τους καλλιτέχνες, οι οποίοι επιλέγουν να το προβάλλουν μέσω της δικής τους σκοπιάς. Επιλέξαμε έξι εφαρμογές σε διαφορετικές μορφές τέχνης: εικαστική έκθεση, θέατρο, κινηματογράφος, art installation, λογοτεχνία.

Σκοπός των καλλιτεχνών είναι να καταδικάσουν το φαινόμενο, να μην αφήσουν να λησμονηθούν τα θύματα και να επαγρυπνήσουν ανθρώπους που βιώνουν μία τέτοια κατάσταση και αδυνατούν να αναγνωρίσουν τα σημάδια.

2.1. Εικαστική εγκατάσταση

2.1.1. She's gone (Για ένα αδειανό πουκάμισο)

Η έκθεση «She's gone» είναι μία καλλιτεχνική εγκατάσταση που διαμαρτύρεται για το παγκόσμιο φαινόμενο των γυναικοκτονιών που διαπράττονται από συζύγους, συντρόφους και άλλα μέλη της οικογένειας. Αποτελείται από τα αυθεντικά ρούχα των γυναικών που δολοφονήθηκαν.

Ένα πράσινο μπλουζάκι, ένα παλτό από ψεύτικη γούνα, ένα μακρύ κεντημένο φόρεμα, ένα τζιν παντελόνι, ένα τυχερό φούτερ, φορεμένο πριν από κάθε διαγώνισμα, ένα τοπ και ένα σακάκι, αγορασμένα ειδικά για γάμο. Τα ρούχα αυτά είναι σιωπηλές μαρτυρίες από ζωές γυναικών γεμάτες νόημα, ελπίδες και όνειρα, που αφαιρέθηκαν απότομα και βίαια. Κρατούν μέσα τους ιστορίες απουσίας, θλίψης και ορφάνιας (Goldstein, 2017).

Η έκθεση αποτελεί μία κραυγή σιωπής εκ μέρους των θυμάτων που δολοφονήθηκαν μόνο και μόνο επειδή ήταν γυναίκες. 47.000 γυναίκες και κορίτσια δολοφονούνται από τους συντρόφους τους και άλλα μέλη της οικογένειας κάθε χρόνο, ενώ κάποιες υποθέσεις παραμένουν άλυτες.

Η έκθεση εγκαινιάστηκε το 2017 στην κατοικία του Ισραηλινού προέδρου

και της συζύγου του, οι οποίοι τη φιλοξένησαν μαζί με τις οικογένειες των θυμάτων. Η έκθεση προσέλκυσε τα ΜΜΕ, οπότε αργότερα παρουσιάστηκε στο ισραηλινό κοινοβούλιο, στα αρχηγεία της αστυνομίας, κυβερνητικά ιδρύματα, πανεπιστήμια και πολιτιστικά κέντρα σε όλη τη χώρα.

Επεκτάθηκε εκτός Ισραήλ στο 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τη Σεξουαλική & Έμφυλη Βία στη Βιέννη. Από τότε, έχει επισκεφθεί τη Γενεύη, την Ουάσινγκτον, την Αθήνα, τη Λευκωσία και άλλα μέρη. Σε κάθε μέρος, καλούνται οι συγγενείς των θυμάτων της εκάστοτε χώρας να προσθέσουν τα ρούχα των αγαπημένων τους.

Σκοπός της έκθεσης είναι η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των επισκεπτών να μιλήσουν ανοιχτά για το φαινόμενο. Προτρέπει επίσης τους κυβερνητικούς φορείς να αναλάβουν δράση, να αναπτύξουν εργαλεία και να βρουν λύσεις, καθώς η έμφυλη βία μπορεί και πρέπει να σταματήσει (Goldstein, 2017).

Δημιουργός της έκθεσης είναι η Keren Yehezkeili Goldstein, σκηνοθέτης και ακτιβίστρια, ενώ στο πρότζεκτ συμμετέχουν σχεδιαστές, δικηγόροι και άλλοι εθελοντές.

Η έκθεση “She’s Gone” παρουσιάστηκε στην Αθήνα το Νοέμβριο, στο Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης στις 25 Νοεμβρίου 2021, Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών.

Δανείστηκε τον τίτλο της από το ποίημα του Γεώργιου Σεφέρη «Ελένη» («...για ένα πουκάμισο αδειανό, για μια Ελένη...»), καθώς φιλοξένησε και τα ρούχα της Ελένης Τοπαλούδη, που δολοφονήθηκε στις 28 Νοεμβρίου 2018 σε ηλικία 21 ετών.

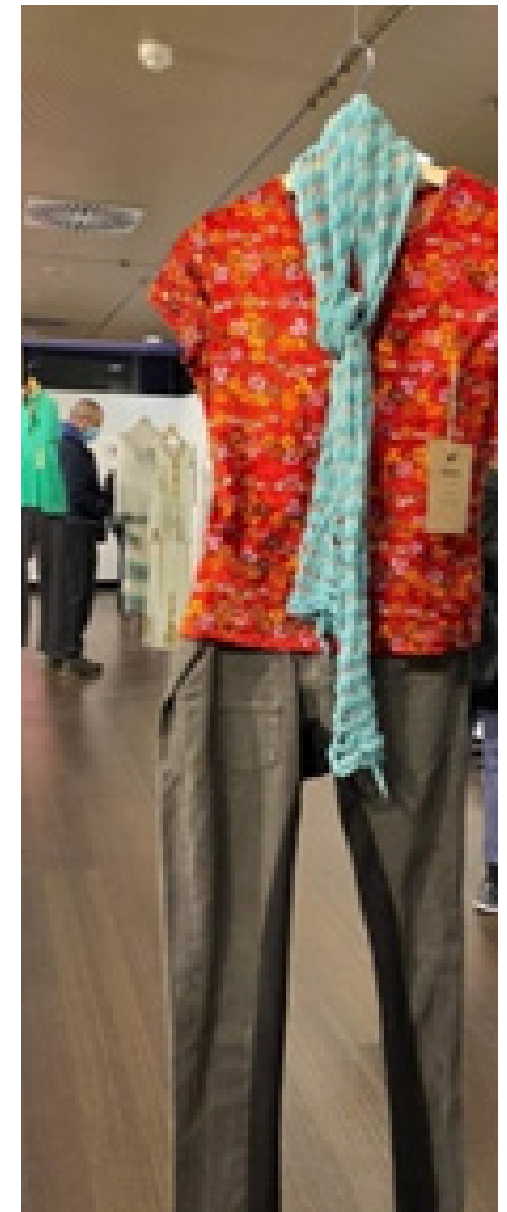
Σε κάθε ρούχο κρέμεται μία μικρή ετικέτα με το όνομα της γυναίκας, την ημερομηνία, τον τρόπο και το όργανο του φόνου, καθώς και την ποινή του δικαστηρίου, εφόσον υπάρχει – ορισμένες περιπτώσεις δεν έχουν ακόμα διαλευκανθεί. Στον τοίχο βρίσκονται πινακίδες κρεμασμένες με σύντομη περι-

γραφή της ζωής των θυμάτων, τον τρόπο της δολοφονίας και την ποινή που επιβλήθηκε στο δολοφόνο (Εικόνες 3.1.1.2., 3.1.1.3.). Στο χώρο ακούγονται νανουρίσματα τραγουδισμένα από γυναίκες στα εβραϊκά, αραβικά, αμχαρικά, ρωσικά, περσικά, ρουμανικά, μαροκινά αραβικά, γερμανικά και ελληνικά, ένας ύστατος φόρος τιμής σε όλες τις γυναίκες θύματα βίας.

Παράλληλα με την έκθεση, πραγματοποιήθηκαν εργαστήρια και ημερίδες με θέμα την έμφυλη βία σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων και τη Χριστιανική Ένωση Νεανίδων Ελλάδος (Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης, 2021).

Εικόνα 2.1.1.2.: Αφίσα της έκθεσης στην Αθήνα (<https://elculture.gr/shes-gone-gia-ena-adeiano-poukamiso-sto-idryma-michalis-kakogiannis-i-ekthesi-kravgi-siopis-ek-merous-dolofonimenon-gynaikon/>)

Εικόνα 2.1.1.3.: Πινακίδα με πληροφορίες για τα θύματα (προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 2.1.1.4.: Εκθέματα από την εικαστική εγκατάσταση στην Αθήνα (προσωπικό αρχείο)

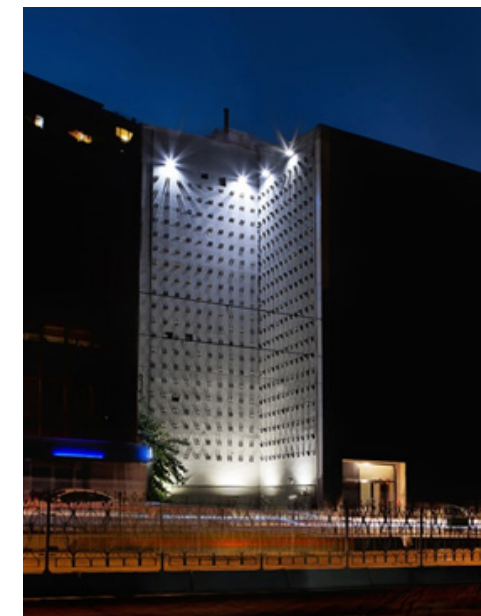
Εικόνα 2.1.1.5.: Ρούχο Ελένης Τοπαλούδη (προσωπικό αρχείο)

2.1.2. «Χωρίς τίτλο», Vahit Tuna

Ο Τούρκος καλλιτέχνης Vahit Tuna δημιούργησε μία εγκατάσταση για να επιστήσει την προσοχή του κοινού σε ένα μείζον ζήτημα: την ενδοοικογενειακή βία. Τοποθέτησε 440 ζευγάρια μαύρα τακούνια σε έναν γιγαντιαίο τοίχο στην περιοχή Καμπατάς της Κωνσταντινούπολης, όπου κάθε ζευγάρι αναπαριστά κάθε γυναίκα που δολοφονήθηκε από τον σύντροφό της στην Τουρκία το 2018. Χρησιμοποιώντας τα μαύρα τακούνια ως σύμβολο περιφρόνησης και ανεξαρτησίας, ο Tuna ελπίζει ότι το γλυπτό θα ευαισθητοποιήσει σχετικά με το θέμα.

Η εγκατάσταση είναι εμπνευσμένη από ένα έθιμο σε μέρη της Τουρκίας, όπου τα παπούτσια των νεκρών κρέμονται έξω από τα σπίτια. Σε αυτή την περίπτωση, τα παπούτσια κρεμάστηκαν για έξι μήνες σε έναν τοίχο που επιμελείται η μη κερδοσκοπική καλλιτεχνική πλατφόρμα Yanköse (My Modern Met, 2019).

Σκοπός του καλλιτέχνη είναι να επαγρυπνήσει τους επισκέπτες για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και να λειτουργήσει ως αφορμή για δημόσιο διάλογο. Από τη Βρετανική εφημερίδα 'Metro' χαρακτηρίστηκε ως «μία εικαστική εγκατάσταση που κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει» (Ahval, 2019).

Εικόνες 2.1.2.1, 2.1.2.2., 2.1.2.3.:
yankose.org/jsimsiz-en.html

2.2. Θέατρο

2.2.1. «Το γεύμα»

Το θεατρικό έργο «Το γεύμα¹» είναι ένα νεοελληνικό έργο της Λείας Βιτάλη², με θέμα τη βία στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου με κυρίαρχη τη βία κατά των γυναικών και την γυναικοκτονία.

Η ιστορία εκτυλίσσεται γύρω από ένα τραπέζι, όπου τρία ζευγάρια απολαμβάνουν ένα πλούσιο γεύμα με αφορμή μία γιορτή. Όλοι τους είναι εύποροι και επιτυχημένοι και θέματα συζήτησης είναι το χρηματιστήριο, τα ταξίδια και τα κατορθώματά τους.

Μετά το γεύμα και με αφορμή ένα περιστατικό βιασμού που αναπαρήχθηκε στα μέσα, αποφασίζουν να παίξουν ένα παιχνίδι. Αναπαριστούν το συμβάν, προσπαθώντας να αποδείξουν εάν το θύμα προκάλεσε το βιασμό ή θα μπορούσε να τον αποφύγει. Τα πράγματα αγριεύουν και σταδιακά εμφανίζεται ο πραγματικός χαρακτήρας του καθενός. Μία γυναίκα που βρίσκει διέξοδο στο αλκοόλ, ένας άντρας που δειλιάζει να υπερασπιστεί τη γυναίκα του, μια γυναίκα που δεν διστάζει να σταθεί μπροστά σε έναν δυνατότερο άντρα και ένας άντρας με μύχιες επιθυμίες που οδηγείται σε διαταραγμένες πράξεις. Η τραπεζαρία της οικίας είναι στην πραγματικότητα ένας μικρόκοσμος, όπου οι επιτυχημένοι και καθ' όλα «τέλειοι», αποδεικνύονται λαίμαργοι για βία, σκληροί και αδίστακτοι.

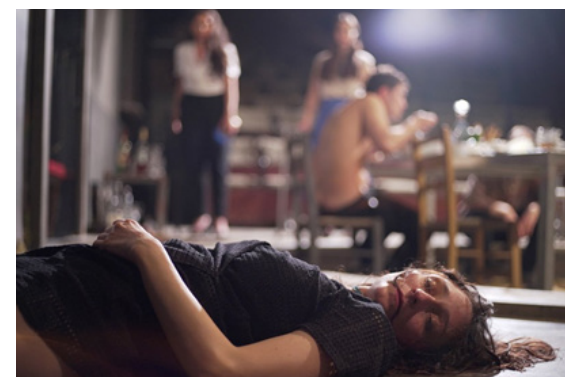
Οι καταπιεσμένες ορέξεις ενός άντρα και η παθητικότητα των υπολοίπων καταλήγουν στον βιασμό της μίας γυναίκας και τέλος στη δολοφονία της μπροστά στα μάτια όλων, που παρακολουθούν αμέτοχοι.

¹ Το έργο έχει τιμηθεί με το Κρατικό Βραβείο Θεατρικού Έργου 1998.

² «Η Λεία Βιτάλη στο βραβευμένο θεατρικό της έργο «Το γεύμα» ξεδιπλώνει όλες τις μορφές της βίας που ενυπάρχουν στη σύγχρονη κοινωνία, ορμώμενη από τη γενικότερη αίσθηση που η ίδια βιώνει. Ένα έργο που «χτυπά» την καρδιά της κοινωνίας του 21ου αιώνα και υπογραμμίζει την αφαίμαξη που την χαρακτηρίζει.» (από την παρουσίαση της παράστασης).

Εικόνα 2.2.1.1.: Σκηνή από την παράσταση (προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 2.2.1.2., 2.2.1.3.: Σκηνές από την παράσταση (https://www.athinorama.gr/theatre/performance/to_geuma-10074015/)

2.3. Λογοτεχνία

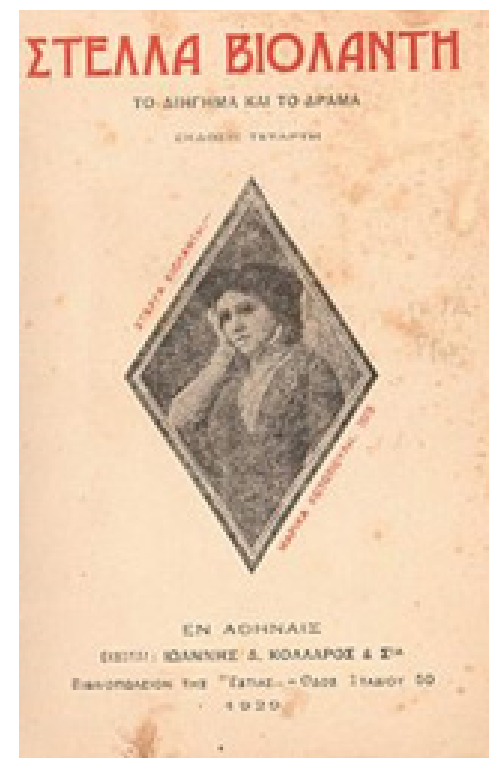
2.3.1. «Στέλλα Βιολάντη ή Έρως Εσταυρωμένος» του Γρηγορίου Ξενόπουλου: Συλλογή διηγημάτων³

Το διήγημα περιγράφει την πατριαρχία της εποχής του '80 με γεγονότα, που για την εποχή μας φαντάζουν μακρινά και ξεπερασμένα. Είναι εμφανής η αυταρχικότητα του πατέρα ως αρχηγού της οικογένειας που συγκρούεται με την κόρη του για να επιβάλλει τον δικό του τρόπο σκέψης και να έχει λόγο στη ζωή της. Από τη μία ο πατέρας ως σύμβολο εξουσίας και αυταρχισμού και ο γιος φερέφωνο του πρώτου και από την άλλη, οι γυναίκες του σπιτιού υπήκοοι της πατριαρχικής αρχής και εκπαιδευμένες να την ανέχονται για λόγους ηθικής κοινωνικής τάξης (Βακαλοπούλου, 1983).

Η ιστορία του διηγήματος εκτυλίσσεται στη Ζάκυνθο τη δεκαετία του 1880, όπου η 19χρονη Στέλλα Βιολάντη, κόρη του πλούσιου μεγαλέμπορα Παναγή Βιολάντη, γνωρίζει έναν γοητευτικό νέο, τον Χρηστάκη Ζαμάνο. Όταν ο πατέρας της κοπέλας Παναγής Βιολάντης λαμβάνει επιστολή από τον Χρηστάκη για να τη ζητήσει σε γάμο, εξαγριώνεται και εικάζει πως η κόρη του έχει ήδη συμφωνήσει και θυμώνει ακόμα περισσότερο. Μόλις επιβεβαιώνει πως και η κόρη του έστειλε γράμμα στον νέο, εκφράζοντας τα συναισθήματά της, η όψη του αλλάζει, τη χτυπάει και την κλειδώνει στο δωμάτιό της. Όταν επιστρέφει στο σπίτι, μετά τη συνάντηση με τον νεαρό ανεβαίνει στο δωμάτιο της Στέλλας και «την κτυπά αλύπητα, με λύσσα, να την τελειώσει, να την ξεκάμει, όπως μόνον ένας πατέρας μπορεί να χτυπά την κόρη του...». Αυτό επαναλαμβάνεται κάθε μέρα, τόσο από τον πατέρα της, όσο και από τον αδερφό της, τον Νταντή. Κι όταν η μητέρα της αφήνει να εννοηθεί στον Παναγή πως η Στέλλα σκέφτεται ακόμη και να φύγει από το σπίτι -κάτι που

³ Η Στέλλα Βιολάντη είναι τρίπρακτο θεατρικό δράμα του Γρηγόρη Ξενόπουλου. Γράφτηκε το 1901 ως διήγημα με τίτλο Έρως Εσταυρωμένος. Το 1909 ο ίδιος ο συγγραφέας διασκεύασε το διήγημα σε θεατρικό έργο.

θα αποτελούσε ανήκουστη ατιμία για την οικογένειά τους- ο Παναγής Βιολάντης την κλείνει στη σοφίτα. Σταματά να τη χτυπά, αλλά πλέον της δίνει μόνο λίγο ψωμί και νερό, ίσα για να επιβιώσει, και κάθε φορά την ρωτά αν έχει μετανιώσει. Η Στέλλα επιμένει στην απόφασή της, μα σιγά-σιγά από τον καημό της αρχίζει να αρρωσταίνει. Πολύ σύντομα εξασθενεί τόσο, που όταν ο πατέρας της ανεβαίνει στη σοφίτα για να την ενημερώσει με άφθονη χαιρεκακία πως ο Ζαμάνος θα παντρευόταν μια άλλη, τη βρίσκει νεκρή.

Εικόνα 2.3.1.1.: Εξώφυλλο του διηγήματος ([https://el.wikipedia.org/wiki/Στέλλα Βιολάντη](https://el.wikipedia.org/wiki/Στέλλα_Βιολάντη))

2.4. Κινηματογράφος

2.4.1. «Μη με αφήσεις ποτέ (Don't ever leave me)»: Ταινία μικρού μήκους⁴

Τρεις ημέρες πριν την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών το 2021, η εταιρεία Mondelēz International ανήρτησε στο youtube μέσω του εμπορικού σήματος Lacta σε συνεργασία με τον μη κυβερνητικό φορέα 'Κέντρο Διοτίμα', μία ταινία μικρού μήκους με θέμα τις γυναικοκτονίες.

Η ταινία ξεκινά με τους πρωταγωνιστές να ζουν όμορφες καλοκαιρινές στιγμές, ενώ εμφανίζεται ο τίτλος «Μη με αφήσεις ποτέ» χωρίς τον υπότιτλο, ο οποίος εμφανίζεται μονάχα στο τέλος. Η γυναίκα αφηγείται παράλληλα την ιστορία τους, δηλώνοντας ευτυχισμένη. Μετακομίζουν στο ίδιο σπίτι και περνούν το χρόνο τους διαρκώς μαζί. Μέσα σε λίγα λεπτά, παρακολουθούμε πως η έκφραση του υπέρτατου έρωτα μπορεί να κρύβει τοξικότητα. Ο άντρας δεν επιτρέπει στη σύντροφό του να βγαίνει και να μιλάει με άλλους και ξεκινούν τα πρώτα βίαια ξεσπάσματα, τα οποία κλιμακώνονται ραγδαία. Όσο περνούν οι μέρες γίνεται όλο και πιο βίαιος απέναντί της –λεκτικά, ψυχολογικά και στο τέλος σωματικά- μέχρι που τελικά εκείνη αποφασίζει να τον χωρίσει. Οι υποσχέσεις αγάπης στην αρχή καταλήγουν στη δολοφονία της γυναίκας από αυτόν που υποτίθεται ότι την αγαπούσε.

Στο τέλος της ταινίας, εμφανίζεται ο υπότιτλος «Μη με αφήσεις ποτέ. Γιατί θα σου κάνω κακό» και η ηθοποιός σημειώνει πως «Έκανα τα πάντα, ή έτσι νόμιζα. Τώρα πια δεν έχει σημασία. Σημασία έχει τι θα κάνεις εσύ που ακόμα μπορείς», δίνοντας ένα ηχηρό μήνυμα σε όλες τις γυναίκες που υφίστανται βία να αναγνωρίσουν τα σημάδια όσο είναι νωρίς, να μιλήσουν και

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=uxXPltBr8Jg>

να δραπετεύσουν από αυτό το περιβάλλον.

Εικόνα 2.4.1.1.: Οι πρωταγωνιστές της ταινίας: Χριστίνα Χειλά Φαμέλη και Έκτορας Λιάτσος (<https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/mi-me-afiseis-pote-i-lacta-mas-aifnidiaseme-ti-nea-tainia-mikroy-mikoy-gia-to-ti-den-einai-agapi/>)

2.4.2. «A Vigilante»⁵

Η ταινία “A Vigilante” είναι ένα Αμερικάνο δράμα ⁶ σε σενάριο- σκηνοθεσία της Sarah Daggar-Nickson και πρωταγωνιστεί η Olivia Wilde.

Η Σέιντι είναι μία γυναίκα που παρακολουθεί μια ομάδα υποστήριξης για κακοποιημένες γυναίκες μετά την εγκατάλειψη από τον σύζυγό της. Ως ακτιβίστρια, βοηθάει γυναίκες και παιδιά να ξεφύγουν από τοξικά οικογενειακά περιβάλλοντα.

Η ταινία ξεκινά με τη Σέιντι να επισκέπτεται ένα σπίτι, καθώς η γυναίκα ζήτησε τη βοήθειά της για τη βία που δεχόταν τόσο η ίδια, όσο και τα παιδιά της, από το σύζυγό της. Υποδυόμενη την ασφαλίστρια, μπαίνει στο σπίτι και αναγκάζει τον άντρα να μεταβιβάσει την κατοικία και το 75% της περιουσίας του στη γυναίκα του και να φύγει από σπίτι.

Ως μέλος της ομάδας υποστήριξης, ακούει τα βιώματα των γυναικών-μελών και καλείται να βοηθήσει να σταματήσει ο εφιάλτης τους. Όποια γυναίκα τη χρειάζεται, της αφήνει ένα κωδικοποιημένο μήνυμα και η Σέιντι αναλαμβάνει δράση.

Σε μία συνεδρία της ομάδας, η Σέιντι εξομολογείται στα υπόλοιπα μέλη το παρελθόν της: ο σύζυγός της, ένας κακοποιητικός και επικίνδυνος άντρας, προσπάθησε να αναγκάσει την ίδια και το γιο τους να φύγουν εκτός πόλης. Όταν εκείνη προσπάθησε να δραπετεύσει με τον γιο της, τους κυνήγησε και τους δύο με μαχαίρι και σκότωσε τον γιο τους σε μία έκρηξη οργής.

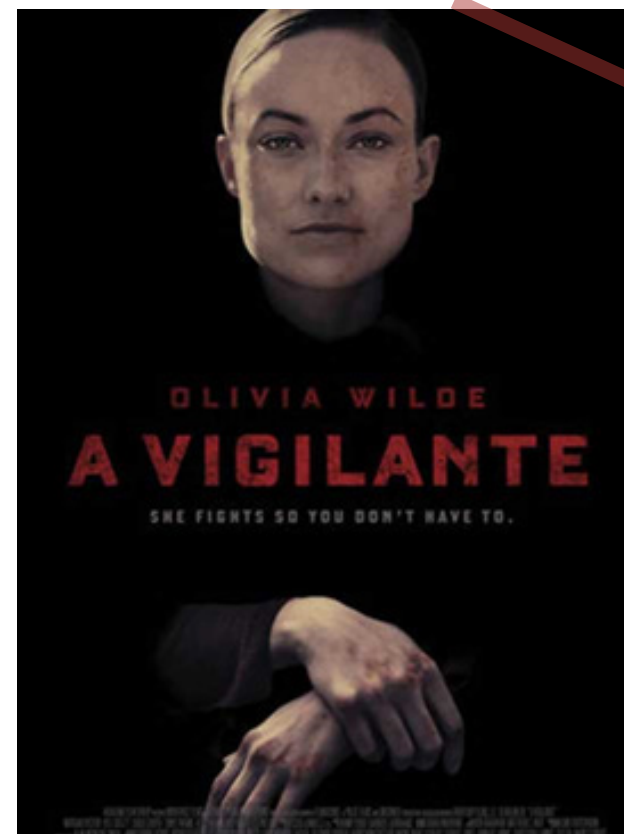
Σε μια αναδρομή, βλέπουμε τη Σέιντι να επιστρέφει στο παλιό της σπίτι μετά την τραγωδία και να βρίσκει ένα βιβλίο για την πολεμική τέχνη Krav maga που τραβά το ενδιαφέρον της. Βρίσκει ακόμα πράγματα του γιου τους που είχαν μείνει πίσω. Τελικά αποφασίζει να αφήσει ένα σημείωμα στην επι-

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=Dw8a9TMYp5k>

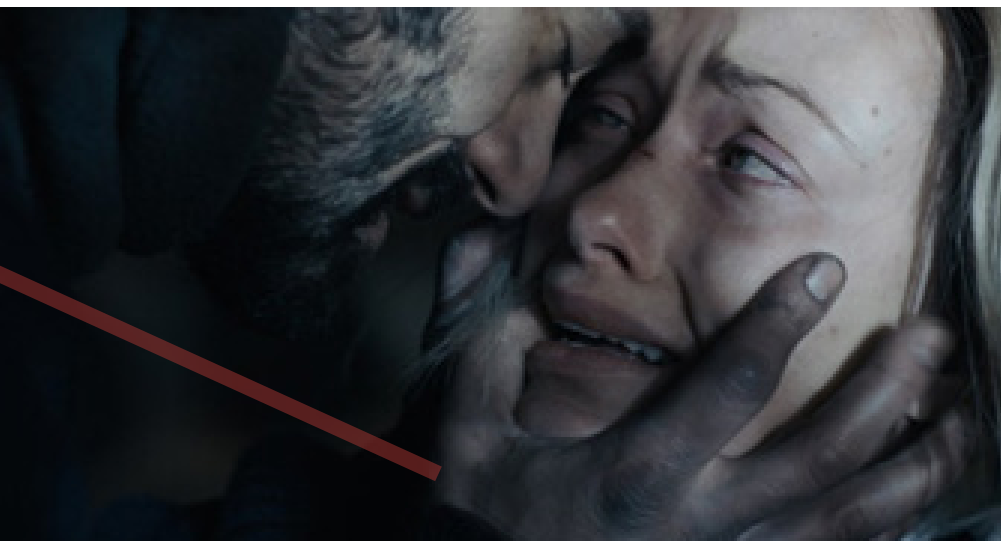
⁶ πρεμιέρα το 2018 και κυκλοφόρησε το 2019

κεφαλή της ομαδικής θεραπείας, λέγοντάς της ότι είναι διαθέσιμη να βοηθήσει άλλες γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ενδοοικογενειακής βίας.

Ξαφνικά εμφανίζεται ο σύζυγός της και τη χτυπά, όπου πέφτει αναίσθητη. Ξυπνά δεμένη σε ένα απομονωμένο σπίτι. Ο άντρας την αφήνει για λίγο μόνη, οπότε η ίδια λύνεται και του επιτίθεται με μαχαίρι όταν επιστρέφει. Ο άντρας ξεφεύγει από το χτύπημα και την τραυματίζει στο χέρι. Μετά από καταδίωξη, οι δυο τους έρχονται αντιμέτωποι, οπότε η Σέιντι τον μαχαιρώνει μέχρι θανάτου και τον εγκαταλείπει στον δρόμο.

Εικόνες 2.4.2.1.: Η αφίσα της ταινίας (<https://www.imdb.com/title/tt6211976>)

Εικόνες 2.4.2,2.4.3.: Σκηνές από την ταινία

(<https://www.nytimes.com/2019/03/28/movies/a-vigilante-review.html>)

2.5. Συμπεράσματα

Μελετώντας τις παραπάνω εφαρμογές του θέματος στην τέχνη, συμπεραίνουμε πως ο σκοπός των καλλιτεχνών είναι κοινός και το μήνυμα ξεκάθαρο: η βία κατά των γυναικών πρέπει να σταματήσει.

Συμπεραίνουμε πως το φαινόμενο υφίστατο από πάντα, αλλά η ανάγκη για ενημέρωση είναι σήμερα μεγαλύτερη από ποτέ. Τα έργα κινητοποιούν τον επισκέπτη-θεατή να εντοπίσει ενδείξεις που αποτελούν οιννό μιας τραγικής κατάληξης και γεγονότα που ο ίδιος αδυνατεί να συνδέσει με κακοποιητική συμπεριφορά. Οι καλλιτέχνες προσπαθούν να κάνουν εμφανή τα σημάδια που προοικονομούν ένα βιασμό και μία γυναικοκτονία και να προλάβουν καταστάσεις. Πέρα από τα ίδια τα θύματα, τα έργα απευθύνονται και στους πραγματικούς θεατές του φαινομένου, είτε είναι συγγενείς, φίλοι, γείτονες ή περαστικοί. Αυτοί είναι οι πρώτοι που θα πρέπει να μιλήσουν και να ωθήσουν το θύμα να απομακρυνθεί όσο είναι ακόμα νωρίς.

Επιπλέον, εντοπίζουμε έντονη την ανάγκη των καλλιτεχνών να μη ξεχαστούν τα θύματα που έχουμε θρηνήσει μέχρι σήμερα μέσα από έργα εις μνήμη τους που δίνουν κουράγιο στους συγγενείς τους.

03

Η έννοια του εφήμερου

Εφήμερος -η -ο: [< αρχ. έφήμερος < επί + ήμερα]

[1] αυτός που, εξαιτίας της φύσης του ή του χαρακτήρα του, διαρκεί πολύ μικρό χρονικό διάστημα, που διαρκεί ή ζει μόνο μια μέρα

[2] (συνεκδοχικά) πρόσκαιρος, παροδικός, προσωρινός

[3] για έντομο ή για φυτό που η ζωή του διαρκεί μία μέρα και με επέκταση, λίγες ώρες έως λίγες μέρες (Βικιλεξικό, 2022 · Greek language, 2022).

Τα πάντα γύρω μας είναι εφήμερα. Η ζωή έχει αρχή, διάρκεια (που ποικίλλει σε κάθε οργανισμό) και τέλος. Κάθε γεγονός που πραγματοποιείται και έχει μικρή ή μεγάλη διάρκεια, προσδιορίζεται από τον παράγοντα χρόνο (Αντωνίου & al, 2020).

Η έννοια του εφήμερου αποτελεί τη δομική διάσταση της σχέσης της σύγχρονης εποχής με το χώρο και το χρόνο, την αναγκαία προσαρμογή της αρχιτεκτονικής και του αστικού σχεδιασμού στους ταχείς ρυθμούς της κοινωνίας (Βυζοβίτη, 2002). Είναι οι ευφυείς κατασκευές που έχουν χρηστικό σκοπό, όπως οι ελαφριές κατασκευές της ανώνυμης αρχιτεκτονικής που εξυπηρετούν ζωτικές λειτουργίες, που έχουν τη δυνατότητα επιδιόρθωσης και ανακατασκευής (Εικ. 3.1.). Είναι αυτό που με τα λιγότερα δυνατά στοιχεία πετυχαίνει τα περισσότερα (Αντωνίου & al, 2020).

Λόγω της μικρής του διάρκειας, το εφήμερο, συνδέεται με την αλλαγή μιας κατάστασης, το στιγμιαίο μεταβαλλόμενο που έρχεται σε αντίθεση με το στατικό και το μόνιμο. Ο ορισμός του εφήμερου ανανεώνεται συνεχώς και επαναπροσδιορίζεται αποκτώντας διαφορετική σημασία από αυτήν της ημερήσιας διάρκειας. Η διάρκεια του εφήμερου σταματά εκεί που χάνεται ο δεσμός του υποκείμενου με την κάθε συνθήκη και περίπτωση στην οποία εφήμερες ιδιότητες και ποιότητες γίνονται αντιληπτές. Συνήθως το εφήμερο συνδέεται με την τέχνη και τις προσωρινές καλλιτεχνικές εγκαταστάσεις (Τσάφου, 2012).

3.1. Εφήμερη αρχιτεκτονική

Μέσα από την εξέλιξη του εφήμερου στην κοινωνία επηρεάστηκε και η αρχιτεκτονική. Βασική αρχή της αρχιτεκτονικής είναι κάθε κατασκευή εκτός από λειτουργικότητα και ομορφιά, να έχει διάρκεια. Ωστόσο, μέσα στο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο του 21^{ου} αιώνα αναδύεται μια νέα χωρική κατηγορία που σπάει τα στερεότυπα και ξεπερνά τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι αρχές της στιβαρότητας, της ανθεκτικότητας και της μονιμότητας.

Εφήμερη αρχιτεκτονική είναι ένα κτίριο, ένα τοπίο, κάθε ανθρώπινα κατασκευασμένο περιβάλλον που δημιουργείται για περιορισμένο χρόνο, παρ'όλο που η επίδρασή του μπορεί να συνεχιστεί για πολύ περισσότερο. Το πόσο εφήμερη είναι όμως η αρχιτεκτονική εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως είναι η ποιότητα της κατασκευής, η τοποθεσία και το κλίμα (Αντωνίου & al, 2020).

Η εφαρμογή της εφήμερης αρχιτεκτονικής αφορά κατασκευές που στεγάζουν συναυλιακούς χώρους, φεστιβάλ, περίπτερα εκθέσεων, εμπορικές εκθέσεις αλλά και το δημόσιο χώρο. Από τις χρήσεις φαίνεται πως ο προσανατολισμός κατευθύνεται προς το χώρο του θεάματος, της τέχνης και του πολιτισμού αλλά και της αρχιτεκτονικής ως γεγονός (event) (Τσάφου, 2012). Στις μέρες μας, ο εφήμερος σχεδιασμός εφαρμόζεται και σε μικρούς χώρους όπως σε βιτρίνες καταστημάτων, στη σκηνογραφία και σε εμπορικές ή καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με σκοπό την αφήγηση μιας ιστορίας και την πρόκληση συναισθημάτων.

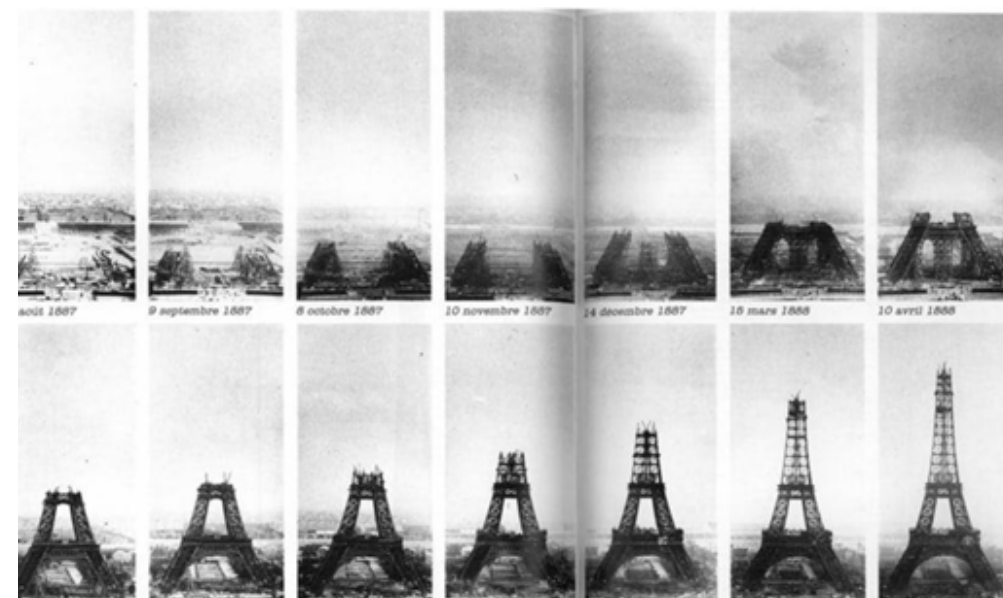
Η Εφήμερη αρχιτεκτονική αναφέρεται σε έναν τόπο για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, κατά τη διάρκεια του οποίου θα στεγάσει μια λειτουργία. Όσο θα διαρκεί αυτή η λειτουργία, θα αναπτύσσονται δεσμοί με τον τόπο και τους ανθρώπους, κυρίως μέσω της εμπειρίας με το χώρο. Όταν η λειτουργία και η κατασκευή που τη στεγάζει πάψουν να υπάρχουν, θα μείνει στη μνήμη

όλων όσων ήρθαν σε επαφή με αυτή (Τσάφου, 2012).

Οι περισσότεροι άνθρωποι γύρω μας έχουν μια αντίληψη για την αρχιτεκτονική ως ένα σύνολο αποκλειστικά μόνιμων δομών. Οι αρχιτέκτονες ήδη γνωρίζουν αρκετές εκδοχές του εφήμερου - του προσωρινού. Εφήμερο, στην αρχιτεκτονική, είναι επίσης οτιδήποτε εμπεριέχει κίνηση: κίνηση στον χώρο (πτυσσόμενες, μεταβαλλόμενες κατασκευές κ.τ.λ) και κίνηση στον χρόνο (κατασκευές που διαρκούν λίγο, ή που αλλάζουν με το πέρασμα του χρόνου (Αντωνίου, Δημόπουλος, Κονταξάκης, Συμεωνίδου, Τσινίκας, 2020).

Η αρχιτεκτονική και ο σχεδιασμός δεν συνδέονται συνήθως με το εφήμερο. Αντίθετα, οι άνθρωποι πάντα προσπαθούσαν να χτίζουν κτίρια και να κατασκευάζουν προϊόντα που είναι σχεδιασμένα ώστε να αντέχουν και να μας εξυπηρετούν για αόριστο χρονικό διάστημα. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι αρχιτέκτονες και οι σχεδιαστές επιλέγουν συμπαγείς κατασκευές και δομικά υλικά που μπορούν να αντέξουν τις καταστροφές της καθημερινής χρήσης και τις επιπτώσεις των φυσικών φαινομένων. Έχοντας τη μονιμότητα ως αρχιτεκτονικό ιδεώδες, οι άνθρωποι έχουν προκατάληψη για τους προσωρινούς χώρους και την αρχιτεκτονική, θεωρώντας τους ως κάτι παροδικό, χαμηλής ποιότητας κτίριο, μη προσαρμοσμένο στον σκοπό του και ακατάλληλο για την τοποθεσία του (Kronenburg, 2013 · Petrova, 2017).

Αρκετοί αρχιτέκτονες σκόπιμα αγνοούν τον κανόνα της μονιμότητας και σχεδιάζουν έτσι ώστε τα δημιουργήματα τους να έχουν παρουσία στο χώρο, όμως για σύντομο χρονικό διάστημα. Πολλά από τα μνημεία που θαυμάζουμε σήμερα δημιουργήθηκαν για να είναι προσωρινά, ωστόσο, επειδή θεωρήθηκαν εννοιολογικά πολύ επιτυχημένα, στη συνέχεια έγιναν πολιτιστικά και κοινωνικά τόσο σημαντικά που παρέμειναν στη μονιμότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Πύργος του Eiffel (Εικ. 3.1.1.). Ο σχεδιαστής Luca Hugo Bruculeri θεωρεί ότι τα πράγματα δεν είναι δημιουργημένα για να διαρκέσουν και ότι η προσωρινή φύση ενός σχεδίου μπορεί να ωθήσει τον δημιουργό να πάρει τολμηρά ρίσκα που οδηγούν στην καινοτομία (Domestika, 2021).

Εικόνα 3.1.1.: Ο Πύργος του Eiffel. Θεωρήθηκε μία προσωρινή κατασκευή για την Έκθεση του 1889 στο Παρίσι. Έγινε μόνιμη και θεωρείται το πιο χαρακτηριστικό τοπωνύμιο της Γαλλίας και του Παρισιού (Domestika, 2021, <https://www.domestika.org/en/blog/8872-what-is-ephemeral-architecture-and-what-purpose-does-it-serve>).

Στο δυτικό κόσμο τα προσωρινά κτίρια έχουν γίνει πρόδρομοι των μόνιμων δομών ενώ στην ανατολική παράδοση, οι Ιάπωνες βλέπουν το κτίριο ως μέρος του μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος και όχι ως μια μόνιμη κατασκευή. Ενσωματώνουν την ιδέα του εφήμερου με την επιλογή φυσικών υλικών που αποσυντίθενται με την πάροδο του χρόνου και απαιτούν αντικατάσταση και ανακατασκευή. Εμφανές παράδειγμα της φυσικής εκδήλωσης του εφήμερου στην αρχιτεκτονική είναι το Ιερό Ise-Jingu στην Ιαπωνία (Εικ. 3.1.2.) που ανακατασκευάζεται τελετουργικά κάθε είκοσι χρόνια, χρησιμοποιώντας τα ίδια υλικά και τις ίδιες τεχνικές. Τα ιερά κτίρια χτίζονται σε άδειες τοποθεσίες δίπλα στις υπάρχουσες κατασκευές, οι οποίες στη συνέχεια γκρεμίζονται (Petrova, 2017 · Potter, 2021).

Εικόνα 3.1.2.: Ο ναός του Ise Jingu στην Ιαπωνία, 2013 – έτος ανακατασκευής. Το ιερό βρίσκεται πίσω από έναν μεγάλο φράχτη αλλά οι επισκέπτες μπορούν να προσφέρουν τις προσευχές τους στην πύλη. Οι φωτογραφίες απαγορεύονται αυστηρά. (https://en.wikipedia.org/wiki/Ise_Grand_Shrine)

Εικόνα 3.1.3.: Νέα (αριστερά) και παλιά (δεξιά) κατασκευή των ιερών το 1973 (Potter, 2021).

3.2. Εφήμερη κατασκευή

Η έννοια του προσωρινού αναφέρεται σε μια κατασκευή που έχει ημερομηνία λήξης, ενώ το εφήμερο λειτουργεί στο επίπεδο της εμπειρίας και υπάρχει για όσο χρονικό διάστημα παραμένει ζωντανή η σχέση μεταξύ ανθρώπων και γεγονότων (Βυζοβίτη, 2002 · Armada, 2012 · Domestika, 2021).

Οι εφήμερες κατασκευές είναι ικανές να αποκαλύψουν μία ποιητική εικόνα, που μας επηρεάζει πρωτίστως μέσω της όρασής μας και είναι εξ ολοκλήρου αισθησιακή, συναισθηματική και επομένως ικανή να μας δαλεάσει και να μας εξυψώσει ώστε να καταλάβουμε την έμφυτή μας συνείδηση στη συμμετοχή της ολότητας (Kronenburg, 2005).

Έτσι λοιπόν, το εφήμερο χαρακτηρίζεται ως:

- χρονικά περιορισμένο
- χωρικά μεταφερόμενο
- άμεσα σχετιζόμενο με τον χρήστη
- αυτόνομο
- ευέλικτο και προσαρμοστικό στις ανάγκες και στον τόπο
- καινοτόμο και τολμηρό, μιας και η προσωρινή του φύση, επιτρέπει στον σχεδιαστή να ρισκάρει
- δημοφιλές και με πολιτιστικό ενδιαφέρον, οπότε από εφήμερο μπορεί να μετατραπεί σε μόνιμο.

Στην κυριολεξία η έννοια του εφήμερου θα ήταν η κατασκευή που θα διαρκούσε μία μέρα. Οι εφήμερες κατασκευές συνδέονται με αρχιτεκτονικές απόψεις που εισάγουν έντονα τη χρονική διάσταση στον σχεδιασμό, με την έννοια ότι οι σχέσεις χώρου που δημιουργούν είναι αναστρέψιμες, ενώ η ίδια τους η παρουσία είναι συμβάν ή γεγονός με ορισμένη χρονική διάρκεια. Είναι συνήθως ελαφριές κατασκευές και προτείνουν τη μη αντοχή τους στο χρόνο ως προτέρημα περισσότερο παρά ως ελάττωμα (Μπούρας, Φιλιππίδης, 2013).

Οι εφήμερες κατασκευές δημιουργούν αναδιατάξεις στη γραμμική ανάπτυξη του χρόνου, τροποποιώντας την εμπειρία και τη σημασία των αντικειμένων. Παρεμβάλλονται για να ανασυντάξουν τη ροή και τη μνήμη των γεγονότων. Πρόκειται για κατασκευές μεταβλητές με ευέλικτο στατικό ή οργανωτικό σκελετό που συμβιώνουν με ένα υπάρχον κέλυφος ή υλοποιούνται με αυτόνομες ενότητες πλησιέστερες στην κλίμακα του αντικειμένου ή του έργου υποδομής.

Ο σχεδιασμός της κατασκευής προβλέπει αλλαγές και προσαρμόζεται στις εκάστοτε τοπικές συνθήκες ή προσεγγίσεις που σχετίζονται με το σύγχρονο τρόπο ζωής και την κινητικότητα. Αφορά μια αρχιτεκτονική, με ευέλικτη δομή που συμβιώνει με το περιβάλλον της, αξιοποιώντας διαθέσιμες πηγές. Μια αρχιτεκτονική βιώσιμη αλλά με μικρή διάρκεια ζωής, που προσφέρει διδακτική εμπειρία, επιδεικνύοντας την κομψότητα σε σχέση με το μόνιμο και που μπορεί να ανασχηματιστεί και να ανασυσταθεί σε νέες μελλοντικές εφαρμογές (Βυζοβίτη, 2002 · Armada, 2012 · Domestika, 2021). Λόγω της δυνατότητας επαναχρησιμοποίησης και της στήριξης σε μη επεμβατικές μεθόδους κατασκευής, οι εφήμερες κατασκευές έχουν χαμηλό περιβαλλοντικό αντίκτυπο και είναι κατάλληλα για γρήγορη εγκατάσταση σε άλλες τοποθεσίες (Jankovic & Stankovic, 2019). Η θεωρητική βάση του σχεδιασμού μιας εφήμερης κατασκευής θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανήκει στον μεταμοντερνισμό (Σπανογιάννη, 2011).

3.3. Παράμετροι εφήμερης αρχιτεκτονικής και εφήμερης κατασκευής

- Χρόνος: Το εφήμερο σχετίζεται με την πεπερασμένη χρονική διάρκεια μιας δραστηριότητας ή ακόμη και με τη μικρή διάρκεια ζωής μιας κατασκευής, έχοντας το χαρακτηριστικό της φθοράς αλλά και με το πώς συνδέεται με τον περιβάλλοντα χώρο.
- Τόπος, χώρος: Η αρχιτεκτονική ή χωρική δομή εμπλέκεται με το χώρο σε σχέση με το γεγονός που αφορά στην ύπαρξη της κατασκευής. Πρόκειται για μια δομή που διατηρεί την αυτονομία της και συμβιώνει με το περιβάλλον για ένα σύντομο διάστημα. Μετά το πέρας του συμβάντος αποδομείται ή μεταφέρεται σε άλλο τόπο, απελευθερώνοντας το περιβάλλον και επιτρέποντάς του να επανέλθει στην αρχική του μορφή.
- Αλλαγή, αναπροσαρμογή: Το εφήμερο συνδέεται με τη δυναμική της αλλαγής, της ευελιξίας και της αναπροσαρμογής. Πρόκειται για την πρακτική της ροής, όπου από τη λογική του άχρονου - του στατικού, μεταβαίνουμε στην ανοιχτή σε εξέλιξη χρονική αλλαγή.
- Εμπειρία, μνήμη: Το εφήμερο σχετίζεται με την εμπειρία και στηρίζεται στη σχέση μεταξύ γεγονότος και χρήστη, μια σχέση υπό συγκεκριμένες συνθήκες και με πεπερασμένη διάρκεια. Η βιωματική εμπειρία της λειτουργίας και ο τρόπος που η χρήση καταγράφεται στη συλλογική μνήμη αφήνει ένα ίχνος και, ενδεχομένως, προσδίδει ένα χαρακτηρισμό στη συγκεκριμένη τοποθεσία. Η μνήμη μπορεί να είναι άμεση, από τη χρήση της κατασκευής και τον επισκέπτη αλλά και έμμεση, από εκείνον που έλαβε την πληροφορία χωρίς να έχει υπάρξει με φυσική παρουσία στο χώρο. Στη σημερινή εποχή, η εμπειρία ενός χώρου εμπλουτίζεται με τη χρήση ψηφιακών μέσων, κυρίως σε εκθεσιακούς χώρους και pavillions. Φωτογραφικό υλικό, κείμενα ή βίντεο δημιουργούν ένα

είδος μνήμης όσων βίωσαν ή όχι το χώρο και έγιναν γνώστες αυτού έμμεσα.

- Ίχνη: Στην εφήμερη αρχιτεκτονική, διακρίνονται δύο μεγάλες κατηγορίες: οι κατασκευές που «πατούν» στη γη (Εικ. 3.3.1.) και οι κατασκευές που «στεγάζουν» τη γη (Εικ. 3.3.2.). Αυτός ο όρος φαίνεται να είναι ο πλέον σωστός σήμερα, καθώς δεν θέτει το θέμα του χρόνου ως υποχρεωτικού, αλλά θέτει ως προτεραιότητα την ανάγκη να μην μείνει κανένα ίχνος.
- Σύνθεση: Η προσωρινή παραμονή στο χώρο απαιτεί κατασκευαστικές δομές με δυνατότητα για εύκολη και γρήγορη σύνθεση και αποσύνθεση. Αυτό παρέχει την επιθυμητή ελευθερία στη μετακίνηση και μετεγκατάσταση. Η χρονική διάρκεια είναι ο βασικός παράγοντας που προσδιορίζει τη διάρκεια υλοποίησης και την ιδέα της κατασκευής. Καθώς ο σχεδιασμός έχει εξελιχθεί με την τεχνολογία, ο σχεδιαστής επιζητά τη συμμετοχή και αντίδραση του επισκέπτη μέσω της διάδρασης για λόγους νοήματος και περιορισμού του χρόνου κατασκευής.
- Υλικότητα: Ο σχεδιαστής φροντίζει η κατασκευή να δηλώνει η ίδια την προσωρινή διάρκεια ζωής της μέσω της επιλογής των υλικών, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με μια κατασκευή φτιαγμένη από πάγο που θα διατηρηθεί μέχρι αυτός να λιώσει. Τα υλικά που επιλέγονται είναι προηγμένα και καινοτόμα, ευέλικτα, μετακινούνται και αφαιρούνται εύκολα, μικρής οικονομικής και οικοδομικής αξίας. Χρησιμοποιούνται ξύλο και μέταλλο τα οποία αποσυναρμολογούνται εύκολα ή ανακυκλώσιμα υλικά από μπαμπού, κυλίνδρους από χαρτόνι, σχοινί, πανιά κ.λπ.

Εικόνα 3.3.1.: Town Walls, Kerman, Iran (<https://larryspeck.com/photography/kerman-city-walls/>)

Εικόνα 3.3.2.: Retractable Roof, Frei Otto (<https://velabran.com/project/bad-hersfelder-festspiele/>)

Εικόνες 3.3.3., 3.3.4.: Κατασκευή καταφυγίου με τη μέθοδο Super Adobe στο Ahwaz, Iran (<https://www.akdn.org/architecture/project/sandbag-shelters>)

3.4. Εφήμερη τέχνη

Η εφήμερη τέχνη εμφανίζεται με τη μορφή των installations, performances αλλά και της τοπιακής τέχνης, όπως environmental art ή land art και χαρακτηρίζεται ως σύντομης διάρκειας.

Οι καλλιτέχνες, μέσω της τέχνης, επιθυμούν να αφήσουν το έργο τους και να κάνουν αισθητή την παρουσία τους με τα δημιουργήματά τους. Καθώς η τέχνη συνεχώς εξελίσσεται συμβαδίζοντας με το πνεύμα της εποχής, οι δημιουργοί τείνουν προς το εφήμερο, χωρίς αυτό να σημαίνει πως μειώνεται η αξία της τέχνης ή θεωρείται ένα αναλώσιμο προϊόν (Τσάφου, 2012).

3.4.1. Christo και Jeanne-Claude

- «L'Arc de Triomphe, Wrapped»

Οι καλλιτέχνες Christo και Jeanne-Claude υιοθέτησαν σαν τεχνική την εφήμερη τέχνη και είναι γνωστοί για τα αντικείμενα και κτίρια μεγάλης κλίμακας τα οποία περιτυλίζουν σε δημόσιους χώρους. Τα έργα τους χρηματοδοτήθηκαν εξ ολοκλήρου από τους ίδιους μέσω της πώλησης των πρωτότυπων σχεδίων, κολλάζ, λιθογραφιών και μακετών.

Με την ιδέα της περιτύλιξης δομών διερευνούν την υλική παρουσία κτιρίων, μετατρέποντάς τα από κάτι στερεό και μόνιμο σε κάτι παροδικό και ελαφρύ. Τα έργα τους δείχνουν τη δύναμη της τέχνης να μεταμορφώνει το τοπίο, καθώς αλληλοεπιδρούν με τα στοιχεία της φύσης (ήλιο, άνεμο, βροχή, νερό κλπ), τις αντιθέσεις (φως - σκοτάδι) και δημιουργούν παράξενους όγκους.

Το 1962, ο Christo άρχισε να μελετά την Αψίδα του Θριάμβου δημιουργώντας σκίτσα ενός πιθανού έργου μέχρι τη δεκαετία του 1970 και του 1980. Εξήντα χρόνια μετά και ένα χρόνο μετά το θάνατό του η κατασκευή με τίτλο «L'Arc de Triomphe, Wrapped», εν τέλει υλοποιήθηκε. Το προσωρινό έργο προβλήθηκε για 16 μέρες τον Οκτώβριο του 2021 και αφορούσε την περιτύλιξη του εμβληματικού μνημείου του Παρισιού στο οποίο χρησιμοποιήθηκαν 25.000 τετραγωνικά μέτρα ανακυκλώσιμου υφάσματος πολυπροπυλενίου σε ασημί - μπλε χρώμα και 3.000 μέτρα κόκκινου σχοινού (Christo & Jeanne-Claude, 2022).

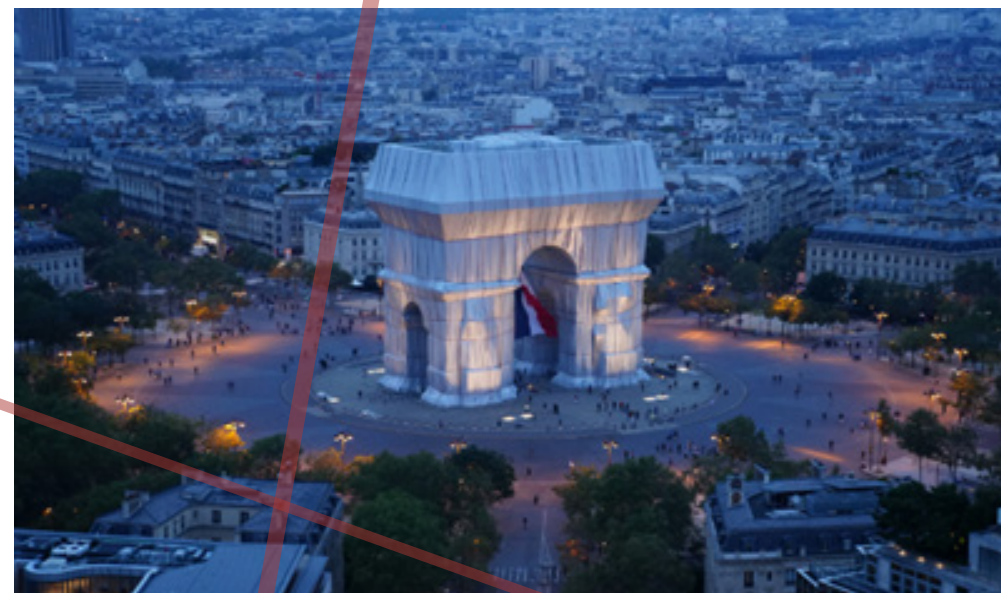

Εικόνα 3.4.1.1.: Ο καλλιτέχνης με το προσχέδιο

Εικόνα 3.4.1.2.: Κολλάζ του έργου

Εικόνα: 3.4.1.3.: Εργασίες τοποθέτησης του υφάσματος/

Εικόνα 3.4.1.4.: Το έργο ολοκληρωμένο (<https://christojeanneclaude.net/artworks/wrapped-coast/>)

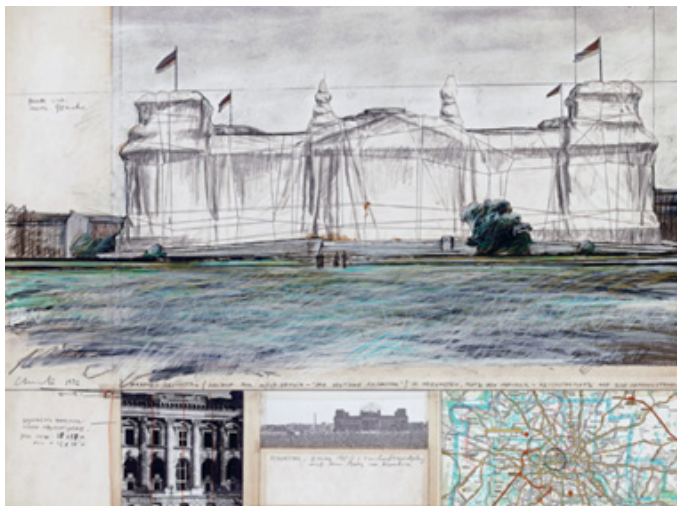

- «Wrapped Reichstag»

Τον Ιούνιο του 1995 και μετά από 24 χρόνια προσπαθειών έγκρισης από την κυβέρνηση, ολοκληρώθηκε το έργο που αφορούσε το κτίριο του κοινοβουλίου Reichstag στο Βερολίνο. 100.000 τετραγωνικά μέτρα από ύφασμα πολυπροπυλενίου με επιφάνεια αλουμινίου και 15,6 χιλιόμετρα μπλε σχοινί πολυπροπυλενίου, διαμέτρου 3,2 εκατοστά, χρησιμοποιήθηκαν για το τύλιγμα του Reichstag. Οι προσόψεις, οι πύργοι και η οροφή καλύφθηκαν από 70 ειδικά κατασκευασμένα υφασμάτινα πάνελ, διπλάσιο ύφασμα από την επιφάνεια του κτιρίου. Με τα υλικά που επιλέχθηκαν δημιουργήθηκε μια πολυτελή ροή κάθετων πτυχών που ανέδειξαν τα χαρακτηριστικά και τις αναλογίες της επιβλητικής δομής, αποκαλύπτοντας την ουσία του. Μετά από 14 μέρες έκθεσης τα υλικά απομακρύνθηκαν και οδηγήθηκαν προς ανακύκλωση (Christo & Jeanne-Claude, 2022).

Εικόνα 3.4.1.5· Οι Christo και Jeanne-Claude μπροστά από το δημιούργημά τους
Εικόνες 3.4.1.5, 3.4.1.6, 3.4.1.7: Σκίτσα , Εγκατάσταση του “Wrapped Reichstag”, Το «Wrapped Reichstag» στο Βερολίνο, 1971-1995

- «Wrapped Coast»

Το 1969 ένα νέο πρότζεκτ έλαβε χώρα στη βραχώδη ακτή Little Bay του Σίδνεϋ της Αυστραλίας. Η ακτή παρέμεινε τυλιγμένη για δέκα εβδομάδες και στη συνέχεια όλα τα υλικά αφαιρέθηκαν, ανακυκλώθηκαν και ο χώρος επέστρεψε στην αρχική του κατάσταση.

Για το τύλιγμα χρησιμοποιήθηκαν 92.900 τετραγωνικά μέτρα αντιδιαβρωτικού υφάσματος από συνθετικές ίνες, οι οποίες συνήθως χρησιμοποιούνται στη γεωργία. Το δέσιμο του υφάσματος στα βράχια έγινε με σχοινί πολυπροπυλενίου 56,3 χιλιομέτρων και διαμέτρου 1,5 εκατοστών. Η στερέωση των σχοινιών στους βράχους έγινε με 25.000 καρφιά και κλιπ (Christo & Jeanne-Claude, 2022).

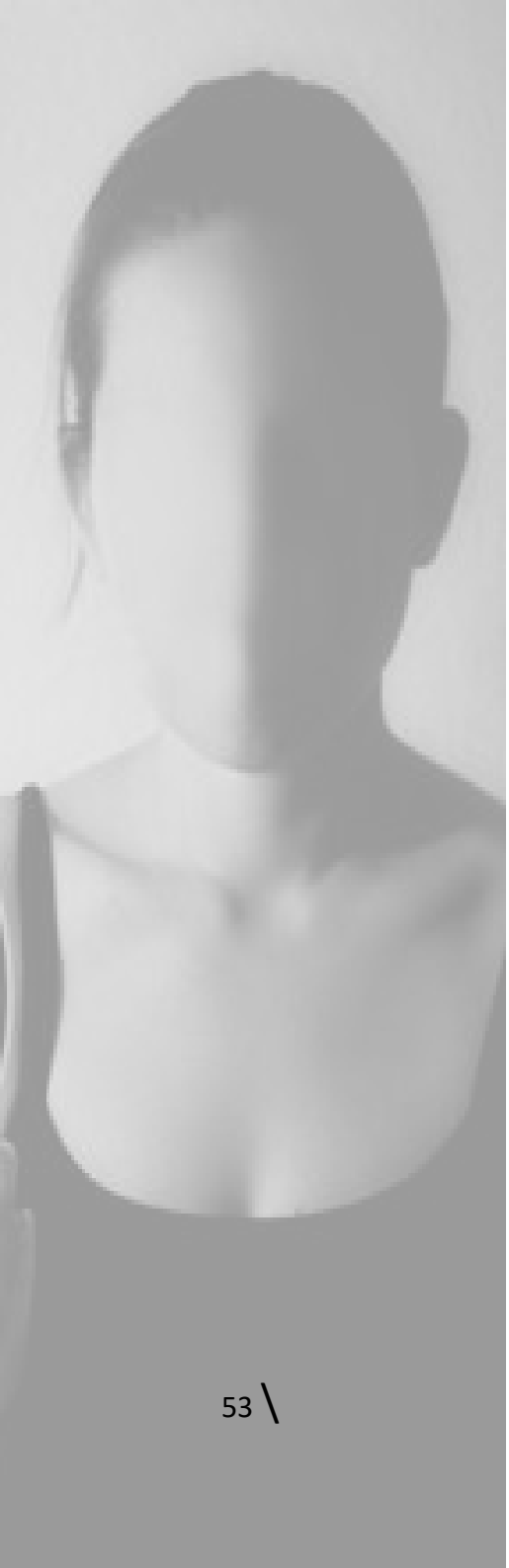
Εικόνα 3-4-1-8.: Μακέτα, 1969

Εικόνα 3.4.18.: Wrapped Coast project, 1969

Εικόνα 3.4.19.: Wrapped Coast, 92.900 m², Little Bay, Sydney, Australia, 1968-69

3.5. Παγκόσμιες εκθέσεις – EXPO περίπτερα ή Pavilions

Οι παγκόσμιες εκθέσεις έχουν αναδειχθεί ως μια διεθνής έκθεση εξέλιξης στον τομέα της κατασκευής, της επιστήμης και της τεχνολογίας παρέχοντας στους αρχιτέκτονες την ευκαιρία να εφαρμόσουν τις ριζοσπαστικές ιδέες τους στο σχεδιασμό του εφήμερου περιπτέρου. Η δημοτικότητα και η επιτυχία αυτών των εκδηλώσεων είναι αδιαμφισβήτητη και το ευρύ κοινό αναμένει με ανυπομονησία τις εκθέσεις για να επισκεφθεί τις πιο καινοτόμες αρχιτεκτονικές κατασκευές της εποχής.

Οι εφήμερες εκθέσεις διαρκούν μικρό χρονικό διάστημα, αλλά έχουν μια ιδιαίτερη έλξη, έχουν στόχο την αλληλεπίδραση και την εμπειρία και πάντα αφήνουν ανεξίτηλο σημάδι στη μνήμη (Petrova, 2017).

Για τον όρο αυτό (pavilion) «προσφέρονται, επίσης, και άλλοι ορισμοί με αρχιτεκτονική σημασία και συγκεκριμένα αναφέρεται ως μεγάλη, επίσημη και διακοσμημένη σκηνή, ως ελαφρό στέγασμα πάνω από τον θρόνο του βασιλιά, ως μικρό διακοσμητικό κτίριο σε κήπο, ως ελαφρά, κάποτε διακοσμημένα, στεγασμένα κατασκευή για αναψυχή ή προστασία σε πάρκα ή εκθεσιακές εγκαταστάσεις» (Αντωνίου & αλ, 2020).

3.5.1. Εφαρμογές

Head in the Clouds Pavilion, New York City, NY, United States

Το 2013 στο πλαίσιο του καλλιτεχνικού φεστιβάλ FIGMENT στο Governors Island της Νέας Υόρκης, το περίπτερο “Head in the Clouds” αποτέλεσε τον κύριο χώρο συγκέντρωσης των επισκεπτών. Η ιδέα του αρχιτεκτονικού γραφείου Studio KCA προέκυψε από την επιθυμία να δημιουργηθεί ένα μέρος για να ονειρευόμαστε την πόλη των ονείρων.

Το περίπτερο κατασκευάστηκε από 53.780 ανακυκλωμένα μπουκάλια - ποσότητα που αντιπροσωπεύει τον αριθμό των μπουκαλιών που πετιούνται στη Νέα Υόρκη κάθε ώρα. Τα χρησιμοποιημένα μπουκάλια συλλέχθηκαν από οργανισμούς, επιχειρήσεις, σχολεία και ιδιώτες και στη συνέχεια με κατάλληλη επεξεργασία άλλαξαν τη χρήση των μπουκαλιών για την κατασκευή του περιπτέρου.

Το εξωτερικό περίβλημα του Head in the Clouds είναι κατασκευασμένο από λευκά πλαστικά μπουκάλια που θυμίζουν σύννεφο, ενώ διάφανα πλαστικά μπουκάλια πλαισιώνουν το εσωτερικό. Η άμμος, το νερό και το κυρτό πλαίσιο αλουμινίου παρέχουν δομική ακεραιότητα και δημιουργούν ένα μικρό χώρο καθιστικού για 50 άτομα. Καθώς εισέρχονται στο χώρο οι επισκέπτες μπορούν παρατηρήσουν το φως και το φιλτράρισμα του χρώματος που επιτυγχάνεται μέσα από το «σύννεφο» που δημιουργείται (Architizer, 2022).

Εικόνες 3.5.1.1. - 3.5.1.3.: Η κατασκευή εξωτερικά και εσωτερικά (<http://www.studiokca.com/projec>)

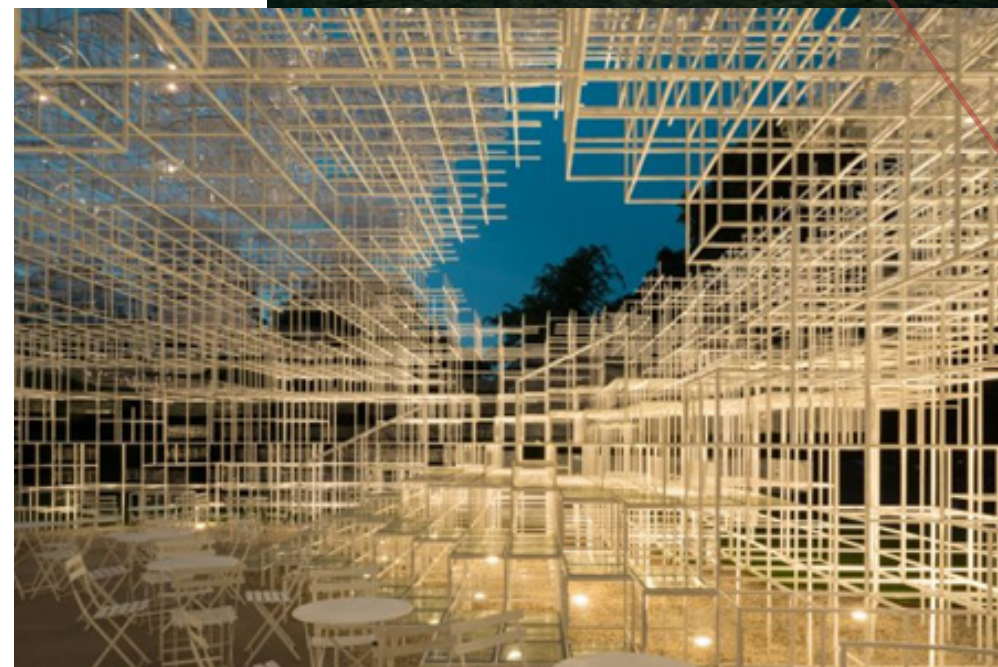
Serpentine Pavilion 2013, London's Kensington Gardens

Το 13ο περίπτερο της Serpentine Gallery Pavilion από τον Ιάπωνα αρχιτέκτονα Sou Fujimoto συνδέει το άυλο με το υλικό του τοπίου. Η κατασκευή καταλαμβάνει περίπου 350 τετραγωνικά μέτρα μπροστά από τη Serpentine Gallery και έχει μια ελαφριά και ημιδιαφανή δομή που αναμιγνύεται με το τοπίο και το κλασικό σκηνικό της ανατολικής πτέρυγας της γκαλερί.

Το περίπτερο αποτελείται από μια τρισδιάστατη κατασκευή, όπου η κάθε μονάδα της αποτελείται από λεπτές χαλύβδινες ράβδους. Ένας απλός κύβος, με μέγεθος όσο το ανθρώπινο σώμα, επαναλαμβάνεται για να χτίσει μια μορφή μεταξύ του οργανικού και του αφηρημένου, για να δημιουργήσει μια διφορούμενη, ημιδιάφανη δομή με μαλακά άκρα που θολώνει τα όρια μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού. Έτσι, οι επισκέπτες της θα έχουν την αίσθηση πως αιωρούνται στον χώρο μεταξύ αρχιτεκτονικής και φύσης.

Η γεωμετρική δομή, που παραπέμπει σε σύννεφο, μοιάζει να αναδύεται από τους κυματισμούς του πάρκου. Μια σειρά από κλιμακωτές βεράντες παρέχουν χώρους καθιστικού που επιτρέπουν στο περίπτερο να χρησιμοποιηθεί ως ένας ευέλικτος κοινωνικός χώρος πολλαπλών χρήσεων.

Η τοπογραφία του πλέγματος είναι ένας ευέλικτος κοινωνικός χώρος πολλαπλών χρήσεων, όπου οι τοίχοι, τα καθίσματα και η οροφή είναι κατασκευασμένα από τους ίδιους κύβους χάλυβα. Με αυτόν τον τρόπο, η οργανική δομή του Pavilion συνολικά δημιουργεί ένα προσαρμόσιμο έδαφος, ενθαρρύνοντας τους επισκέπτες να δημιουργήσουν τη δική τους εμπειρία του κτιρίου (Portilla, 2013 · Serpentine Galleries, 2022).

Εικόνες 3.5.1.4, 3.5.1.5.: Η κατασκευή στον χώρο (Serpentine Galleries, 2022)

Serpentine Pavilion 2015, London's Kensington Gardens

Το 15ο περιπτερό από τους αρχιτέκτονες José Selgas και Lucía Cano παραπέμπει άμεσα στην μνήμη του τόπου και τις καλλιτεχνικές δημιουργίες του παρελθόντος.

Η κατασκευή δομείται από ημιδιάφανα και πολύχρωμα πάνελ, από το υλικό ETFE, και ιμάντες - που παρέχουν κίνηση και ελαφρότητα - περιτυλιγμένα σε ένα μεταλλικό πλέγμα.

Οι σχεδιαστές αναζήτησαν έναν τρόπο ώστε το κοινό να μπορέσει να βιώσει την αρχιτεκτονική μέσα από απλά στοιχεία: τη δομή, το φως, τη διαφάνεια, τις σκιές, την ελαφρότητα, τη μορφή, το χρώμα και τα υλικά. Οι χωρικές ιδιότητες του περιπτερού ανακαλύπτονται κατά την πρόσβαση στη δομή και την περιήγηση σε αυτήν. Κάθε είσοδος επιτρέπει ένα συγκεκριμένο ταξίδι στο χώρο, που χαρακτηρίζεται από χρώμα, φως και ακανόνιστα σχήματα με εκπληκτικούς όγκους. Το σχέδιο περικλείεται από «μυστικούς διαδρόμους» που παρέχουν πρόσβαση στον κύριο εσωτερικό χώρο, εμπνευσμένοι από το πολυεπίπεδο και χαοτικό δίκτυο του μετρό του Λονδίνου. Στον εσωτερικό χώρο φιλοξενούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις ενώ αποτελεί παράλληλα χώρο ψυχαγωγίας και ανάπαυσης. (Hill, 2015 · Stott, 2015).

Εικόνες 3.5.7. - 3.5.9.: Η κατασκευή στον χώρο (Hill, 2015)

AirMesh Pavilion

Το AirMesh βρίσκεται στο Gardens by the Bay, είναι ταυτόχρονα ένας χώρος συγκέντρωσης και ένα ελαφρύ γλυπτό.

Πρόκειται για την πρώτη στον κόσμο αρχιτεκτονική δομή που κατασκευάστηκε από τρισδιάστατα εκτυπωμένα εξαρτήματα από ανοξείδωτο ατσάλι, επιδεικνύοντας καινοτόμες τεχνολογίες ψηφιακού σχεδιασμού και κατασκευής που αναπτύχθηκαν από το AirLab στο Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας και Σχεδιασμού της Σιγκαπούρης. Η εξαιρετικής ελαφρότητας κατασκευή αποτελείται από 216 ράβδους διαφορετικού μήκους και διατομής και 54 μοναδικές κομβικές αρθρώσεις εκτυπωμένες σε κράμα χάλυβα και μπρούντζου, ενώ χρειάστηκαν μόλις 2 ημέρες για τη συναρμολόγησή του από 5 άτομα (AirLab, 2019).

Η μορφή του AirMesh έχει σχεδιαστεί ως ένα πολυέδρο που ορίζεται από τέσσερα ορθογώνια πλαίσια θέασης προσανατολισμένα προς τα κυριότερα σημεία του περιβάλλοντος τοπίου. Η πολύπλευρη μορφή του αναπαριστά ένα παραδοσιακό κινεζικό φανάρι, το οποίο φωτίζεται με δυναμικές χρωματικές διαβαθμίσεις αναδεικνύοντας την μνήμη του κινεζικού πολιτισμού.

Εικόνες 3.5.10 - 3.5.11.: Η κατασκευή στον χώρο (AirLab, 2019)

Son-O House

Το Son-O-house είναι «ένα σπίτι όπου ζουν ήχοι», χωρίς να είναι ένα «πραγματικό» σπίτι, αλλά μια δομή που παραπέμπει στη ζωή και στις σωματικές κινήσεις που συνοδεύουν την κατοίκηση. Είναι ταυτόχρονα ένα αρχιτεκτονικό περιβάλλον και μια διαδραστική ηχητική εγκατάσταση. Το έργο παράγει συνεχώς νέους ήχους που ενεργοποιούνται από αισθητήρες που καταγράφουν τις πραγματικές κινήσεις των επισκεπτών.

Είκοσι τρεις αισθητήρες είναι τοποθετημένοι σε στρατηγικά σημεία για να επηρεάζουν έμμεσα τη μουσική. Το σύστημα παραγωγής ήχου βασίζεται σε χωρικές παρεμβολές και δυναμικά μοτίβα κυμάτων που προκύπτουν από το συνδυασμό των ηχείων. Ο επισκέπτης δεν επηρεάζει άμεσα τον ήχο, όπως συμβαίνει συχνά με τη διαδραστική τέχνη, αλλά επηρεάζει το ίδιο το τοπίο που παράγει τους ήχους. Το Son-O-House διαθέτει ένα διαδραστικό ηχητικό περιβάλλον. Στόχος αυτού του περιβάλλοντος είναι να δημιουργήσει μια μόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ του ήχου, της αρχιτεκτονικής και των επισκεπτών. Η παρουσία, η δραστηριότητα και η κατά προσέγγιση θέση των επισκεπτών ανιχνεύονται από αισθητήρες που είναι τοποθετημένοι στην κατασκευή. Οι πληροφορίες αυτές αναλύονται και ποσοτικοποιούνται συνεχώς. Το αποτέλεσμα της ανάλυσης χρησιμοποιείται για τον έλεγχο της φύσης του ήχου και ως εκ τούτου προκαλεί τους επισκέπτες να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με το περιβάλλον (Studio Edwin van der Heide, 2021)

Εικόνες 3.5.12- 3.5.13.: Η κατασκευή στον χώρο(Studio Edwin van der Heide, 2021)

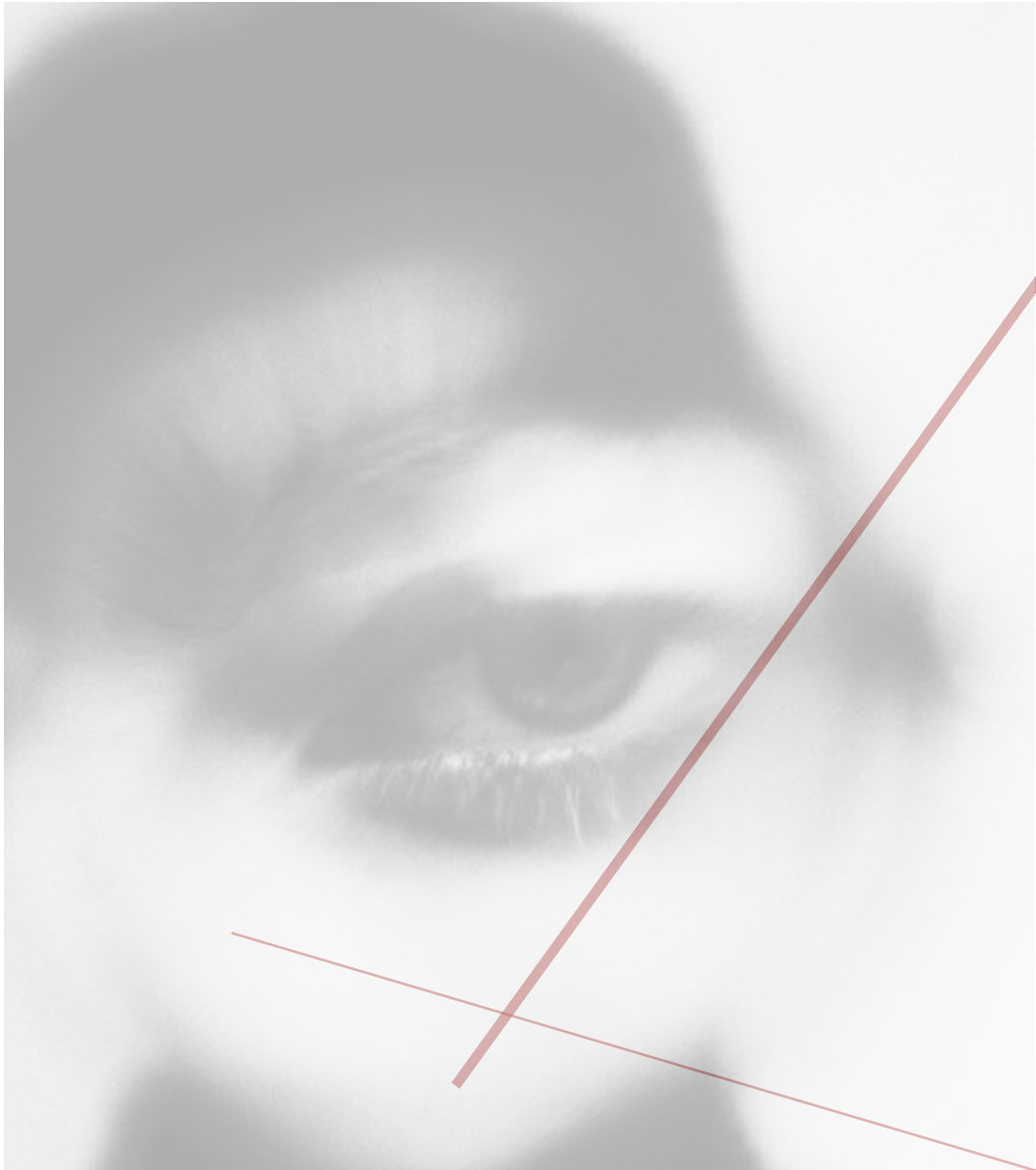
Situation Room

Το Situation Room του Marc Fornes (Studio THEVERYMANY) είναι μια ελαφριά, εξαιρετικά λεπτή αυτοφερόμενη κατασκευή που ενισχύεται από τους ήχους της καλλιτέχνιδας Jana Winderen. Έχει τοποθετηθεί στην γκαλερί Storefront for Art and Architecture στη Νέα Υόρκη. Η συνολική μορφή είναι ένα σύνολο από είκοσι σφαίρες με αυξανόμενες διαμέτρους, που συνδυάζονται για να δημιουργήσουν ένα περίβλημα βιωματικής έντασης, ένα είδος διαλόγου μεταξύ της άνεσης του γνωστού και μιας αμήχανης αλληλεπίδρασης με το άγνωστο (Fornes, 2014). Όπου οι σφαίρες συναντώνται, οι αρμοί έχουν εξομαλυνθεί για να δημιουργηθούν διπλές καμπυλότητες που παρέχουν δομική ακαμψία. Αυτό σχηματίζει μια σειρά από σήραγγες και ανοίγματα στο περίβλημα για να περπατήσουν οι επισκέπτες. Ο φωτισμός χρησιμοποιείται έξω από το κέλυφος αλουμινίου για να φωτίσει την μορφή, ενώ εσωτερικά το φως περνάει μέσα από τις τρύπες του κελύφους, διαχέοντας μοτίβα στους τοίχους του δωματίου. Η Jana Winderen σχεδίασε 10 ήχους που διαδίδονται μέσω της μεμβράνης - μετατρέποντας την εγκατάσταση σε όργανο.

Εικόνες 3.5.15. - 3.5.17.: Η κατασκευή στον χώρο (Fornes, 2014)

**Βιωματικός χώρος και ενεργοποίηση των αισθήσεων
στην αρχιτεκτονική**

Οι αρχιτέκτονες τείνουν να δημιουργούν χώρους που δεν είναι μόνο καλά σχεδιασμένοι και λειτουργικοί αλλά έχουν σκοπό να μετατρέπουν την παραμονή του επισκέπτη σε εμπειρία αισθήσεων, να μεταφέρουν εικόνες και μνήμες, να παράγουν ατμόσφαιρα.

Σύμφωνα με τον Peter Zumthor (2006), ατμόσφαιρα στην αρχιτεκτονική ορίζεται το συναίσθημα που μας δημιουργείται όταν επισκεπτόμαστε ένα χώρο για πρώτη φορά · είναι αυτό που κάνει ένα χώρο ιδιαίτερο και μοναδικό, είναι η ταυτότητά του. Η ατμόσφαιρα του χώρου από τον χρήστη γίνεται κατανοητή μέσω της αντίληψης και της αίσθησης:

- η αντίληψη σχετίζεται με τον τρόπο που παίρνουμε πληροφορίες για το περιβάλλον μας. Σε αυτό συμμετέχουν οι αισθήσεις, κάνοντας τη χωρική εμπειρία του χρήστη πολυαισθητηριακή.
- η αίσθηση είναι τα ερεθίσματα που προκαλούν οι παράγοντες του περιβάλλοντος ή η πρόκληση συναισθημάτων που δημιουργούνται από τον ίδιο οργανισμό και αφορά μια εσωτερική εμπειρία.

Αισθήσεις

Κατά το σχεδιασμό των χώρων/ κτιρίων επιδιώκεται η ανάδειξη όλων των αισθήσεων για αυτό θα πρέπει να γνωρίζουν πως λειτουργούν στο χώρο. Οτιδήποτε αντιλαμβάνεται ο επισκέπτης στο περιβάλλον, που γίνεται αντιληπτό με τις αισθήσεις όπως ο ήχος, η μυρωδιά, η υφή, τα χρώματα και σε συνδυασμό με την ατμόσφαιρα του χώρου και τη μνήμη διαμορφώνουν τη συνολική εντύπωση του χρήστη και δημιουργούν μια βιωματική εμπειρία, ένα χώρο βιωματικό. Τα αντιληπτικά όργανα του ανθρώπου εξελίσσουν τις ικανότητές τους με το χρόνο αλλά γίνονται πιο ευαίσθητα στη διάκριση περι-

σότερων ερεθισμάτων λόγω εμπειρίας (Σκορλέτου, Τζεβελέκου, 2014).

Όραση: είναι ένας από τους βασικότερους αισθητηριακούς παράγοντες και πάντα υπάρχει στο πλάνο του σχεδιασμού. Η όραση διαθέτει το μεγαλύτερο εύρος σε σχέση με τις υπόλοιπες. Σε μακρινή απόσταση ο άνθρωπος αναγνωρίζει φιγούρες, ενώ όσο πλησιάζει αντιλαμβάνεται τις λεπτομέρειες και οι υπόλοιπες αισθήσεις συμπληρώνουν την όραση.

Ακοή: λειτουργεί ως σύστημα προσανατολισμού του χώρου, του όγκου και της πυκνότητας, προειδοποίησης και ισορροπίας. Ο ήχος ή η απουσία του λειτουργεί σαν εργαλείο κατανόησης της κλίμακας και του χώρου. Ο χρόνος αντήχησης πληροφορεί για τη μορφή και το μέγεθος του χώρου. Από την ηχώ που παράγει ένας χώρος γίνεται αντιληπτό αν είναι άδειο ή γεμάτο, χωρίς οπτική επαφή.

Αφή: παρέχει πληροφορίες σχετικά με το υλικό, το βάρος, την ποιότητα, την πυκνότητα και τη θερμοκρασία ενός αντικειμένου καθώς και την προέλευση της ύλης. Με το σώμα και το δέρμα καταλαβαίνουμε αν ένα αντικείμενο είναι σκληρό ή μαλακό, λείο ή τραχύ, βαρύ ή ελαφρύ, κρύο ή ζεστό.

Γεύση: στο χώρο της αρχιτεκτονικής δεν παίζει σημαντικό ρόλο. Παρόλα αυτά η γεύση είναι συνδεδεμένη με τη μνήμη.

Οσμή: μέσω της όσφρησης είναι δυνατή η κατανόηση ενός χώρου και η διατήρηση της μνήμης του. Η εικόνα μπορεί με τον καιρό να ξεθωριάσει

αλλά η οσμή του χώρου, η οποία σχετίζεται συνήθως με τη χρήση του, είναι η τελευταία αίσθηση που χάνεται.

Μέσα ενεργοποίησης των αισθήσεων

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούν οι σχεδιαστές με σκοπό να διεγείρουν τις ανθρώπινες αισθήσεις, να μεταφέρουν μηνύματα και να προκαλέσουν ατμόσφαιρα είναι το μέγεθος, τα σχήματα, τα υλικά, τα χρώματα και το φως (Αποστολάκη, Χατζηβασιλείου, 2016):

Μέγεθος: ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται το μέγεθος ενός χώρου/κτιρίου σε σχέση με τα στοιχεία που το περιβάλλουν. Ένας σχεδιαστής μέσα από το μέγεθος και την κλίμακα επηρεάζει σκόπιμα τη ψυχολογία του επισκέπτη χρησιμοποιώντας ανάλογο μέγεθος ανοιγμάτων, υποστυλωμάτων, πάχος τοίχων, ύψος και πλάτος χώρου. Για παράδειγμα, όταν ένα κτίριο είναι μνημειώδες σε κλίμακα, μας κάνει να αισθανόμαστε «μικροί», ενώ ένας μικρός χώρος μας κάνει να νιώθουμε άνετα. Ένα ψηλοτάβανο δωμάτιο μας δημιουργεί ευχάριστη διάθεση και αίσθηση ελευθερίας, ενώ ένα χαμηλοτάβανο δυσφορία.

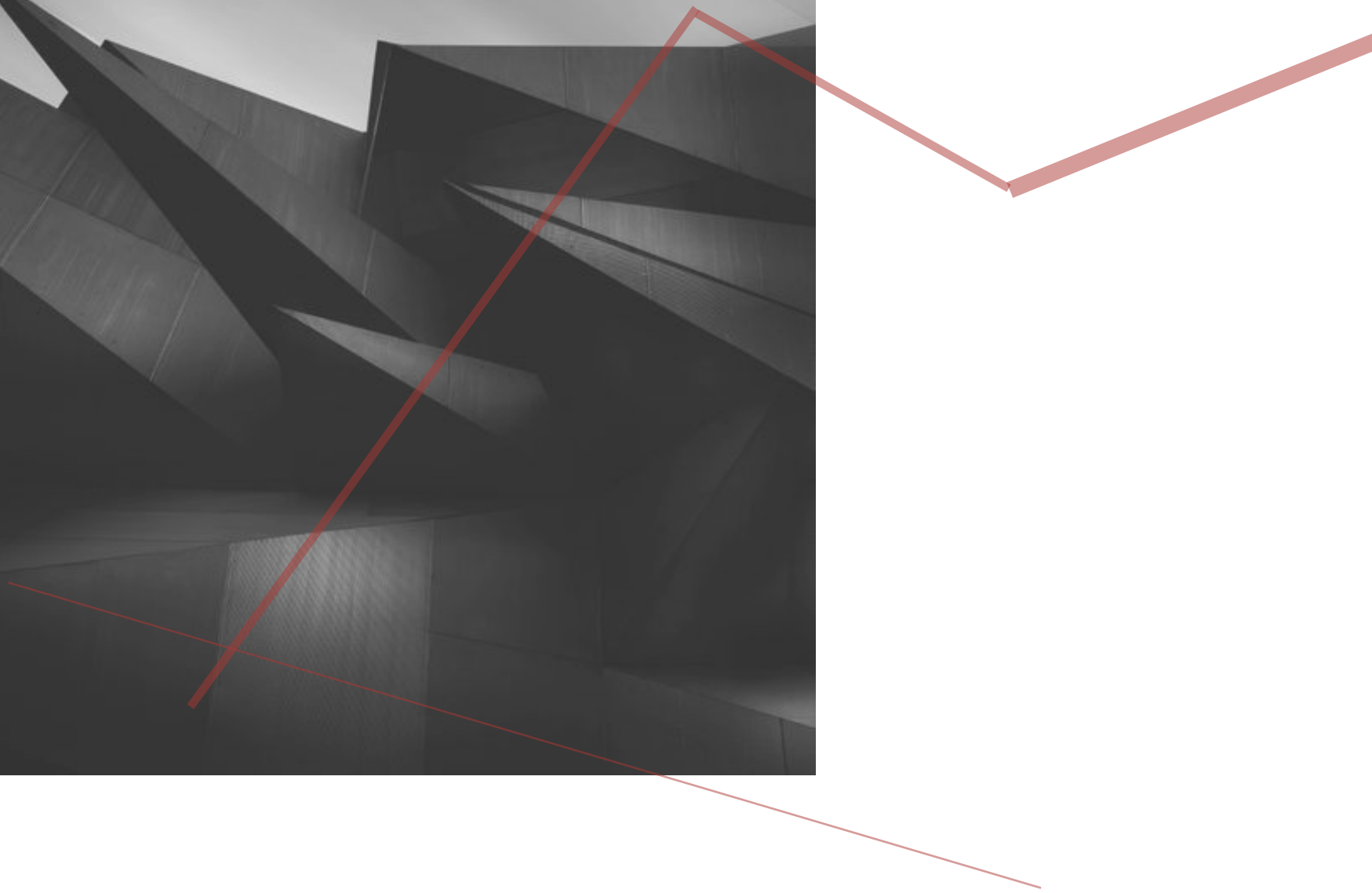
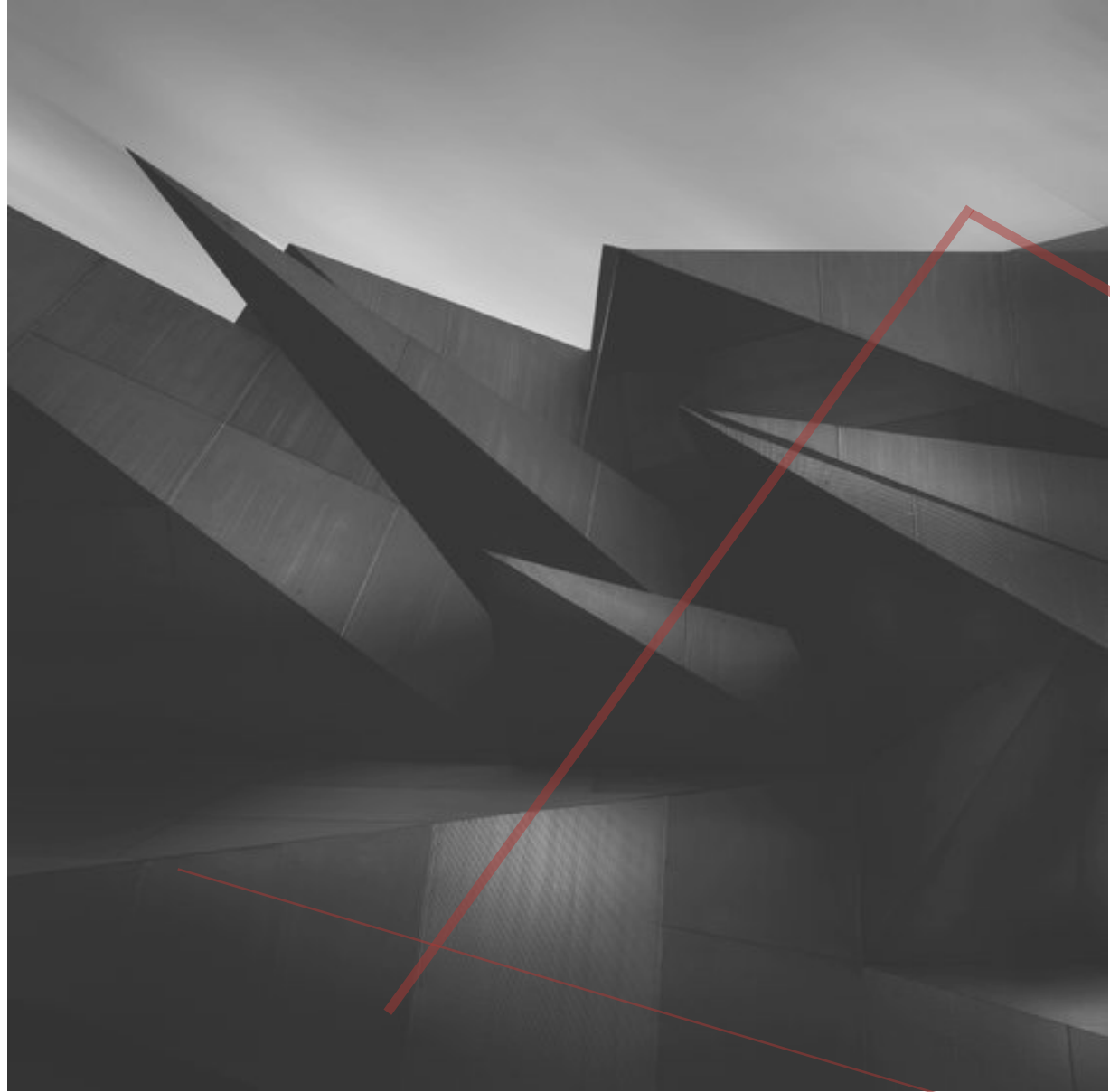
Σχήμα: μας πληροφορεί για τη φύση των πραγμάτων εξωτερικά και γίνεται αντιληπτό με την όραση ή και την αφή. Όσο πιο απλό είναι ένα σχήμα, τόσο πιο εύκολα γίνεται αντιληπτό από τον ανθρώπινο νου. Οι καμπολόγραμμες μορφές προκαλούν πιο ευχάριστα συναισθήματα ενώ, τα ευθύγραμμα και ορθοκανονικά παραπέμπουν σε κίνδυνο και απειλή.

Υλικά: διακρίνονται σε φυσικά (πέτρα, τούβλο, ξύλο) που δίνουν την αίσθηση της οικειότητας, εκφράζουν την ιστορία και την προέλευση και σε τεχνητά (γυαλί, μέταλλο, πλαστικό) που προκαλούν ανοίκεια αίσθηση λόγω της αφθαρτότητας.

Η υφή, η θερμοκρασία, η μυρωδιά και το χρώμα που έχει κάθε υλικό διεγείρουν τις αισθήσεις του χρήστη με αποτέλεσμα να δημιουργούν αναμνήσεις και συναισθήματα επηρεάζοντας τη ψυχολογία του. Μέσω της αφής και της όρασης γίνονται αντιληπτές οι λεπτομέρειες του υλικού, όπως αν είναι λείο ή τραχύ, δημιουργώντας ανάλογα συναισθήματα. Η υπερβολική χρήση διαφορετικών υλικών μπορεί να προκαλέσει σύγχυση των αισθήσεων και της ψυχολογίας λόγω υπερβολικής πληροφορίας.

Χρώματα: χρησιμοποιούνται ως στοιχεία χωροθέτησης, σήμανσης, ανάγνωσης και διάκρισης διαφορετικών λειτουργιών. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος αντιδρά στα χρώματα επηρεάζοντας τα συναισθήματά του, τα ζωηρά και φωτεινά χρώματα προκαλούν ηρεμία, άνεση και ευδιαθεσία, ενώ τα ψυχρά και μουντά θλίψη ή εχθρότητα. Κάθε χρώμα αποπνέει διαφορετικά συναισθήματα γιατί εξαρτάται από τις εμπειρίες, τα βιώματα, τον περιβάλλοντα χώρο, τα αντικείμενα και τα χρώματα που γειτνιάζουν.

Φως: είναι ένα στοιχείο συνεχώς μεταβαλλόμενο, ορίζει το χώρο, αναδεικνύει τα χρώματα και τις υφές, ορίζει τις φόρμες και δημιουργεί ατμόσφαιρα στον εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο. Η ένταση του φωτός ή ακόμα και η απουσία του στο χώρο καθορίζει τη χρήση του. Οι εναλλαγές φωτός-σκιάς ενδυναμώνουν τις αισθήσεις του επισκέπτη. Επίσης, η ποιότητα (φυσικό ή τεχνητό φως) επηρεάζει τη διάθεση και την ατμόσφαιρα, προκαλώντας θετικά συναισθήματα (άνεση, ευφορία) ή αρνητικά (φόβο, δυσφορία, ανασφάλεια). Τα ανοίγματα επηρεάζουν την ποιότητα του φωτισμού ενός χώρου ανάλογα με το σχήμα και τη μορφή τους, δημιουργώντας σχήματα.

05

Η έννοια της βίας στην αρχιτεκτονική

Κάθε σχέση μεταξύ ενός κτιρίου και των χρηστών του είναι σχέση βίας, διότι κάθε χρήση σημαίνει την εισβολή ενός ανθρώπινου σώματος σε έναν δεδομένο χώρο, την εισβολή μιας τάξης σε μια άλλη. Με τον όρο «βία», δεν εννοείται η βιαιότητα που καταστρέφει τη σωματική ή συναισθηματική ακεραιότητα, αλλά μια μεταφορά για την ένταση της σχέσης μεταξύ των ατόμων και των χώρων. Αυτό που πρέπει να προσδιοριστεί είναι αν αυτή η σχέση είναι συμμετρική ή ασύμμετρη, εάν δηλαδή κάποιο από τα δύο μέρη κυριαρχεί και υπερτερεί έναντι του άλλου.

Σώματα που παραβιάζουν τον χώρο

Αρχικά, υπάρχει η βία που τα άτομα ασκούν στους χώρους με την ίδια τους την παρουσία. Η είσοδος σε ένα κτίριο παραβιάζει την ισορροπία μιας ισορροπημένης γεωμετρίας. Η αρχιτεκτονική, λοιπόν, δεν είναι παρά ένας οργανισμός που βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τους χρήστες, τα σώματα των οποίων εισβάλουν στους καθορισμένους κανόνες της.

Χώρος που παραβιάζει σώματα

Αντίστοιχα, θα μπορούσε να υποστηριχτεί και το αντίθετο: ένας χώρος ασκεί βία στα σώματα. Για παράδειγμα, ένας στενός διάδρομος σε μεγάλο πλήθος ανθρώπων ή μια απότομη σκάλα. Εδώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι το υποκείμενο ενδέχεται να επιθυμεί να υποστεί μια τέτοια χωρική επιθετικότητα. Η αγάπη για τη βία, άλλωστε, είναι μια αρχαία απόλαυση (Tschumi, 2000).

Spomenik

Τα Spomenik (στα σέρβικα «μνημείο») αποτελούν μία σειρά από μνημεία που χτίστηκαν τις δεκαετίες 1950-1990 κατά τη διάρκεια της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο, η πρωταρχική πρόθεση των οποίων ήταν να τιμήσουν τον αντιστασιακό αγώνα του λαού της κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ενάντια στην κατοχή και την καταπίεση του Άξονα. Τιμούν όχι μόνο τα εγκλήματα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της κατοχής της περιοχής, αλλά επιπλέον γιορτάζουν την «επανάσταση» που τους νίκησε, όλα υπό την ηγεσία του αντάρτικου στρατού του. Ωστόσο, τα μνημεία αυτά αντιπροσωπεύουν πολλά διαφορετικά πράγματα.

Μέχρι τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας στις αρχές της δεκαετίας του 1990, είναι άγνωστο πόσα ακριβώς μνημειακά αντικείμενα δημιουργήθηκαν συνολικά, αλλά αν η δημιουργία τους γινόταν με τον ίδιο ρυθμό που κατασκευάζονταν από το 1945-1961, ο συνολικός αριθμός θα ξεπερνούσε κατά πολύ τις 40.000.

Το Νεκροταφείο Μνήμης Lepoglava είναι ένας χώρος στον οποίο μνημονεύονται τα θύματα που έχασαν τη ζωή τους στο στρατόπεδο αιχμαλώτων της πόλης, καθώς και οι πολλές χιλιάδες άνθρωποι που εκτελέστηκαν σε αυτό το σημείο του μνημείου κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (Εικ. 5.1.). Ολοκληρώθηκε το 1981 και είναι κατασκευασμένο εξ ολοκλήρου από αλουμίνιο.

Το σύμπλεγμα μνημείων στη Γκεβγκέλια (Εικ. 5.2) μνημονεύει τον αγώνα για ελευθερία του λαού της περιοχής της Βόρειας Μακεδονίας κατά τη διάρκεια των αιώνων, συμπεριλαμβανομένων κομβικών στιγμών όπως ο αγώνας κατά των κατοχικών δυνάμεων του Άξονα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ολοκληρώθηκε το 1969 και είναι κατασκευασμένο από μεταλλικό σκελετό και επιφάνειες αλουμινίου (Spomenik Database, 2023).

Εβραϊκό Μουσείο Βερολίνου

Το Εβραϊκό Μουσείο στο Βερολίνο παρουσιάζει την ιστορία των Εβραίων στη Γερμανία σε κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο, από τον τέταρτο αιώνα έως σήμερα. Ο Daniel Libeskind, αρχιτέκτονας του έργου, δεν είχε σκοπό να σχεδιάσει απλά έναν εκθεσιακό χώρο αλλά ένα συμβολικό χάρτη που να αφηγείται την ιστορία του τόπου, λαμβάνοντας υπόψη τη συμβολή των Εβραίων πολιτών στην πόλη του Βερολίνου, τον αφανισμό της Εβραϊκής ζωής και το νόημα του Ολοκαυτώματος (Studio Libeskind, 2022). Ο Προσδιόρισε την τοποθεσία του μουσείου μέσα σε μια αόρατη διαδρομή ανακαλύπτοντας γεωμετρικές διατάξεις και χαράξεις που συνεργούν στο σχηματισμό των αξόνων του μουσείου.

Η περιπλάνηση στο μουσείο είναι μια βιωματική εμπειρία, ένα ταξίδι στο χρόνο, μια εγκατάσταση μνήμης με μια αίσθηση διαρκούς απομόνωσης και ατέλειωτου κενού.

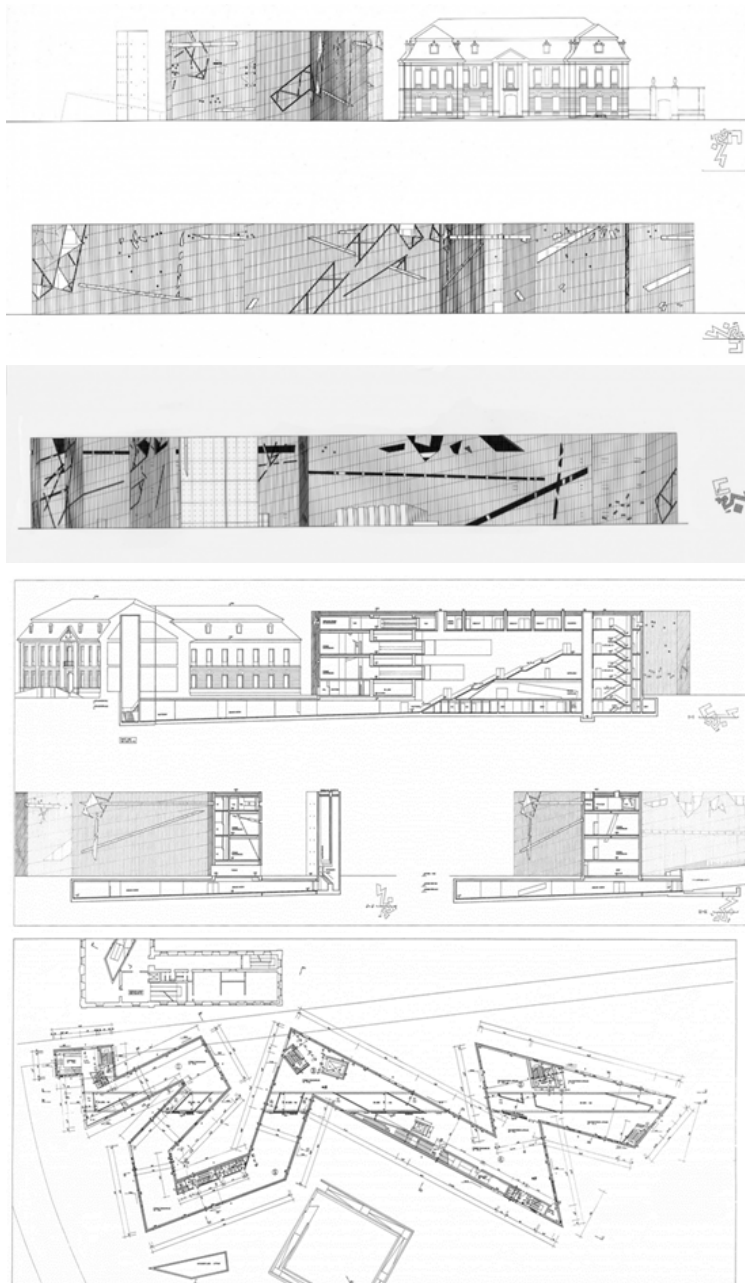
Ο Libeskind ονόμασε το μουσείο των Εβραίων «Ανάμεσα στις γραμμές-Between the lines» γιατί πρόκειται για δύο γραμμές σκέψης, οργάνωσης και σχέσης. Η πρώτη γραμμή είναι μια ευθεία αλλά διακοπτόμενη, που εκφράζει ένα ασυνεχές κενό που διασχίζει όλο το μουσείο και η δεύτερη μια τεθλασμένη που επεκτείνεται στο άπειρο και ορίζει το κενό. Οι δυο γραμμές αποτελούν την κεντρική γραμμή του κτιρίου και στα αρχιτεκτονικά σχέδια προεκτείνονται και τέμνουν όλο το Βερολίνο (Judisches Museum Berlin, 2022 · Ηλιάκης Μ, 2022).

Εικόνα 5.1.: Νεκροταφείο Μνήμης Lepoglava (Spomenik Database, 2023)

Εικόνα 5.2.: Μνημείο στη Γκεβγκέλια (Spomenik Database, 2023)

Εικόνα 5.3.: Αρχιτεκτονικά σχέδια του κτιρίου (πηγή: <https://libeskind.com/work/jewish-museum-berlin/>)

Το κτίριο, είναι εξωτερικά ανεξάρτητο και η είσοδος των επισκεπτών γίνεται από το παράπλευρο μπαρόκ κτίριο, μέσω ενός κενού (void), διασχίζοντας μια υπόγεια κλίμακα. Η εξωτερική όψη του κτιρίου δεν επιτρέπει στον επισκέπτη να αντιληφθεί όλα όσα εκτυλίσσονται στο εσωτερικό. Τα μόνα ανοίγματα που υπάρχουν είναι στενές λωρίδες με τη μορφή σχισμών και εγκοπών, ενώ ο φλοιός του κτιρίου είναι επενδυμένος με φύλλα ψευδαργύρου.

Το νέο κτίριο έχει σχήμα ζιγκ-ζαγκ, δημιουργώντας ένα χώρο που ενσαρκώνει την απουσία και οι επισκέπτες για να μετακινηθούν από τη μια πλευρά του μουσείου στην άλλη, θα πρέπει να περάσουν μια από τις 60 γέφυρες που ανοίγουν σε αυτό το κενό. Τα κενά αποτελούν το στοιχείο της έκπληξης και της ενεργοποίησης της μνήμης. Ο αρχιτέκτονας επιχείρησε να μεταφέρει το συναισθηματικό κενό, που προκαλούσε και στον ίδιο το γεγονός αυτό, ως ένα κενό που θα αποτελούσε τον πυρήνα του αρχιτεκτονικού του σχεδιασμού, μέσα από μια σειρά από άδεια δωμάτια, που μπορείς να τα δεις, αλλά δεν μπορείς να τα φτάσεις.

Σε όλη τη διαδρομή ο επισκέπτης έρχεται αντιμέτωπος με κενά που δηλώνουν τη βίαιη διακοπή του Εβραϊκού πολιτισμού στην ιστορία του Βερολίνου. Στους εκθεσιακούς χώρους τα κενά τονίζονται με μαύρο χρώμα και εμποδίζουν την ομαλή ροή της έκθεσης, υπενθυμίζοντας τα εμπόδια που συνάντησαν οι Εβραίοι στην πόλη του Βερολίνου. Στο μόνο void που υπάρχει πρόσβαση υπάρχει μια εγκατάσταση του καλλιτέχνη Menashe Kadishman τα «Πεσμένα φύλλα – the fallen leaves». Το δάπεδο είναι καλυμμένο με μικρές μεταλλικές φόρμες που αφαιρετικά απεικονίζονται πρόσωπα για κάθε άτομο που χάθηκε στο Ολοκαύτωμα. Οι επισκέπτες μπορούν να περπατήσουν πάνω στα προσωπεία προκαλώντας ανατριχιαστικούς και εκκωφαντικούς ήχους που αντηχούν στους τοίχους από σπλισμένο σκυρόδεμα.

Σε όλες τις επιφάνειες του μουσειακού χώρου υπάρχουν σχισμές που διασταυρώνονται ή υπάρχουν αυτόνομες και λειτουργούν ως παράθυρα. Το φυσικό φως που εισέρχεται συμβάλλει στην δραματική ατμόσφαιρα και αναλόγως του προσανατολισμού είναι εκτυφλωτικό ή ήπιο. Την ημέρα τα παράθυρα μοιάζουν με σχισμές σκιάς ενώ το βράδυ μετατρέπονται σε φωτεινές γραμμές που αναμειγνύονται με τις αντανάκλασεις του φωτός της πόλης.

Εικόνες 5.4.-5.7.: Εξωτερική άποψη του Μουσείου (πηγή: <https://libeskind.com/work/jewish-museum-berlin/>)

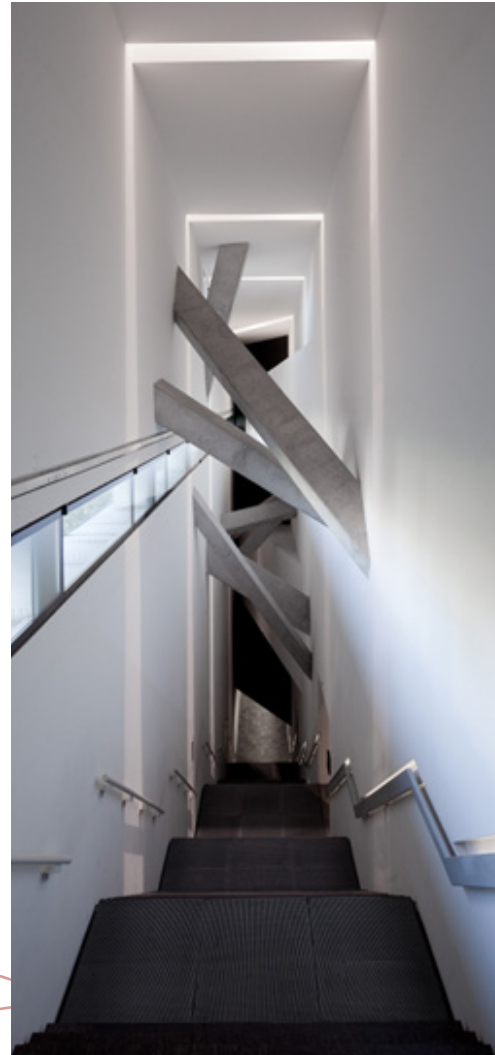
Η κατάβαση στο χώρο μέσω της κλίμακας οδηγεί σε τρεις υπόγειες διαδρομές, καθεμία από τις οποίες αφηγείται μια διαφορετική ιστορία (Judisches Museum Berlin, 2022 · Ηλιάκης Μ, 2022 · Studio Libeskind, 2022):

- Η πρώτη διαδρομή χαράσσει ένα υπόγειο μονοπάτι που οδηγεί στη «Σκάλα της Συνέχειας», η οποία οδηγεί στους τρεις ορόφους με τους εκθεσιακούς χώρους του μουσείου, συμβολίζοντας τη συνέχεια της ιστορίας του Βερολίνου.

Εικόνες 5.8.,5.9: Η μοναδική πρόσβαση στο κτίριο Libeskind από το Παλιό Κτίριο γίνεται από αυτές τις σκάλες (πηγή: <https://www.jmberlin.de/en/architecture-buildings>)

Εικόνες 5.10.,5.11. (δεξιά): Η μεταλλική εγκατάσταση του καλλιτέχνη Menashe Kadishman τα «Πεσμένα φύλλα – the fallen leaves» αφιερωμένη στους Εβραίους που χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα (πηγή: <https://www.jmberlin.de/en/architecture>)

- Η δεύτερη υπόγεια διαδρομή οδηγεί στον «Κήπο της Εξορίας και της Μετανάστευσης» συμβολίζοντας ότι ο δρόμος της εξορίας είναι η μόνη διέξοδος προς την ελευθερία και αναφέρεται σε όσους αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το Βερολίνο. Ο αρχιτέκτονας επιτυγχάνει το σκοπό του με τη δημιουργία ενός κεκλιμένου δαπέδου και με τους τοίχους να συγκλίνουν, στο τέλος της υπόγειας πορείας υπάρχει το μόνο σημείο που εισέρχεται το φυσικό φως και μια μεταλλική πόρτα με τζάμι οδηγεί σε έναν ιδιαίτερο κήπο. Αυτή είναι η μόνη διαδρομή κάτω από το έδαφος που οδηγεί σε εξωτερικό περιβάλλον. Ο Libeskind ήθελε αυτή η χωρική εμπειρία να θυμίζει την έλλειψη προσανατολισμού και την αστάθεια που ένιωθαν οι μετανάστες που αναγκάστηκαν να φύγουν από τη Γερμανία.

Εικόνα 5.12: Ο Κήπος της Εξορίας και της Μετανάστευσης (πηγή: <https://www.jmberlin.de/en/architecture-buildings>)

Εικόνα 5.13: Τα δέντρα ελιάς ως σύμβολο ελπίδας ξεφυτρώνουν από τις στήλες (πηγή: <https://www.jmberlin.de/en/architecture-buildings>)

- Η τρίτη διαδρομή οδηγεί σε αδιέξοδο - στον Πύργο του Ολοκαυτώματος, ένα απομονωμένο κτίσμα από μπετόν του οποίου η μόνη σύνδεση με το κεντρικό κτίριο είναι υπόγεια. Τα στοιχεία του σχεδιασμού του χώρου δημιουργούν την αίσθηση του εγκλεισμού και ρίγος. Οι τοίχοι αυτής της διαδρομής συγκλίνουν ακόμα περισσότερο, ο χώρος είναι άδειος και σκοτεινός εκτός από κάποιες γυάλινες προθήκες μέσα στους τοίχους που είναι τοποθετημένα προσωπικά αντικείμενα και έγγραφα Εβραίων του Βερολίνου, που μαρτυρούν την εξαφάνισή τους. Ο χώρος υπο φωτίζεται από μια σχισμή στο πάνω μέρος του κελύφους όπου από εκεί περνούν οι ήχοι της πόλης, ως απόμακρη βουή, ενώ δεν υπάρχει θέρμανση.

Το μουσείο δημιουργήθηκε για να αποτελέσει κομμάτι της ιστορίας της πόλης του Βερολίνου αλλά και όλης της Εβραϊκής κοινότητας. Ο σχεδιασμός, οι χαράξεις, η επιλογή των υλικών κατασκευής, τα κενά και οι αδιέξοδοι χώροι, ο περιορισμένος φωτισμός και η έλλειψη θέρμανσης στους χώρους αποτελούν συμβολικά στοιχεία που εκδηλώνουν τη βίαιη αντιμετώπιση των Εβραίων. Ο σκοπός του σχεδιαστή ήταν να δημιουργήσει έναν βιωματικό χώρο και ένα περιβάλλον μνήμης προκαλώντας στον επισκέπτη έντονα συναισθήματα.

Εικόνα 5.14: Ο «Πύργος του Ολοκαυτώματος» είναι μια απομονωμένητσιμεντένια κατασκευή (πηγή: <https://www.jmberlin.de/en/architecture-buildings>)

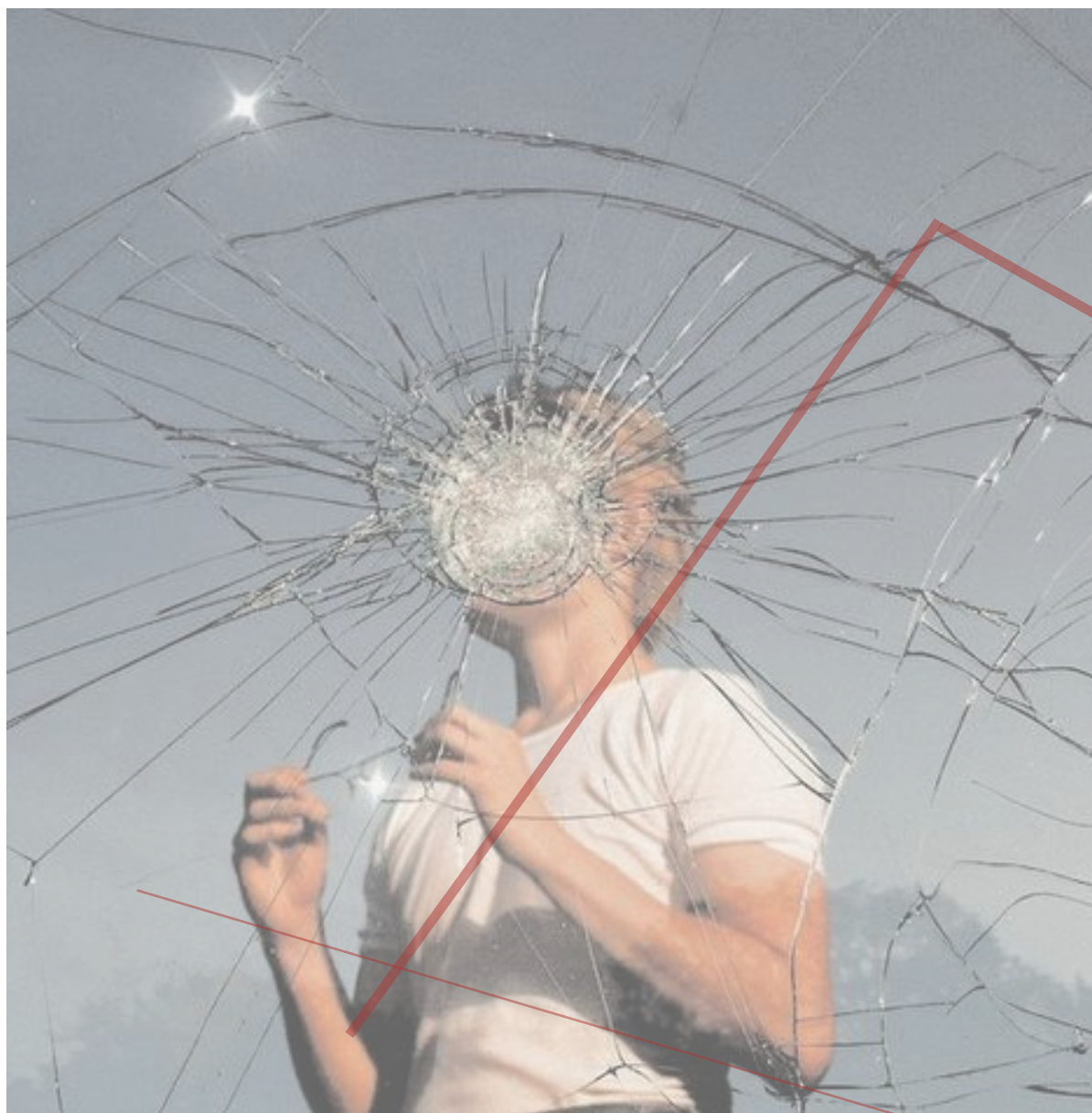
Εικόνα 5.15.: Το φως της ημέρας διαπερνά το χώρο μόνο μέσω μιας στενής σχισμής (πηγή: <https://www.jmberlin>).

2° ΜΕΡΟΣ: PROJECT

**Εφήμερη χωρική κατασκευή για τη
βία κατά των γυναικών**

06

Χωρική εγκατάσταση

6.1. Χώρος ένταξης της χωρικής εγκατάστασης

6.1.1. Αρχικές σκέψεις επιλογής χώρου

Κατά την διαδικασία επιλογής χώρου για την ένταξη της χωρικής εγκατάστασης, αρχικά προτάθηκαν χώροι διαφορετικοί από τον τελικό, οι οποίοι απορρίφθηκαν για διάφορους λόγους. Σκοπός μας ήταν να επιλέξουμε έναν δημόσιο χώρο, προσβάσιμο σε όλους, που θα έρθει σε αντίθεση με το θέμα της βίας ενώ θα συνδεθεί εννοιολογικά και μορφολογικά με την ιδέα μας προτείνοντας έναν ανατρεπτικό χώρο συνάντησης και ενημέρωσης.

Η πρώτη μας επιλογή ήταν το αίθριο του Πρώην Δημόσιου Καπνεργοστασίου στην Αθήνα, καθώς αποτελεί έναν χώρο με μεγάλη επισκεψιμότητα και φιλοξενεί εκθέσεις με σύγχρονα θέματα με έργα μικρής και μεγάλης κλίμακας. Ο βιωματικός χαρακτήρας της εγκατάστασης δεν θέτει εμπόδια στη γλώσσα. Αφού μελετήθηκε η ιστορία του, διαπιστώσαμε ότι δεν συνδέεται εννοιολογικά με την ιδέα μας και πως θα προσέλκυε συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Επιπλέον, οι χρήστες θα ήταν μόνο όσοι επισκέπτονταν το Καπνεργοστάσιο για την εκδήλωση, οπότε για αυτούς τους λόγους απορρίφθηκε σαν χώρος για την εγκατάσταση.

Εικόνα 6.1.1.1.: Το αίθριο του Καπνεργοστασίου. (<https://neon.org.gr/gr/exhibition/%CF%80%CF%81%CF%89%CE%B7%CE%BD-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BF/>)

Η δεύτερη επιλογή μας ήταν η οδός Φυλής στην Αθήνα. Η επιλογή του χώρου έγινε κατόπιν μελέτης της ιστορίας της Αθήνας, ώστε να βρεθεί ένα πλαίσιο με έντονα χαραγμένο το γυναικείο στοιχείο για να φιλοξενήσει την εγκατάσταση. Ο λόγος που επιλέχθηκε ένας δρόμος είναι καθώς αποτελεί ίσως τον πιο χαρακτηριστικό δημόσιο αστικό χώρο (Κωνσταντούλα, 2020).

Στην περιοχή είναι έντονο το στοιχείο της μνήμης. Η αίσθηση της «παλιάς Αθήνας» διαφαίνεται στα νεοκλασικά, τις διπλοκατοικίες, τα συνοικιακά μαγαζιά. Αλλά η μνήμη είναι εντονότερη λόγω των οίκων ανοχής: κάποια κτίρια παραμένουν τα ίδια από τη δεκαετία του 1960 και εξακολουθούν να φιλοξενούν οίκους ανοχής.

Παράλληλα με τη μνήμη, υπάρχουν έντονες αντιθέσεις στην περιοχή. Μέγαρα και αρχοντικά με στοιχεία κλασικισμού έδωσαν τη θέση τους σε πολυκατοικίες χωρίς σχεδιασμό. Η περιοχή μετατράπηκε από περιζήτητο προάστιο για τους αστούς τις πρώτες δεκαετίες του 1900 σε κακόφημη γειτονιά με έντονη εγκληματικότητα σήμερα. Η εκμετάλλευση των γυναικών ήταν τότε κάτι γνωστό και αποδεκτό από την κοινωνία. Πλέον, παρόμοιες καταστάσεις βιώνουν οι γυναίκες πίσω από τις κλειστές πόρτες των διαμερισμάτων. Η κατοικία – ο κατεχοχόν ασφαλής και οικείος χώρος για τους περισσότερους – αποτελεί τον χειρότερο εφιάλτη για πολλές γυναίκες που πέφτουν καθημερινά θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Σε αυτήν την περίπτωση, σκοπός μας ήταν να δημιουργήσουμε μια κατασκευή μεγάλης κλίμακας που να καλύπτει μέρος του δρόμου και να συνδιαλέγεται με τα κτίρια. Η ιδέα απορρίφθηκε, καθώς θεωρήθηκε στοχοποίηση αυτών των γυναικών και της περιοχής, ενώ το φαινόμενο της βίας δεν γνωρίζει από οικονομική και κοινωνική κατάσταση. Επιπλέον, δε θα προσελκύαμε μεγάλη μερίδα κοινού, παρά μόνο όσους μετέβαιναν εκεί επί τούτου.

Εν τέλει στραφήκαμε στη Στοά Σπυρομήλιου στην Αθήνα που μπορεί να ικανοποιήσει όλες μας τις σκέψεις.

Εικόνα 6.1.2.2.2.: Άποψη της οδού Φυλής 18/12/22 (προσωπικό αρχείο)Σταδίου και Αμερικής

6.1.2. Στοά Σπυρομήλιου, Αθήνα

6.1.2.1. Η επιλογή του χώρου

Ζητούμενο για την επιλογή του χώρου υποδοχής αποτέλεσε ο Δημόσιος χώρος στο κέντρο της πόλης που λειτουργεί ως αγωγός δύναμης, ένα στοιχείο που αναπροσδιορίζεται συνεχώς και η εκάστοτε κατανομή του βρίσκεται πάντοτε σε διαπραγμάτευση αφού προσφέρεται σε διάφορες αναγνώσεις χρήσεις και συμβολισμούς από τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες (Βαΐου,2000). Η επιλογή του χώρου έγινε κατόπιν μελέτης της περιοχής της Αθήνας, ώστε να βρεθεί ένα πλαίσιο με ενδιαφέρουσα μορφολογία, μεγαλοαστικό χαρακτήρα, που να έρχεται σε αντίθεση με το θέμα που επεξεργαζόμαστε.

Επιλέξαμε την στοά Σπυρομήλιου στο κέντρο της Αθήνας, γύρω από την οποία διαρθρώνεται το πολυκατάστημα Attica, θέατρα, και χώροι ψυχαγωγίας. Αποτελεί τον ημιυπαίθριο χώρο που διαθέτει εξόδους προς τις τρεις περιμετρικές οδούς (Βουκουρεστίου, Σταδίου, Αμερικής). Βρίσκεται πλησίον του Κολωνακίου, περιοχή που θεωρείται μια από τις πιο ακριβές συνοικίες της Αθήνας.

Στον χώρο αυτό είναι έντονη η γυναικεία παρουσία. Το πολυκατάστημα Attica αποτελεί σημείο διέλευσης και συνάντησης του αγοραστικού κοινού από όλο το λεκανοπέδιο, που επιθυμεί να αγοράσει από τα δημοφιλέστερα και ακριβότερα brands, τα οποία βρίσκονται εδώ συγκεντρωμένα.

Σκοπός της επιλογής μας είναι να εισάγουμε ένα δυνατό στοιχείο που επαγρυπνά και αφυπνίζει το κοινό μέσα σε έναν χώρο που είναι συνυφασμένος με την ανεμελιά, την χαλαρή βόλτα και τα ψώνια. Με λίγα λόγια, επιθυμούμε να εισάγουμε μέσα στον «παράδεισο» των γυναικών, την «κόλαση» που πολλές από αυτές βιώνουν καθημερινά.

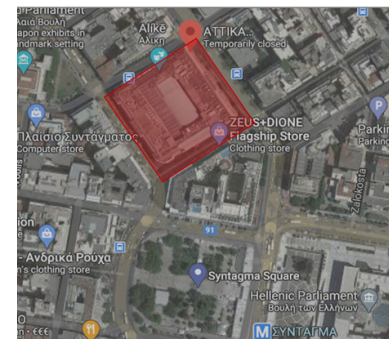
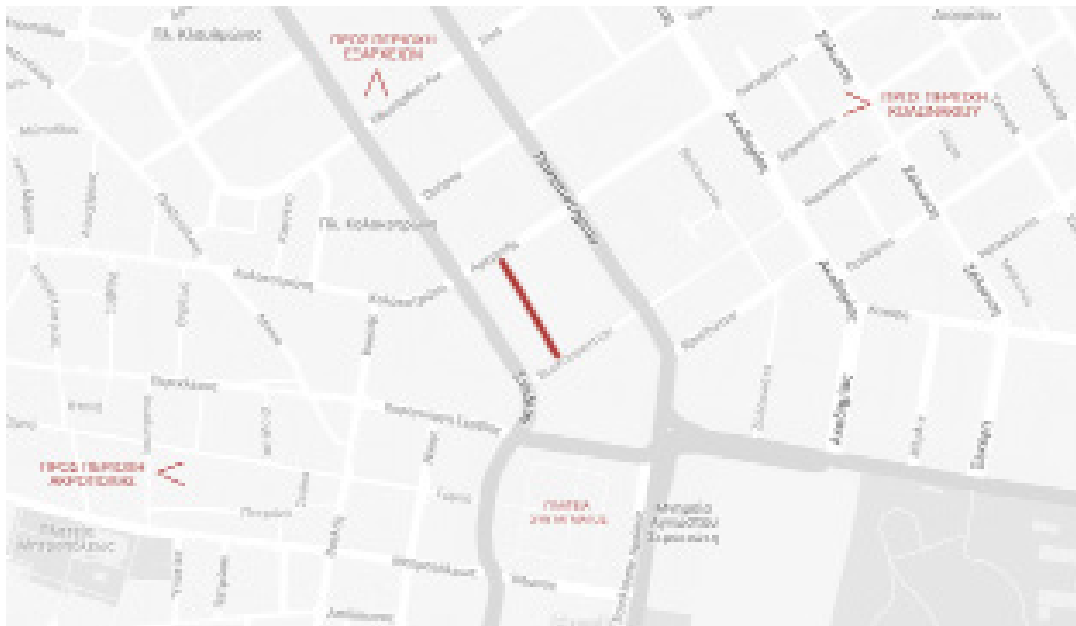
Εικόνα 6.1.2.1: Στοά Σπύρου Μήλιου

6.1.2.2. Η ιστορία του χώρου

Η ιστορία του κτιρίου ξεκινά στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, όταν από τη βασιλική οικογένεια παραχωρείται στο Μετοχικό Ταμείο Στρατού (ΜΤΣ) ο χώρος όπου στεγάζονταν οι βασιλικοί στάβλοι, σε οικόπεδο έκτασης 9.000 τ.μ. Πήρε το όνομά της από τον υπουργό Στρατιωτικών Σπυρομήλιο⁷.

Το μέγαρο του Μετοχικού Ταμείου Στρατού (Μ.Τ.Σ.), έργο των διακεκριμένων αρχιτεκτόνων της Ecole des Beaux Arts του Παρισιού, Λεωνίδα Μπόνη και Βασιλή Κασσάνδρα, ανήκει στα έργα αναφοράς της αθηναϊκής αρχιτεκτονικής του Μεσοπολέμου. Είναι επίσης ένα από τα ελάχιστα κτίρια στην καρδιά της ελληνικής πρωτεύουσας που καλύπτει ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο.

Τέσσερις χώροι του μεγάρου του Μ.Τ.Σ. –το κινηματοθέατρο Παλλάς (1930-32), η αίθουσα Μαξίμ / Θέατρο «Αλίκη» και τα ζαχαροπλαστεία Zonars και Flocas- ανήκουν στις αξιολογότερες αίθουσες του Μεσοπολέμου, και οι τρεις πρώτες στα σπάνια αρχιτεκτονικά κατάλοιπα αυτής της εποχής. Η συνθετική διαύγεια, η άνεση, η αρχοντική πολυτέλεια, η τολμηρή αλλά καλαίσθητη πολυχρωμία και ο εμπνευσμένος χειρισμός του διακοσμητικού κώδικα της Art Deco, τους προσέδιδαν έναν αέρα Παρισιού.

Εικόνα 6.1.2.2.1.: Το κτιριακό συγκρότημα στο χάρτη

⁷ Ο Σπυρομήλιος ως υπουργός στρατιωτικών πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Μετοχικού Ταμείου Στρατού στο οποίο κληροδότησε την περιουσία του, μέρος της οποίας ήταν η έκταση όπου κτίστηκε, την περίοδο 1927-1940, το μέγαρο με την ομώνυμη στοά.

Η ανάθεση της μελέτης και επίβλεψης του κτιρίου στους δύο αρχιτέκτονες έγινε ύστερα από βράβειυσή τους στον πανελλήνιο διαγωνισμό του 1926-27, ο οποίος κρίθηκε στο εξωτερικό. Η τελική λύση των Μπόνη και Κασσάνδρα αποτελεί δημιουργική προσαρμογή νεωτερικών γαλλικών προτύπων στα δεδομένα της μεσοπολεμικής Αθήνας. Το μέγαρο ανοικοδομήθηκε από το 1928 έως το 1938 σε τρεις φάσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στα τρία βασικά του τμήματα: (α) εκείνο που βρίσκεται παράλληλα προς την οδό Σταδίου και περιλαμβάνει καταστήματα στο ισόγειο και γραφεία στους ορόφους, (β) το διαμπερές τμήμα που εκτείνεται από την οδό Βουκουρεστίου προς την οδό Αμερικής και στεγάζει το κινηματοθέατρο Παλλάς (με πλατεία 1300 θέσεων, αμφιθεατρικό εξώστη 700 θέσεων και περιμετρικά θεωρεία), την υπόγεια αίθουσα Μαξίμ (αρχικά χορευτικό κέντρο, από το 1949 κινηματογράφος και από το 1971 Θέατρο «Αλίκη») και επάνω της ορόφους με γραφεία και (γ) το τελευταίο τμήμα της οδού Πανεπιστημίου με τα ιστορικά ζαχαροπλαστεία Zonars και Fiosa καθώς και άλλα καταστήματα στο ισόγειο και γραφεία στους ορόφους. Οι αρχικές προβλέψεις έκαναν λόγο και για ξενοδοχείο πολυτελείας με τουλάχιστον 200 κλίνες, αλλά η ιδέα γρήγορα εγκαταλείφθηκε.

Το μέγαρο ήταν αρχικά πενταώροφο με ισόγειο διπλού ύψους. Αργότερα προστέθηκε ένας ακόμη όροφος σε εσοχή. Οι κατόψεις οργανώνονται γύρω από τον κεντρικό ακάλυπτο χώρο της στοάς Σπύρου Μήλιου που έχει εξόδους προς τις τρεις περιμετρικές οδούς.

Οι όψεις διαμορφώθηκαν στο πνεύμα του μοντέρνου κλασικισμού με στοιχεία της Art Deco. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι η στιβαρή λιτότητα, η ενότητα στην ποικιλία και η τάση μορφολογικής αφαίρεσης στα νεότερα τμήματα του κτιρίου σε σχέση με τα προηγούμενα. Το ισόγειο στεγάζεται με μαρκίζες σε πρόβολο και οι δύο τελευταίοι όροφοι, που είναι σε εσοχή, μειώνουν την εντύπωση του συνολικού όγκου. Οι άξονες στις επιμήκεις όψεις τονίζονται με προεξοχές του κτιριακού όγκου, ενώ ιδιαίτερος είναι ο χειρισμός της γωνίας Σταδίου και Βουκουρεστίου με καμπύλη διαμόρφωση.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1970, όταν οι στρατιωτικοί είχαν λόγο στη διακυβέρνηση της χώρας, κινδύνεψε με κατεδάφιση, καθώς το ΜΤΣ θεώρησε πολύ ακριβή την ανακαίνισή του, η οποία τελικά το 2003 ανατέθηκε, έπειτα από διαγωνισμό στην Τράπεζα Πειραιώς, που το ανακατασκεύασε και στεγάζει σήμερα τα

πολυκαταστήματα «Attica».

Τη γενική αρχιτεκτονική μελέτη της ριζικής ανακατασκευής υπογράφει ο Στέλιος Αγιοστρατίτης, ενώ την αρχιτεκτονική μελέτη και επιμέλεια των διατηρητέων στοιχείων, μεταξύ των οποίων η συντήρηση και ανάπλαση των θεατρικών αιθουσών «Παλλάς» και «Αλίκη» καθώς και της Στοάς Σπυρομήλιου, το γραφείο «Κίζης και Συνεργάτες».

Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική ομάδα, η μεγαλύτερη πρόκληση στο σχεδιασμό της στέγασης της στοάς ήταν οι αναλογίες του χώρου. Λύση δόθηκε με ένα κρυστάλλινο στέγαστρο που ξεκινά από τη βάση του προτελευταίου ορόφου της πτέρυγας της οδού Σταδίου. Μεγάλα κρυστάλλινα πετάσματα, που αλληλοκαλύπτονται κρέμονται από χαλύβδινες ράβδους. Ο ημιυπαίθριος χαρακτήρας διατηρήθηκε με τους ανοικτούς αρμούς αερισμού, χωρίς να δίνει την αίσθηση του θερμοκηπίου και με διαρκή ανανέωση του αέρα με φυσικό ελκυσμό.

Οι εσωτερικές όψεις των επί μέρους κτιρίων γύρω από τη στοά μετέχουν στο νέο πολυώροφο χώρο: από τη μία μεριά τα παράθυρα των χώρων εργασίας της πτέρυγας της οδού Σταδίου, από την άλλη ο σχεδόν συμπαγής πλευρικός τοίχος του «Παλλάς», με τις χαρακτηριστικές κόκκινες επιφάνειες ανάμεσα στις παραστάδες των υποστυλωμάτων του. Πάνω από το στέγαστρο, στα τέρματα της στοάς, υπερυψώνονται οι δύο μεταγενέστεροι όροφοι. Οι όψεις τους διαμορφώθηκαν με μεταλλικά πετάσματα, ώστε να δηλώνουν, μαζί με τον χαλύβδινο σκελετό του στεγαστρού, ότι αποτελούν νεότερες προσθήκες σ' ένα παλιότερο έργο, με ευδιάκριτο τον χαρακτήρα της εποχής του. Στο ισόγειο διατηρήθηκαν οι περιμετρικές μαρκίζες των καταστημάτων. Τα φθαρμένα γυάλινα τούβλα αντικαταστάθηκαν με ανοξείδωτες φωτεινές σχάρες με κρυστάλλινη επικάλυψη, δίνοντας φως στις προσόψεις των καταστημάτων. Οι βιτρίνες τους ανακατασκευάστηκαν με σύγχρονες χαλύβδινες διατομές και μεγάλα κρύσταλλα ασφαλείας, με αισθητική που αναφέρεται στις αρχικές σφυρήλατες βιτρίνες, από τις οποίες είχαν σωθεί ελάχιστες.

Η σήμανση της Στοάς τονίσθηκε με τη διάνοιξη μιας φωτεινής τεθλασμένης σχισμής στο δάπεδο, που διαχωρίζει το δημόσιο πέρασμα από ένα ημιυπαίθριο καθιστικό: εδώ, κάτω από την αίθουσα του «Παλλάς», ενοποιούνται τα παλιότερα μικρά καταστήματα σε ενιαίο εστιατόριο ανοιχτό προς τη στοά, με τον ζωτικό του

χώρο να επεκτείνεται πάνω σε ξύλινες εξέδρες μέχρι τη φωτεινή σχισμή. Επιπλέον, προσφέρει φυσικό φως στο γυμναστήριο που στεγάζεται στο υπόγειο. Η δε σχισμή εκτείνεται με ενδοδαπέδιες φωτεινές πλάκες μέχρι της μέση της οδού Βουκουρεστίου, σαν μια δήλωση παρουσίας και πρόσκλησης προς τους διαβάτες του πεζοδρόμου (Kizi Studio, 2004).

Εικόνα 6.1.2.2.2.: Πρόσοψη κτιριακού συγκροτήματος επί της οδού Πανεπιστημίου

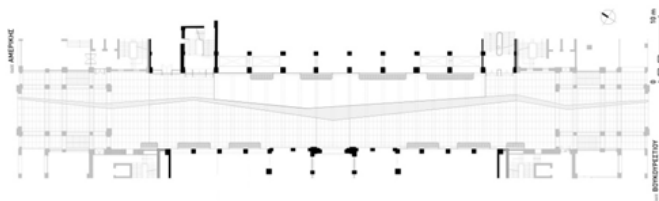
Εικόνα 6.1.2.2.3: Κατασκευή του κτιρίου επί των οδών Σταδίου και Αμερικής (<https://hmtechniki.com/2010/07/28/μετοχικου-ταμειου-στρατου>)

Εικόνα 6.1.2.2.4: Μακέτα κτιριακού συγκροτήματος

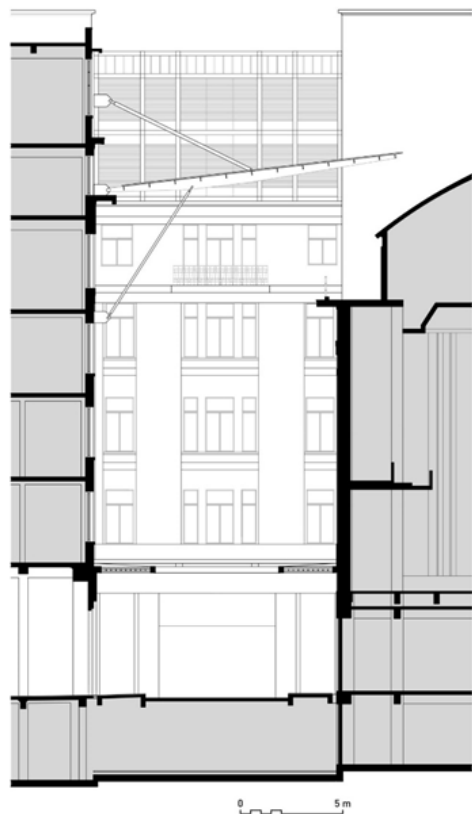
Εικόνα 6.1.2.2.5 : Άποψη από οδό Πανεπιστημίου

Εικόνα 6.1.2.2.6: Άποψη από οδό Σταδίου

Εικόνα 6.1.2.2.7: Κάτοψη στοάς (Kizi Studio, 2004)

Εικόνα 6.1.2.2.8.: Τομή στοάς (Kizi Studio, 2004)

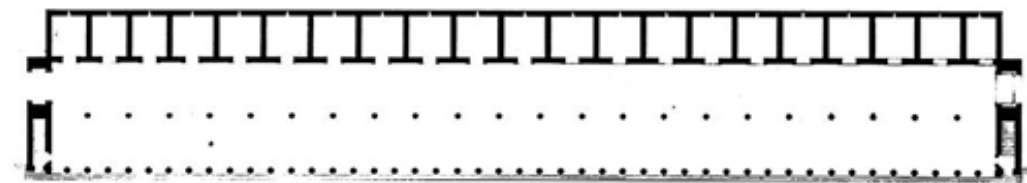
6.2. Ορισμός της «στοάς»

6.2.1. Οι στοές στην Αρχαία Ελλάδα

Βασικό στοιχείο της σύνθεσης των ιερών, όσο και των αγορών και των άλλων χώρων συγκεντρώσεως των αρχαίων Ελλήνων, ήταν οι στοές, τύπος κτιρίου κατ'εξοχήν προσαρμοσμένος στο ήπιο ελληνικό κλίμα (Μπούρας, 1999).

Η στοά ήταν ένα στοιχείο ενός πολύ μεγαλύτερου μνημείου και άλλοτε ένα αυτοτελές κτίριο, αλλά σε κάθε περίπτωση κάτι το πολύ συνηθισμένο στην αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική. Διακρίνονται δύο ειδών στοές: οι ανοιχτές που είχαν τουλάχιστον την μία μακριά τους πλευρά κιονοστήρικτη και ελεύθερη προς το ύπαιθρο και οι κλειστές, πιο σπάνια, με κίονες στο εσωτερικό σε σειρές.

Το γνωστότερο στωικό κτίριο είναι η στοά του Αττάλου του Β' της Αθηναϊκής Αγοράς (150 μ.Χ. περίπου). Έχει μήκος 116 μέτρα, με σειρά 21 καταστημάτων στο βάθος, με ισόγειο και όροφο. Η στοά είχε πολλές χρήσεις: τα δωμάτια χρησίμευαν ως καταστήματα και οι στεγασμένοι χώροι για περιπάτους και συναντήσεις.

Εικόνα 6.2.1.1.: Κάτοψη του ισογείου της στοάς του Αττάλου (Μπούρας, 1999)

6.2.2. Σύγχρονες εμπορικές στοές

Οι πρώτες εμπορικές, σκεπαστές στοές της Αθήνας εμφανίζονται στην οδό Ερμού στα τέλη του 19ου αιώνα και είναι κτισμένες σύμφωνα με πρότυπα των ευρωπαϊκών (Εικ. 11). Οι περισσότερες λειτουργούν πλέον ως «γέφυρες» που ενώνουν παράλληλους και κάθετους δρόμους και πολλές φορές δεν σταματάνε στο επίπεδο του δρόμου αλλά ανεβαίνουν σε ορόφους ή κατεβαίνουν σε υπόγεια μέσω κλιμάκων. Τα τελευταία χρόνια πολλές από τις στοές της πρωτεύουσας έχουν ανακαινιστεί σε μοντέρνα στέκια εστίασης (Athens Voice, 2022).

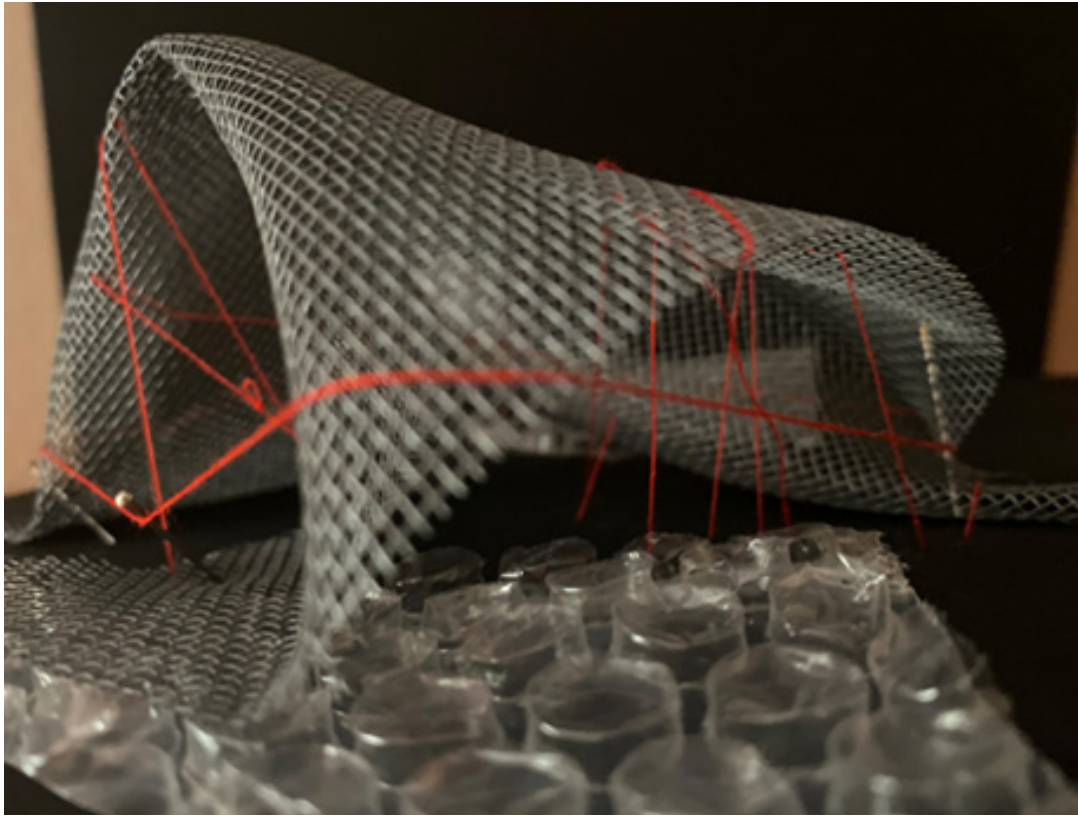
Εικόνα 6.2.2.1.: Στοά Κόνιαρη-Μελά, Ερμού 54, Αθήνα (1883-Σήμερα) (Η Αθήνα μέσα στον χρόνο, 2011)

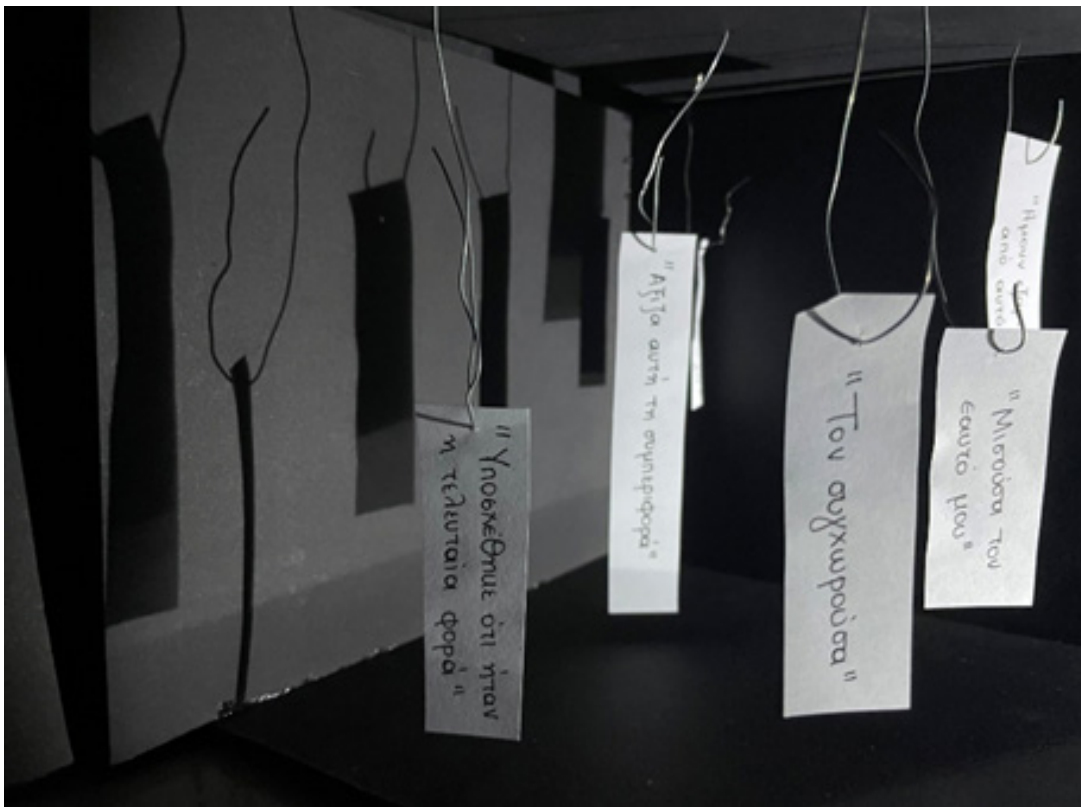
Εννοιολογική ανάλυση της διαδρομής

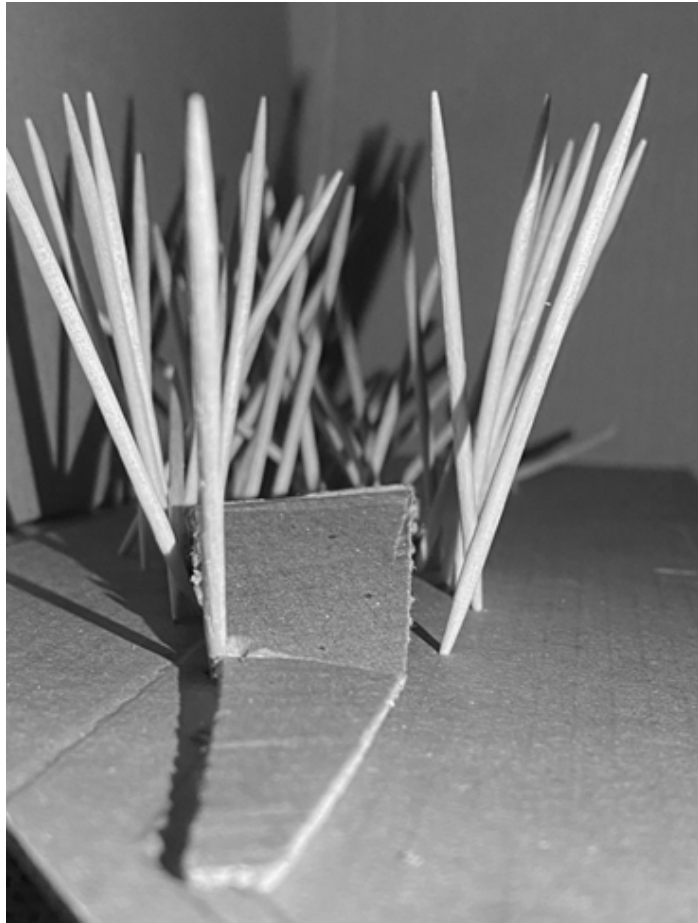
Η αφορμή για την οποία επιλέξαμε το θέμα «Η βία κατά των γυναικών» ως αντικείμενο μελέτης είναι τόσο η έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όσο και η προσωπική μας ευαισθητοποίηση πάνω σε αυτό. Αρχικά αναζητήσαμε φορείς που δραστηριοποιούνται στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας και επιλέξαμε τον οργανισμό Womensos. Αφού έγινε η επιλογή της στοάς Σπυρομήλιου ως χώρος ένταξης της χωρικής εγκατάστασης, ξεκινήσαμε να επεξεργαζόμαστε τη μορφή, ώστε να εντάσσεται στο χώρο αλλά και να εκφράζει την έννοια της βίας.

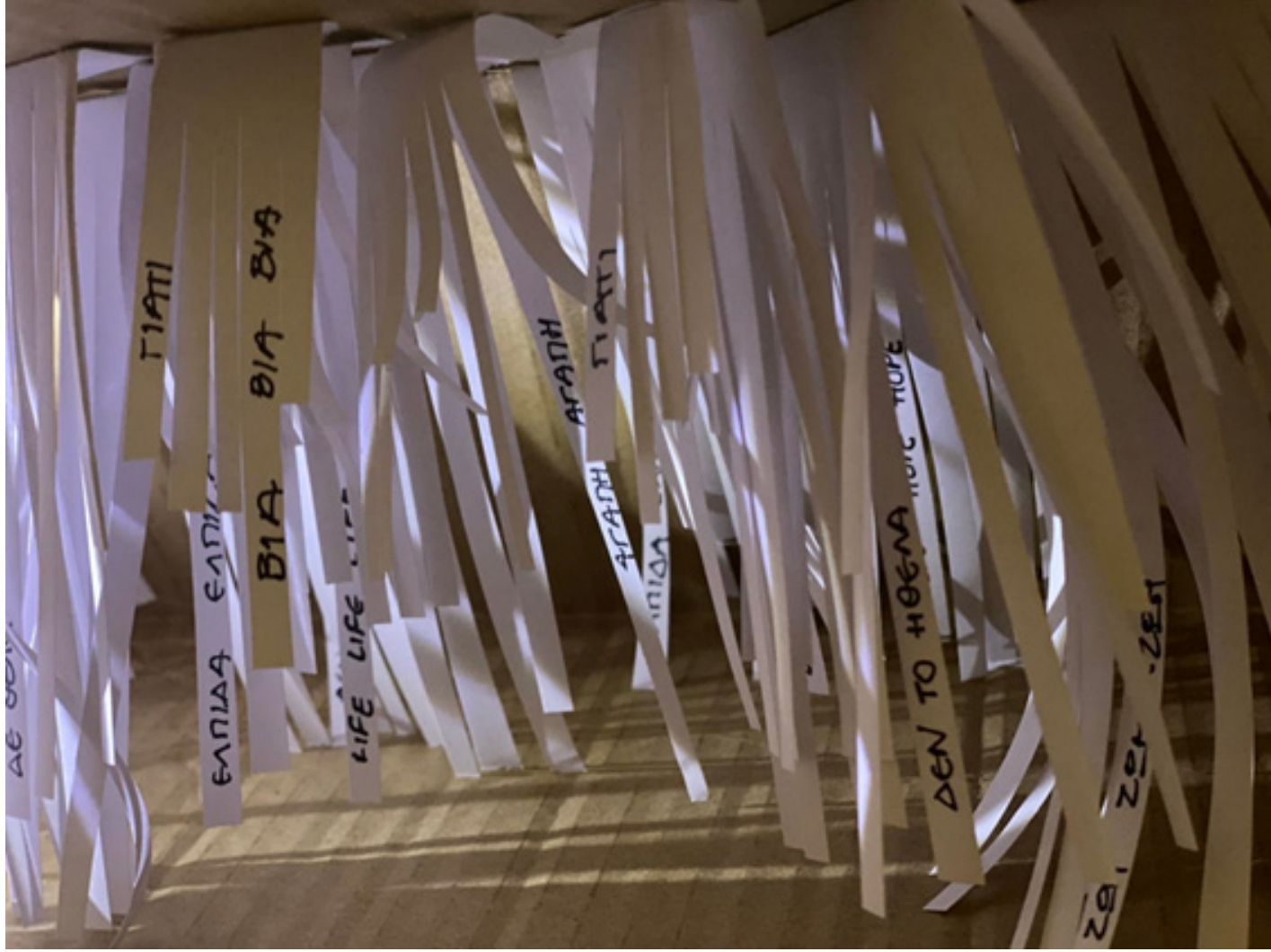
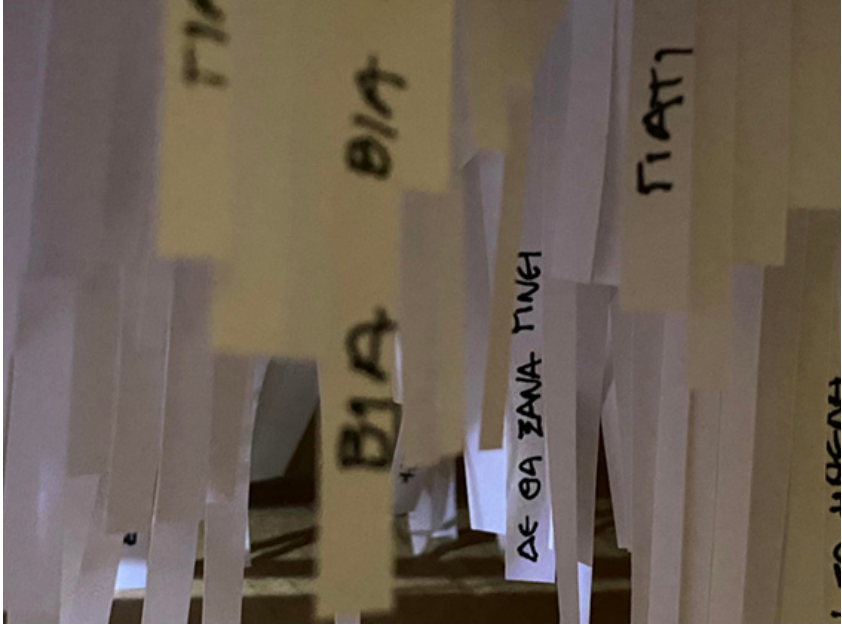
Λέξεις – κλειδιά: αιχμηρό, σκληρό-μαλακό, σκοτεινό-φωτεινό, συμπαγές-διαφανές, επικίνδυνο-ασφαλές, τραχύ, ογκώδες

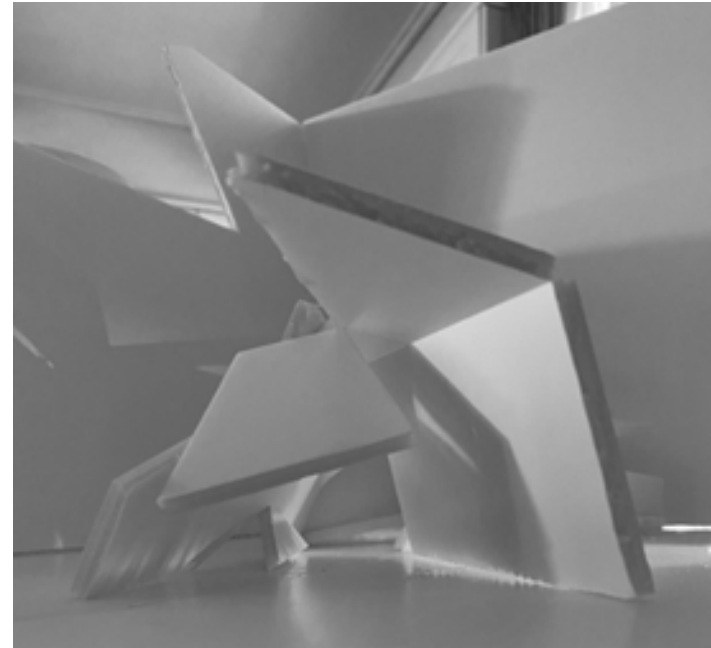
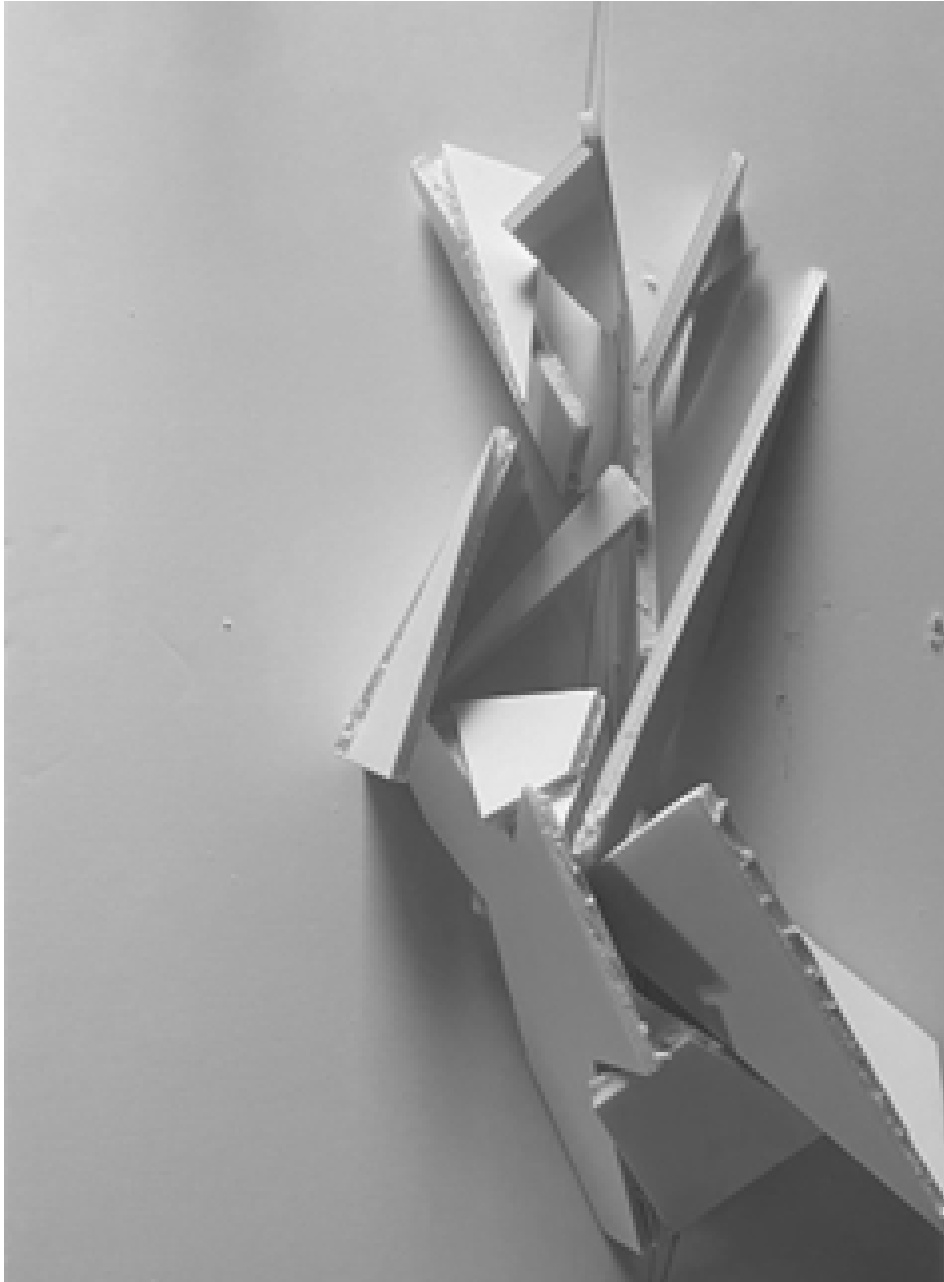

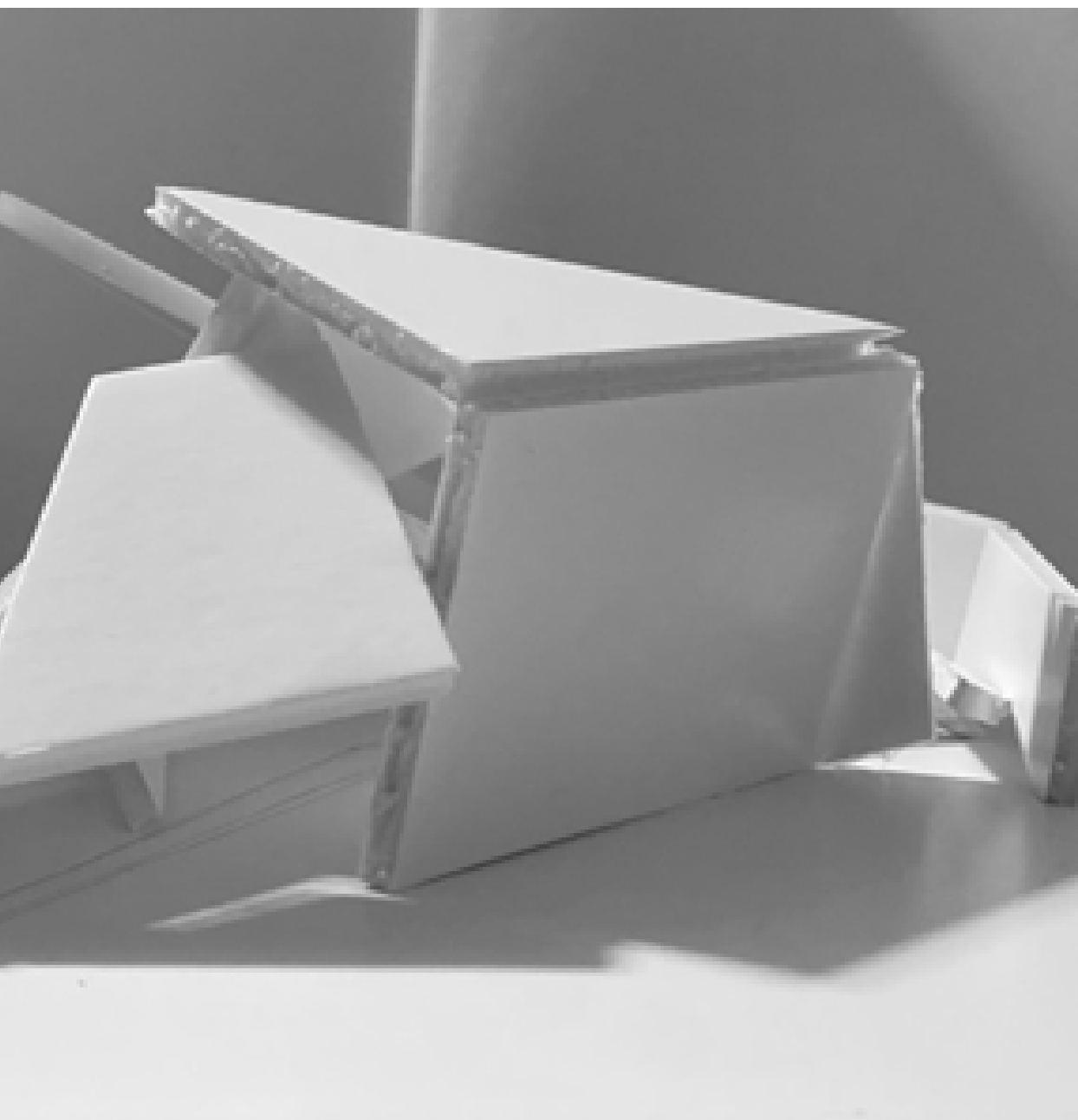

Έπειτα, έγινε αναζήτηση επί μέρους στοιχείων που συνθέτουν την εγκατάσταση, ώστε να εξυπηρετεί τις λειτουργίες που επιθυμούμε να εντάξουμε (βιωματικό χαρακτήρα, ενημέρωση για τις δράσεις του φορέα, κινήσεις και στάσεις επισκεπτών).

Λέξεις – κλειδιά: φως-σκιά, μέσα-έξω, ροή, συνέχεια, κλειστό- ανοιχτό

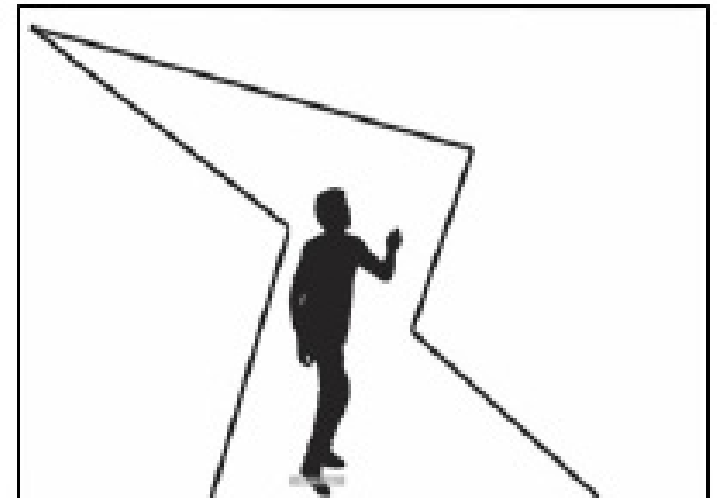
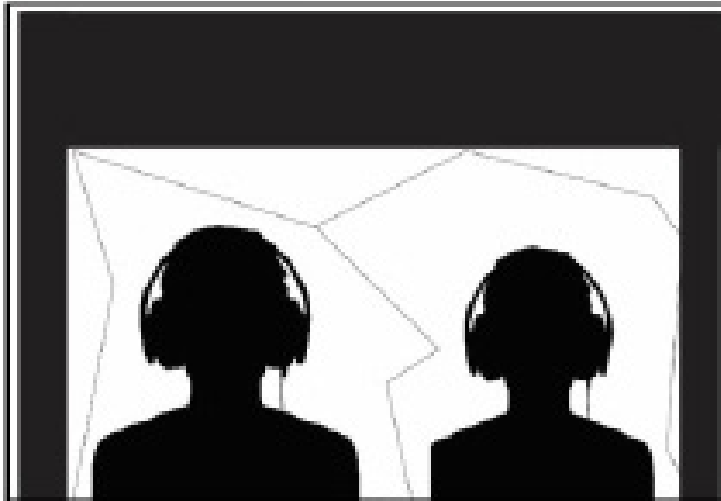
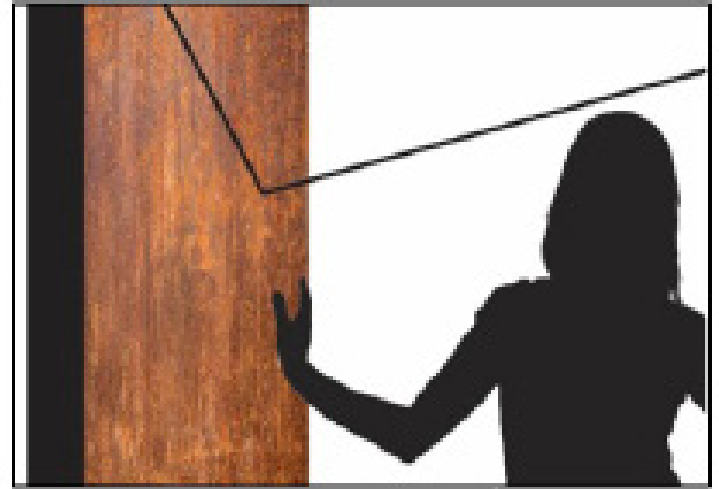
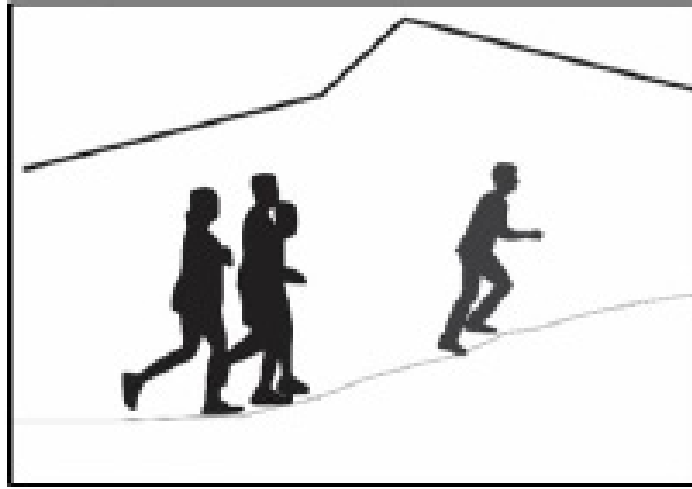
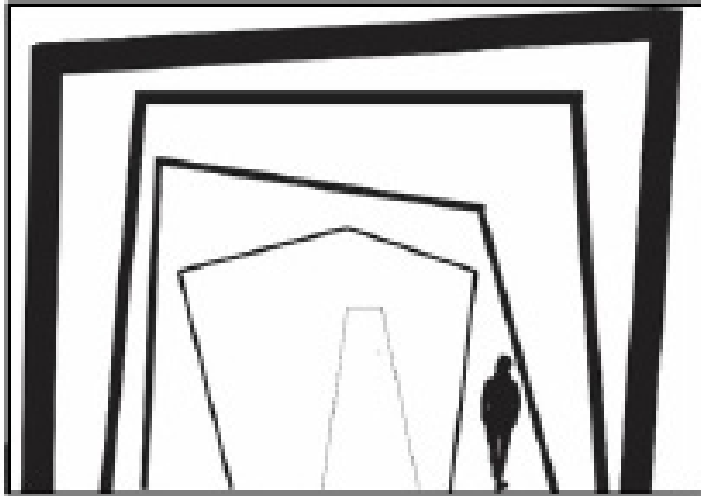

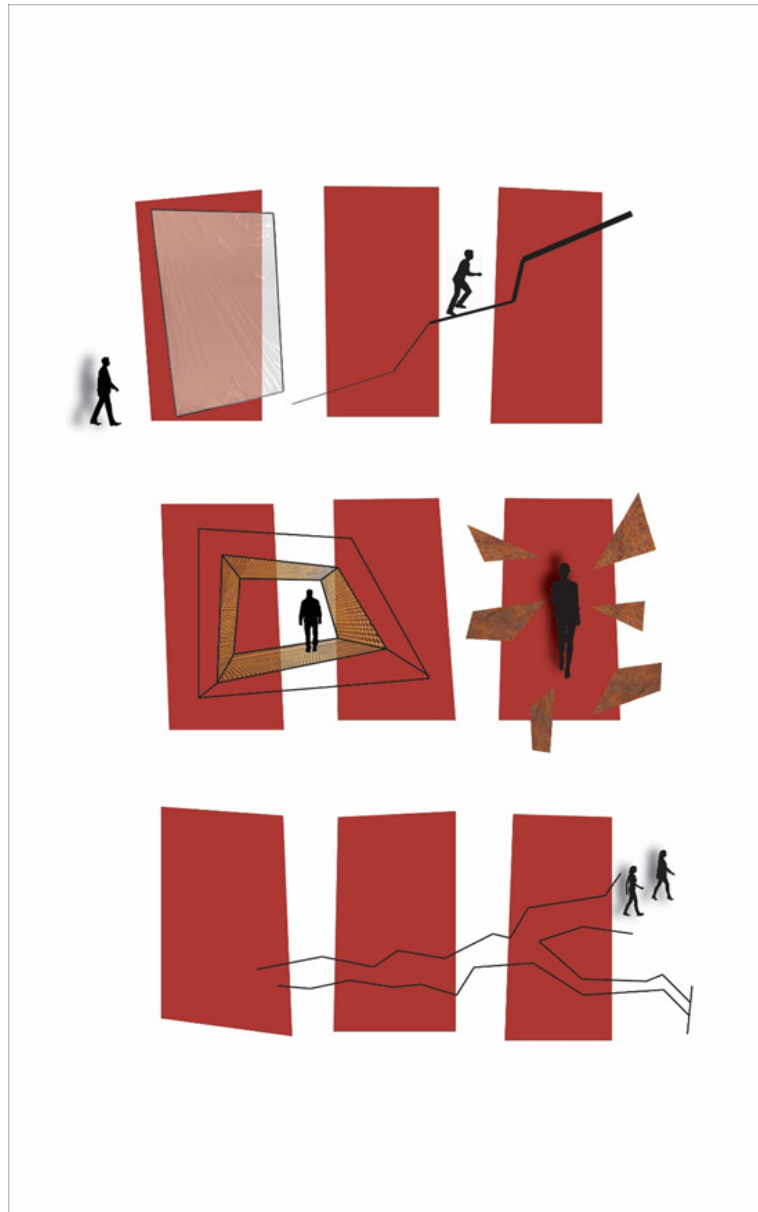
“Μου υποσχέθηκε ότι δεν θα ξαναγίνει”

“ΕΓΩ έφταιγα”

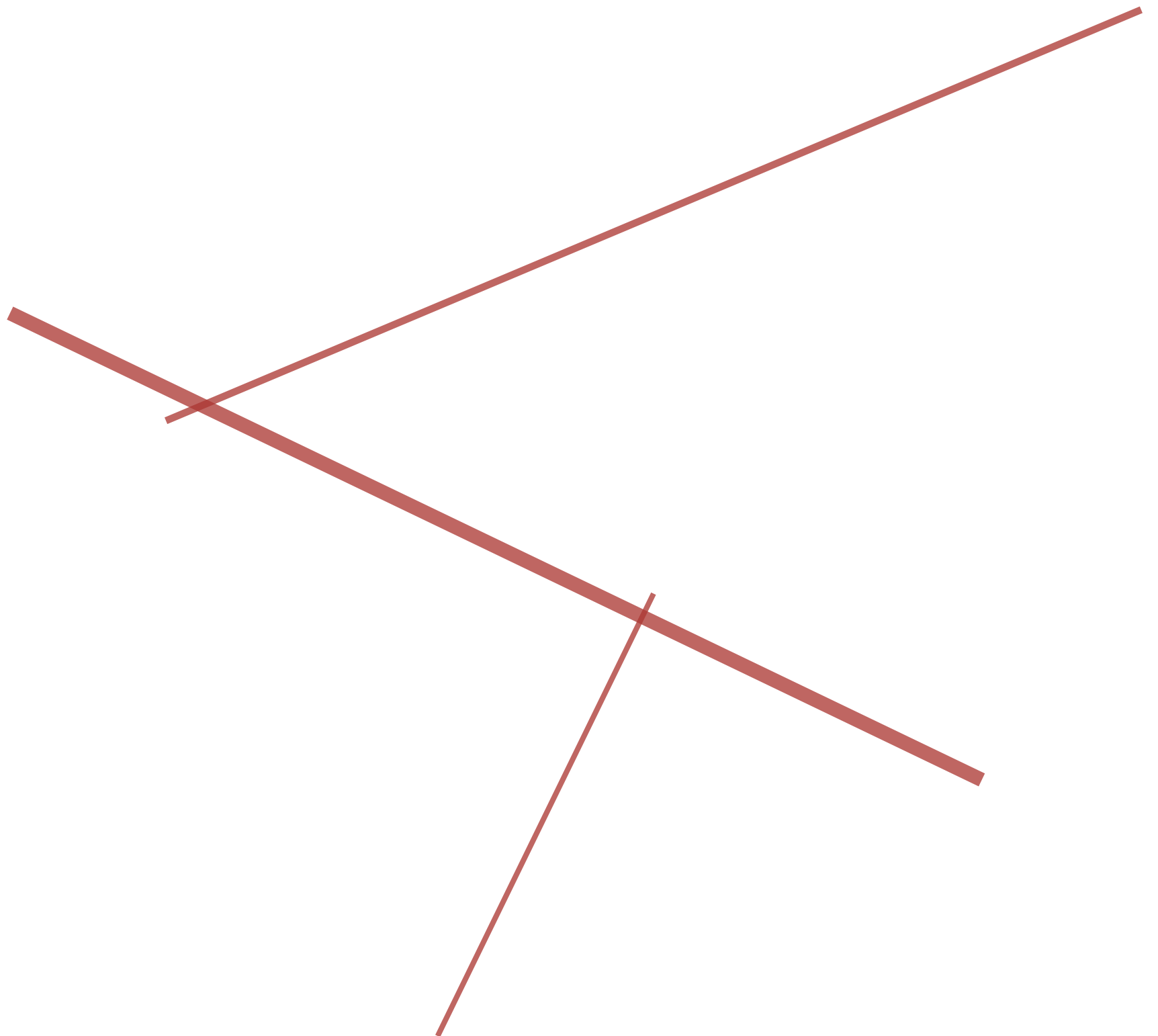

Ο εφήμερος χώρος που δημιουργήσαμε αφορά μία αυτοφερόμενη κατασκευή μικρής κλίμακας. Είναι μεταβαλλόμενη και έχει τη δυνατότητα να μεταφερθεί σε άλλους δημόσιους χώρους. Χαρακτηριστικό της είναι ότι ενσωματώνεται στο εκάστοτε περιβάλλον που την φιλοξενεί και συνδιαλέγεται με τον χώρο. Αφορά μέρος ενημερωτικής καμπάνιας του οργανισμού Womensos που θα παρουσιαστεί σε πολλές πόλεις στην Ελλάδα. Η καμπάνια ξεκινά από την Αθήνα και η κατασκευή τοποθετείται στη στοά Σπυρομήλιου.

Η εγκατάσταση είναι επισκέψιμη για όλους, ανοιχτή και προσβάσιμη. Απευθύνεται στους περαστικούς και τους επισκέπτες του πολυκαταστήματος, καθώς και των χώρων εστίασης της στοάς. Σκοπός είναι να «ταράξει» την ανέμελη βόλτα του περαστικού, εισάγοντάς τον σε μία κατάσταση, που ενδέχεται να μην είχε φανταστεί ότι υφίσταται.

101\

Εννοιολογική ανάλυση της διαδρομής

Τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουμε για την κατασκευή είναι μεταλλικά φύλλα οξειδωμένου χαλκού, διάτρητα και πλήρη, σε διάφορα σχήματα και πάχη, με εμφανή μεταλλικό φορέα. Οι επιφάνειες θα παραμορφώνονται από εξογκώματα ή εσοχές ώστε να αλλοιώνουν την αρχική μορφή. Το χρώμα του υλικού θα διατηρηθεί, όπως προκύπτει σε συνέχεια της οξείδωσης.

Ο επισκέπτης αρχικά ανακαλύπτει την κατασκευή, στην είσοδο της στοάς από την οδό Βουκουρεστίου. Ο όγκος της εγκατάστασης καλεί τον περαστικό στο εσωτερικό της. Εισέρχεται στην κατασκευή, η είσοδος της οποίας αφορά ένα πλαίσιο από οξειδωμένο χαλκό.

Σε κάτοψη, η κατασκευή έχει έντονες γωνίες προσομοιάζοντας την επικινδυνότητα και την αιχμηρότητα. Τα στάδια που θα περάσει ο επισκέπτης στην εγκατάσταση ταυτίζονται με τα στάδια της βίας σε μία κακοποιητική σχέση (ένταση, έκρηξη, φάση «μέλιτος»). Η μετάβαση στο κάθε επόμενο στάδιο της κατασκευής είναι εμφανής με διαφορετικά μέσα (ήχος, φως, υφές υλικών).

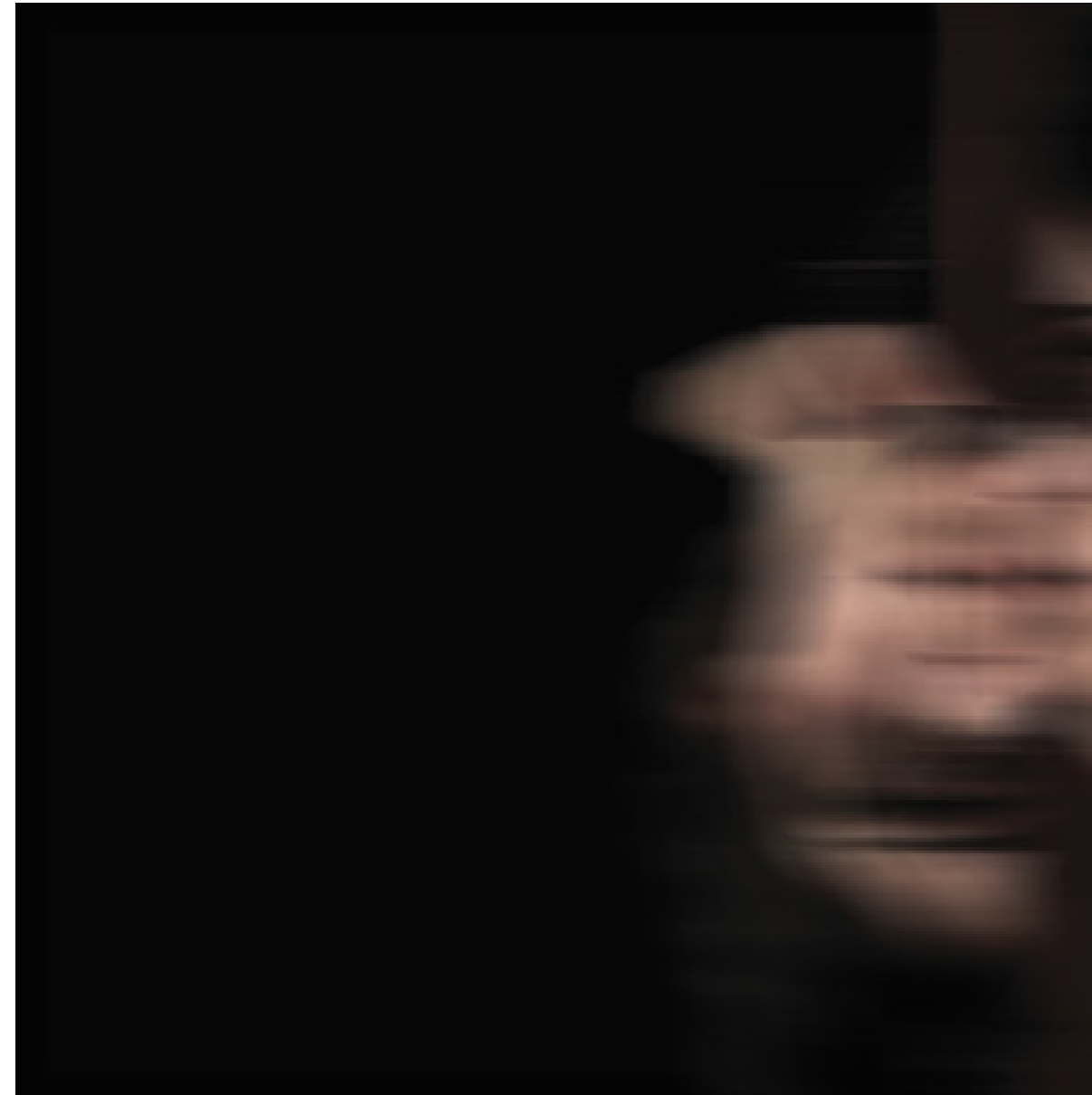
Κατά την είσοδο ο επισκέπτης σαρώνει με το κινητό ή το τάμπλετ ένα QR code, μέσω του οποίου θα ακολουθήσει τη διαδρομή που προτείνεται. Σταματώντας σε ενδεδειγμένα σημεία που προτείνονται μέσω της εφαρμογής GPS, μπορεί να σαρώσει με την οθόνη την επιφάνεια για να παρακολουθήσει ένα βίντεο, να

ακούσει έναν ήχο ή να δει εικόνες και μηνύματα. Προτείνεται η χρήση ακουστικών ώστε να μην συγχέεται με τους εξωτερικούς ήχους της στοάς.

Στάδια βίας

Ένταση: Η ένταση αφορά την κατάσταση πριν την κακοποιητική ή συμπεριφορά που εκδηλώνεται με φωνές, θυμό του θύτη με ασήμαντες αφορμές.

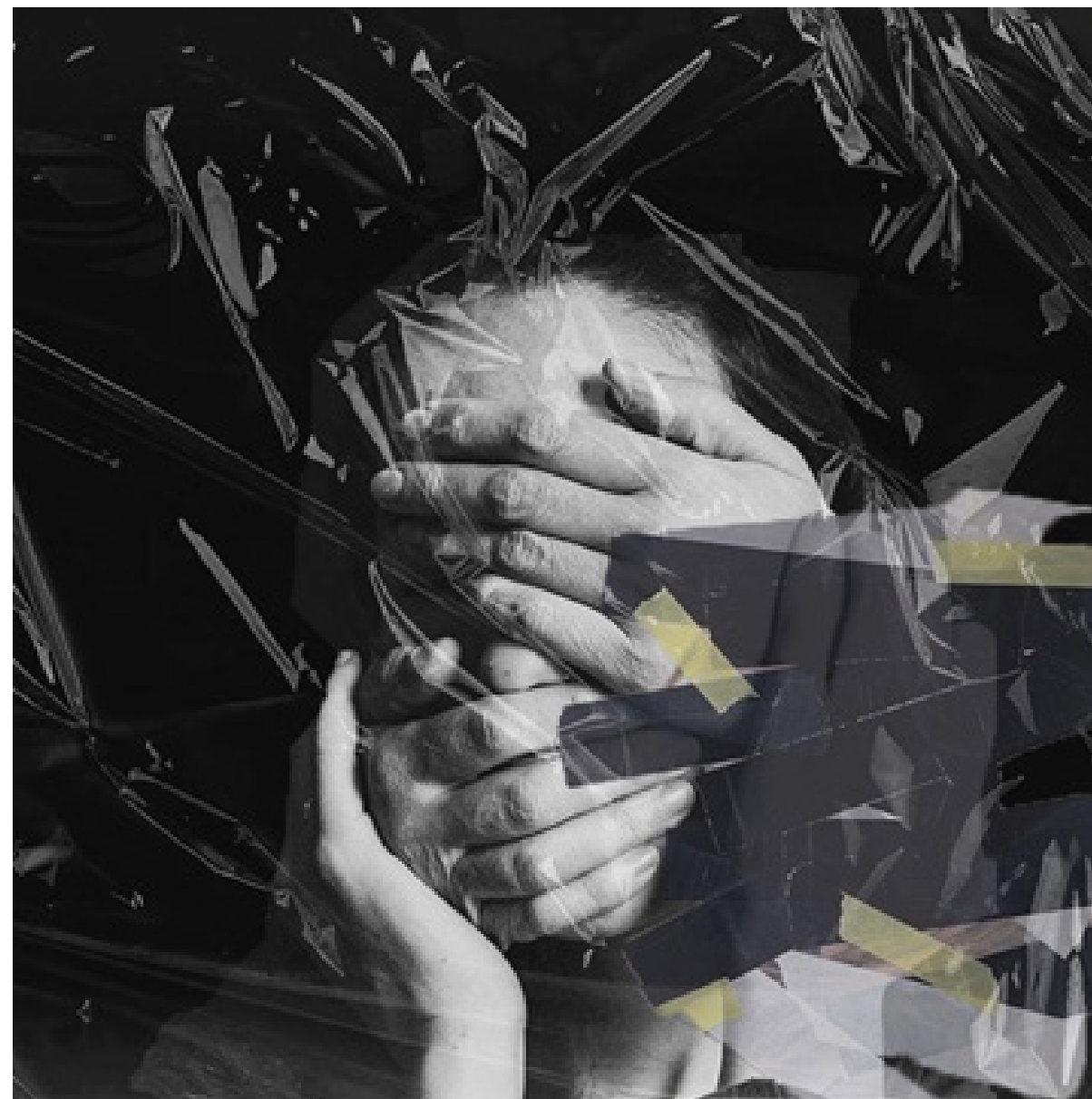
Σε αυτό το στάδιο το δάπεδο είναι κατά τόπους κεκλιμένο. Ο φωτισμός είναι χαμηλός και ακούγονται μαρτυρίες γυναικών-θυμάτων. Όσο ο επισκέπτης προχωράει, οι κλίσεις στο δάπεδο γίνονται πιο έντονες και το πλάτος και το ύψους του διαδρόμου στενεύει, προοικονομώντας αυτό που θα ακολουθήσει.

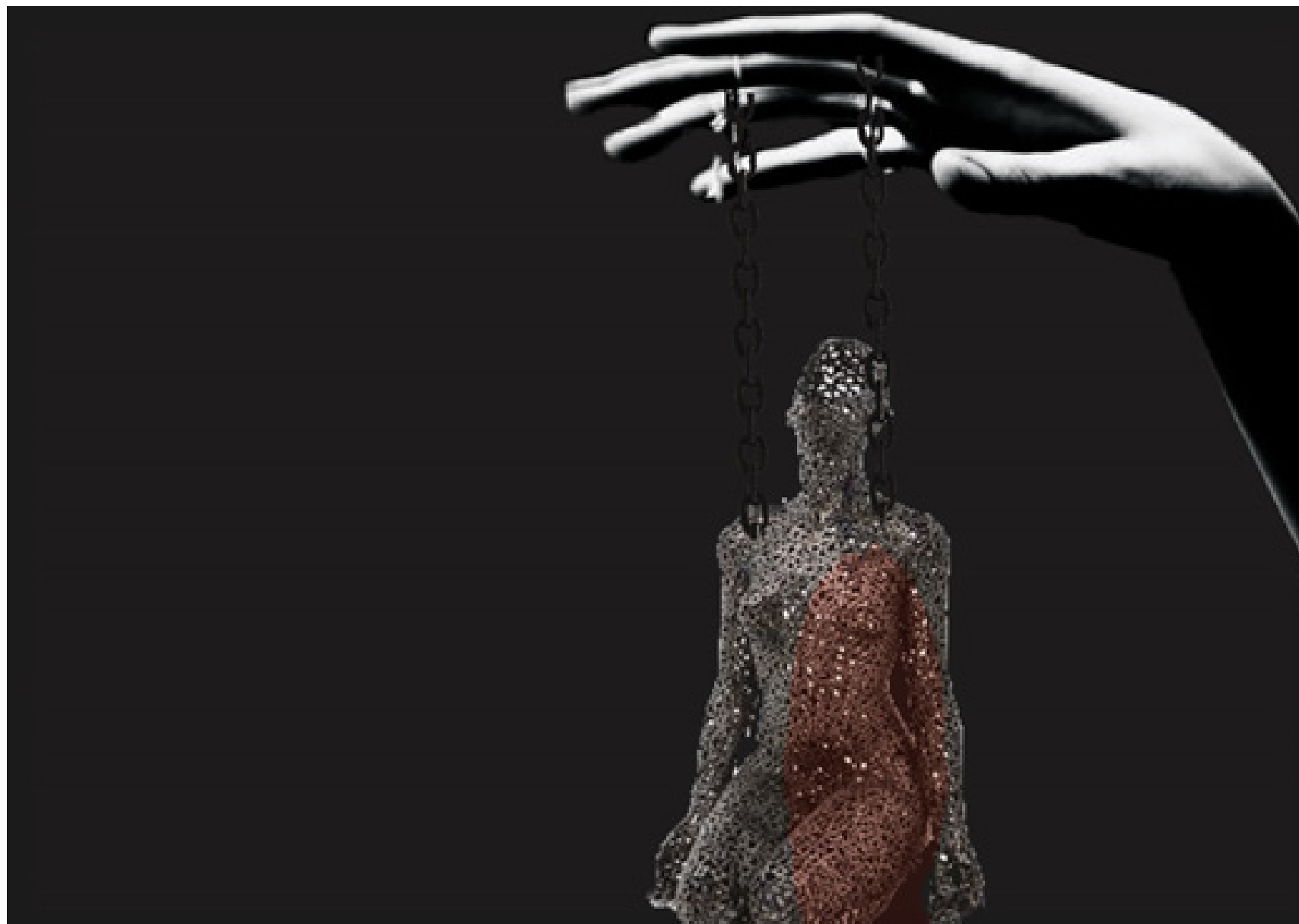

Έκρηξη: Η έκρηξη είναι η εκδήλωση της βίας, οποιασδήποτε μορφής (σωματική, σεξουαλική, λεκτική).

Η μετάβαση στην δεύτερη φάση γίνεται μέσω κεκλιμένων δοκαριών από την οροφή μέχρι το δάπεδο της κατασκευής και λειτουργούν ως εμπόδιο και μεταβατικό στοιχείο. Η πορεία είναι πλέον δύσκολη και σκοτεινή. Έντονες αιχμές και γωνίες εμποδίζουν την κίνηση στον χώρο. Στις επιφάνειες προβάλλονται εικόνες και φράσεις που εκφράζουν τα συναισθήματα του θύματος. Από τα ακουστικά ακούγονται κραυγές γυναικών που ζητούν βοήθεια και εκλιπαρούν να σταματήσει η έκρηξη θυμού.

Φάση μέλιτος:

Η φάση «μέλιτος» εκδηλώνεται με μετάνοια του θύτη, υποσχέσεις ότι δεν θα ξανασυμβεί και δώρα.

Η μετάβαση στην τρίτη φάση γίνεται εμφανής με την αλλαγή του φωτισμού. Ο έντονος φωτισμός διαδέχεται το σκοτάδι, καθώς σχισμές φωτός εισέρχονται σταδιακά στον χώρο. Στις επιφάνειες προβάλλονται βίντεο από μαρτυρίες γυναικών-θυμάτων, ενημερωτικές καμπάνιες για τη δράση του Womensos και φράσεις που προοικονομούν κακοποιητική συμπεριφορά.

Απελευθέρωση ή καταβύθιση:

Αυτές οι τρεις φάσεις τείνουν να επαναλαμβάνονται και ενδέχεται να μεσολαβούν ημέρες, εβδομάδες ή μήνες ανάμεσά τους.

Το τελευταίο στάδιο αποτελεί η έξοδος από την κατασκευή. Είναι διπλή, υποδηλώνοντας τις ενδεχόμενες τροπές που μπορεί να πάρει η κατάσταση ανάλογα με τις δράσεις του θύματος και του περιγυρού του: απελευθέρωση (μεγάλη και φωτεινή έξοδος) ή επανάληψη των τριών φάσεων (στενή και σκοτεινή έξοδος).

Συνθετικά στάδια

Η κατασκευή είναι βιωματική: ο επισκέπτης μπορεί να γίνει μέρος του χώρου μέσω των αισθήσεων του (αφή, ακοή, όραση). Αποτελεί μία κατασκευή που αφηγείται την ιστορία των γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση. Η εμπειρία του χώρου θα εμπλουτιστεί με τη χρήση ψηφιακών μέσων, φωτογραφικού υλικού και βίντεο. Τα συναισθήματα που θέλουμε να προκαλέσουμε είναι η δυσφορία και ο φόβος, που επιτυγχάνεται μέσω κεκλιμένων επιπέδων, τοίχων που συγκλίνουν και αποκλίνουν, αδιεξόδων και περιορισμένου φωτισμού. Ταυτόχρονα, σκοπός είναι να υλοποιηθεί το όραμα του womensos να δώσουμε δύναμη, ώστε να κατακτηθεί το αίσθημα της σιγουριάς και της ελπίδας μέσω των ανοιγμάτων και του φωτισμού.

Σκοπός είναι ο επισκέπτης να ενταχθεί όσο το δυνατόν περισσότερο σε αυτή την κατάσταση, να ταυτιστεί με ένα θύμα, ώστε να αναγνωρίσει τυχόν συμπεριφορές που έχει αντιμετωπίσει στο παρελθόν ή ενδέχεται να λάβει στο μέλλον και πρέπει να είναι έτοιμος να δράσει για να αποτρέψει αυτό που θα ακολουθήσει: τα βίαια ξεσπάσματα, τον βιασμό, την δολοφονία.

Δ ΦΑΣΗ:
• διπλή έξοδος:
απελευθέρωση - φως/
καταβύθιση - σκοτάδι

Γ ΦΑΣΗ: Μέλιτος
• σταδιακή αύξηση φωτισμού
• σχισμές στις επιφάνειες
• είσοδος φωτός περιβάλλοντος
• ήχος: ενημέρωση για δράσεις womensos

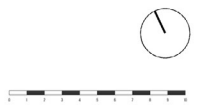
Β ΦΑΣΗ: Έκρηξη
• έντονες κλίσεις στο δάπεδο
• σύγκλιση δαπέδου - οροφής
• αδιέξοδα
• σκοτάδι
• συμπαγή αδιαφανή υλικά
• ήχος: κραυγές γυναικών-θυμάτων

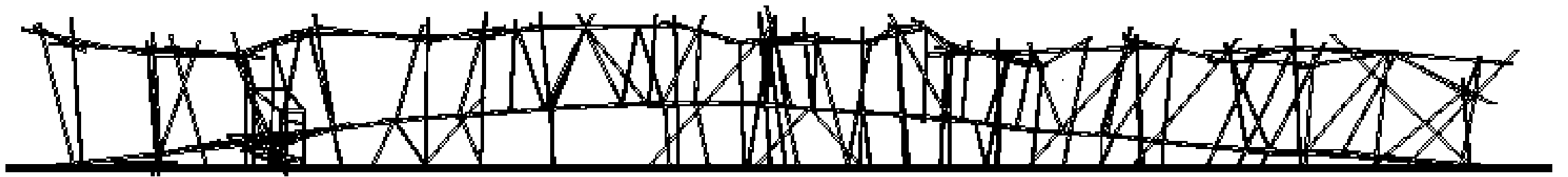
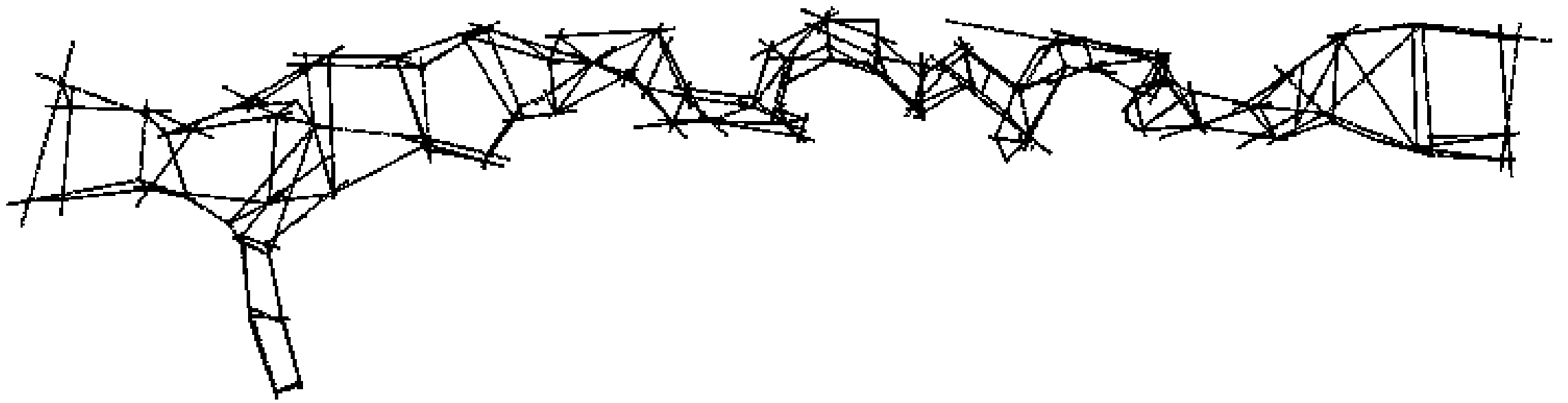
Α ΦΑΣΗ: Ένταση
• σταδιακή μείωση φωτισμού
• εναλλαγή διάρτητων - συμπαγών υλικού
• κλίσεις στο δάπεδο
• ακουστικά: μαρτυρίες γυναικών-θυμάτων

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

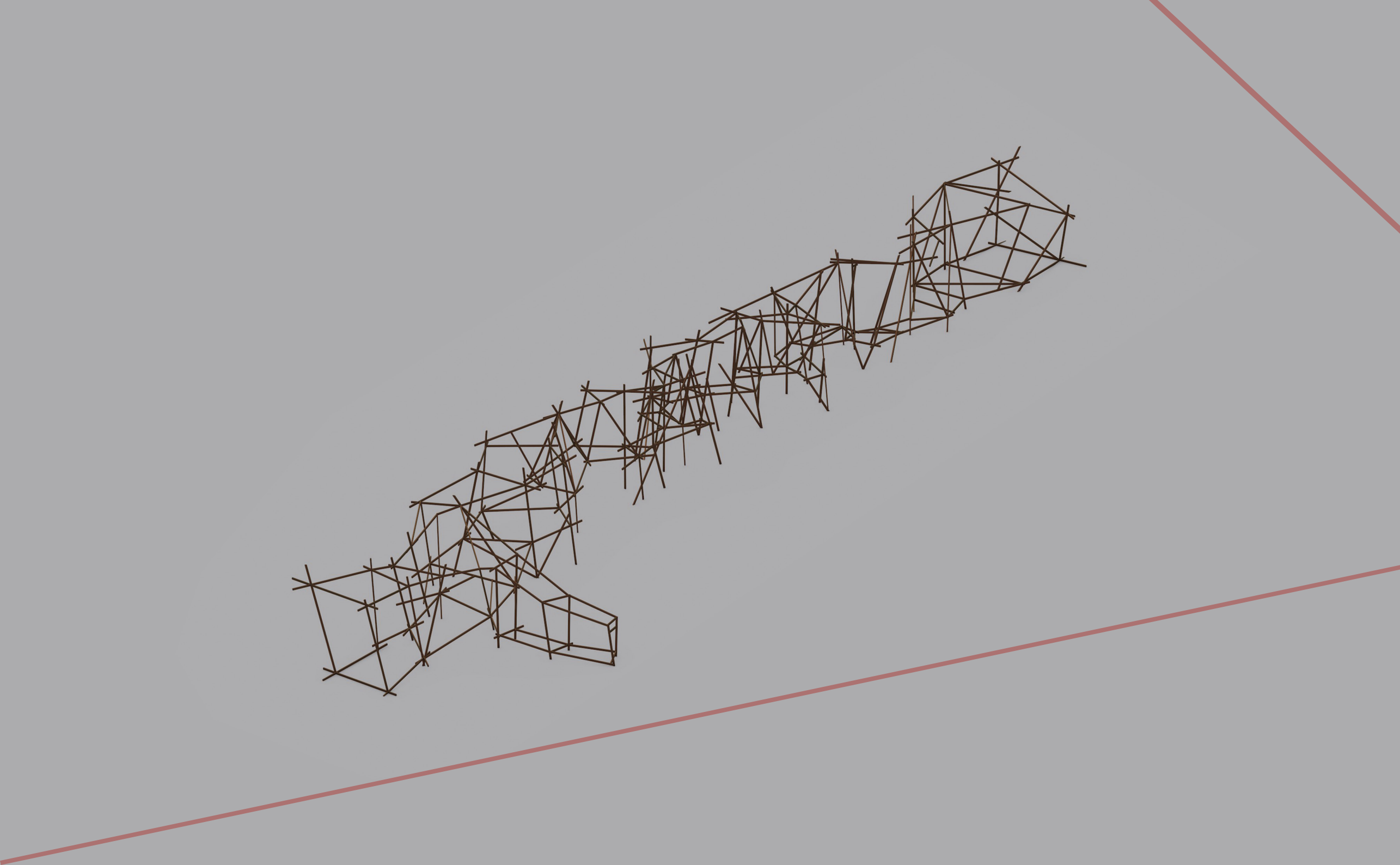
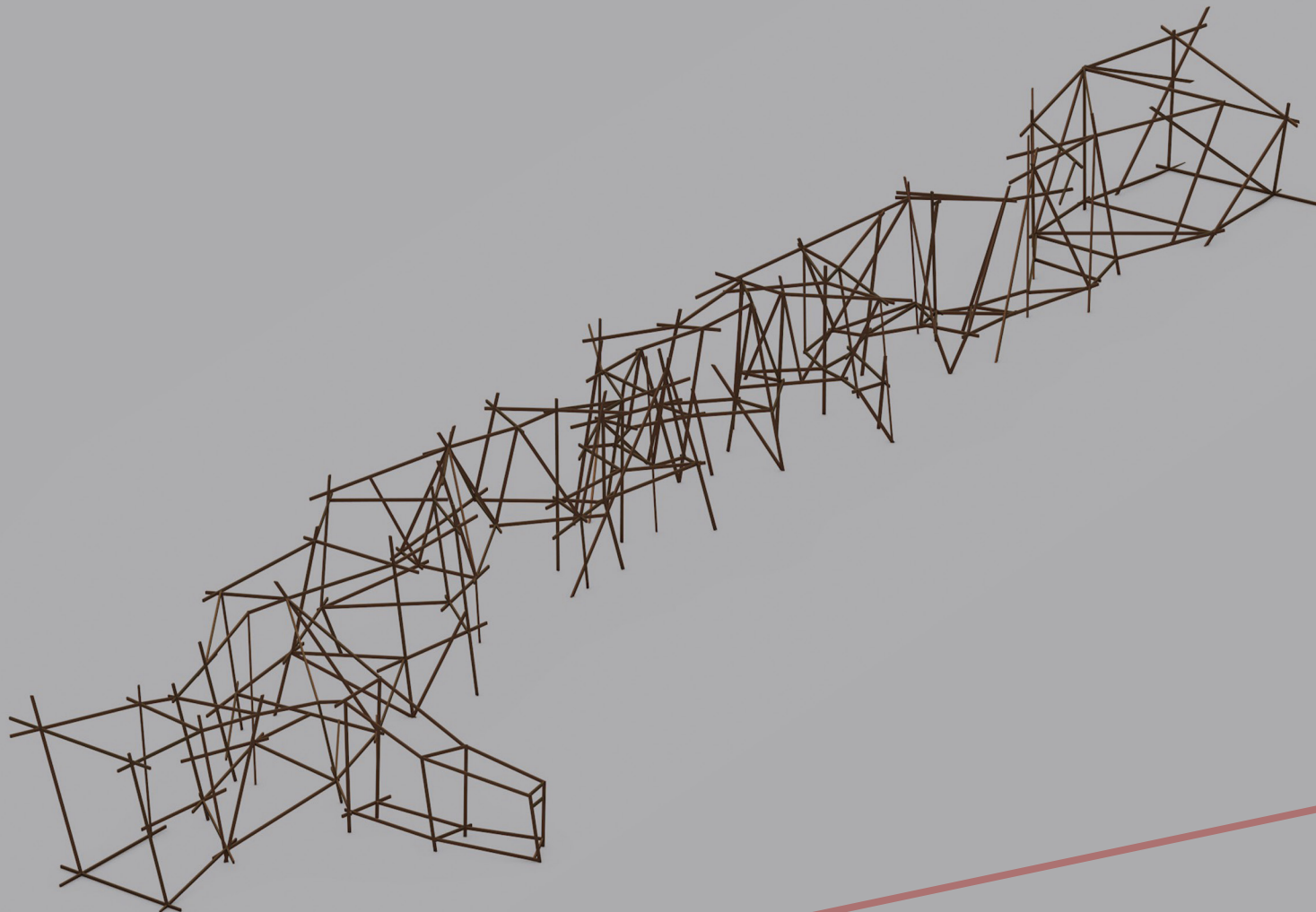
ΟΔΟΣ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

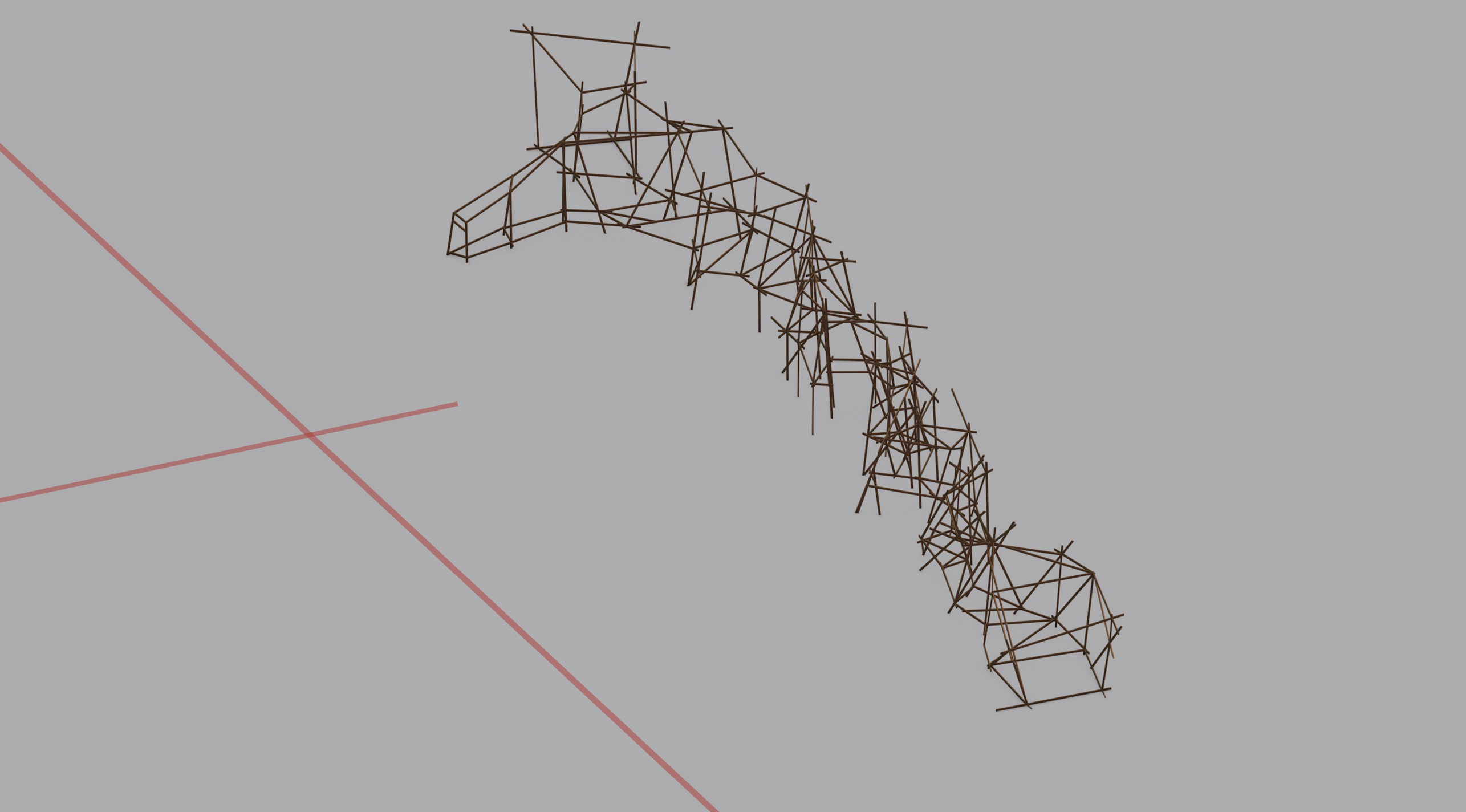
ΠΡΟΣ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΟΔΟΣ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ

Δ ΦΑΣΗ:
• διπλή έξοδος:
απελευθέρωση - φως /
καταβύθιση - σκοτάδι

Γ ΦΑΣΗ: Μέλιτος
• σταδιακή αύξηση φωτισμού
• σχισμές στις επιφάνειες
• είσοδος φωτός περιβάλλοντος
• ήχος: ενημέρωση για δράσεις womensos

Β ΦΑΣΗ: Έκρηξη
• έντονες κλίσεις στο δάπεδο
• σύγκλιση δαπέδου - οροφής
• αδιέξοδα
• σκοτάδι
• συμπαγή αδιαφανή υλικά
• ήχος: κραυγές γυναικών-θυμάτων

Α ΦΑΣΗ: Ένταση
• σταδιακή μείωση φωτισμού
• εναλλαγή διάτρητων - συμπαγών υλικού
• κλίσεις στο δάπεδο
• ακουστικά: μαρτυρίες γυναικών-θυμάτων

ΠΡΟΣ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Δ ΦΑΣΗ:

- διπλή έξοδος απελευθέρωση
- φως / καταβύθιση - σκοτάδι

Γ ΦΑΣΗ: Μέλιτος

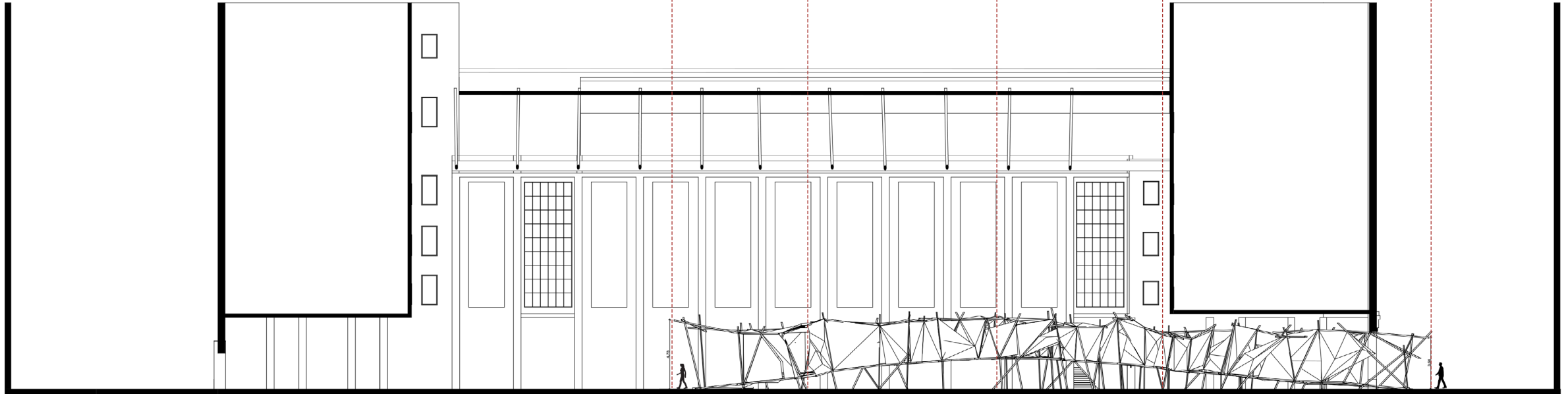
- σταδιακή αύξηση φωτισμού
- σχισμές στις επιφάνειες
- είσοδος φωτός περιβάλλοντος
- ήχος: ενημέρωση για δράσεις womensos

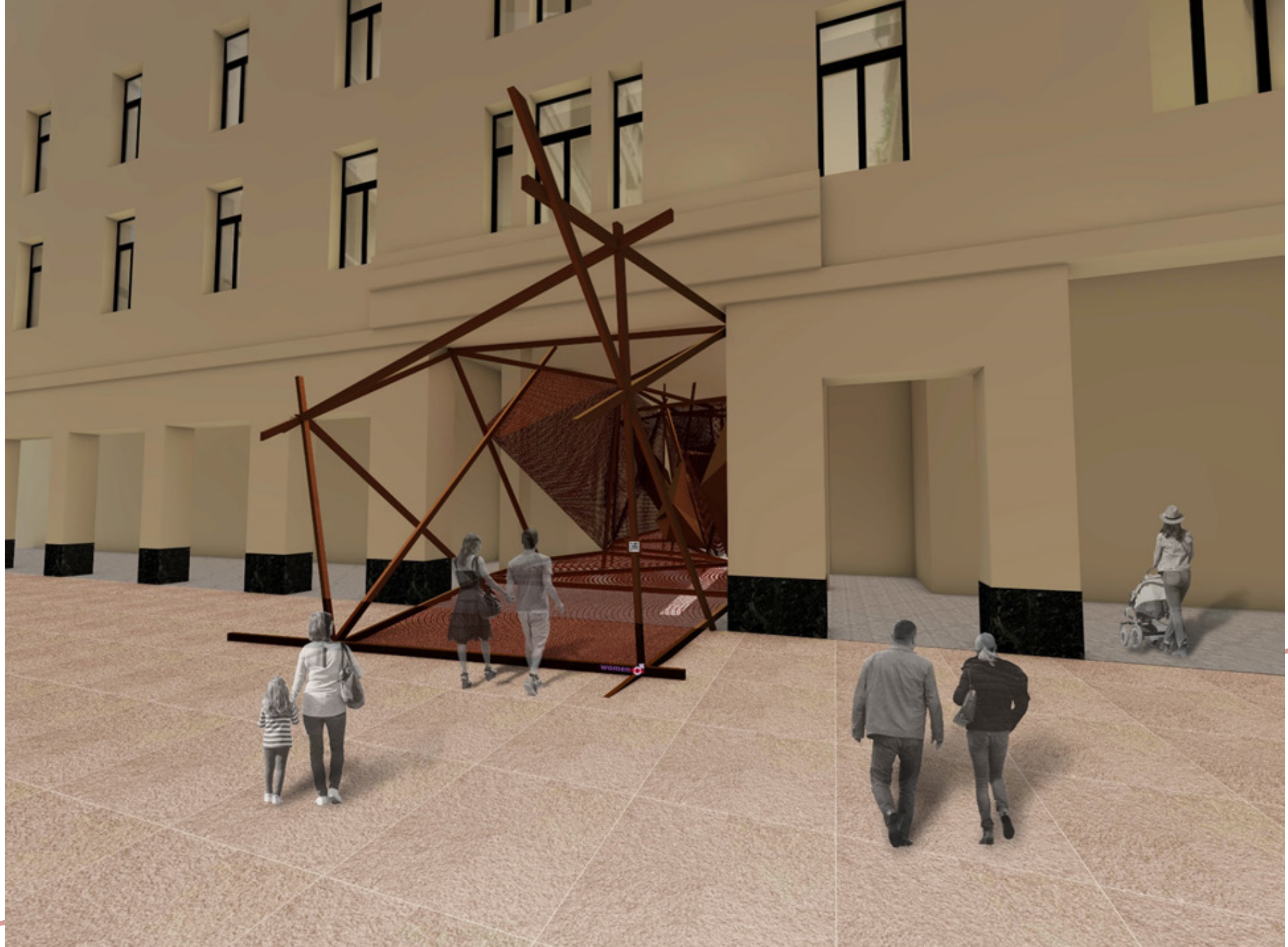
Β ΦΑΣΗ: Έκρηξη

- έντονες κλίσεις στο δάπεδο
- σύγκλιση δαπέδου - οροφής
- σδιέζοδα
- σκοτάδι
- συμπαγή οδιαφανή υλικά
- ήχος: κραυγές γυναικών-θυμάτων

Α ΦΑΣΗ: Ένταση

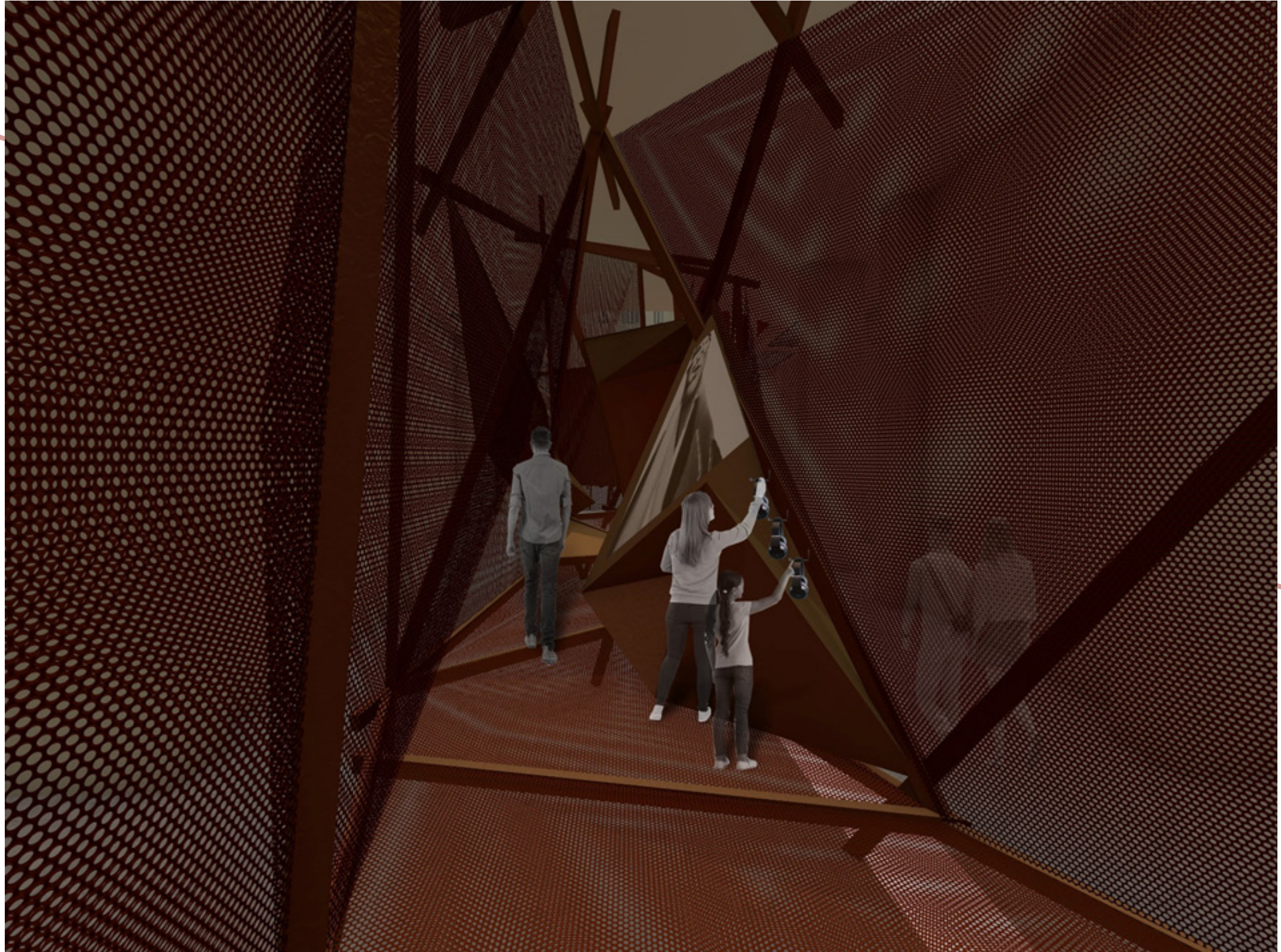
- σταδιακή μείωση φωτισμού
- εναλλαγή διάτρητων - συμπαγών υλικού
- κλίσεις στο δάπεδο
- ακουστικά: μαρτυρίες γυναικών-θυμάτων

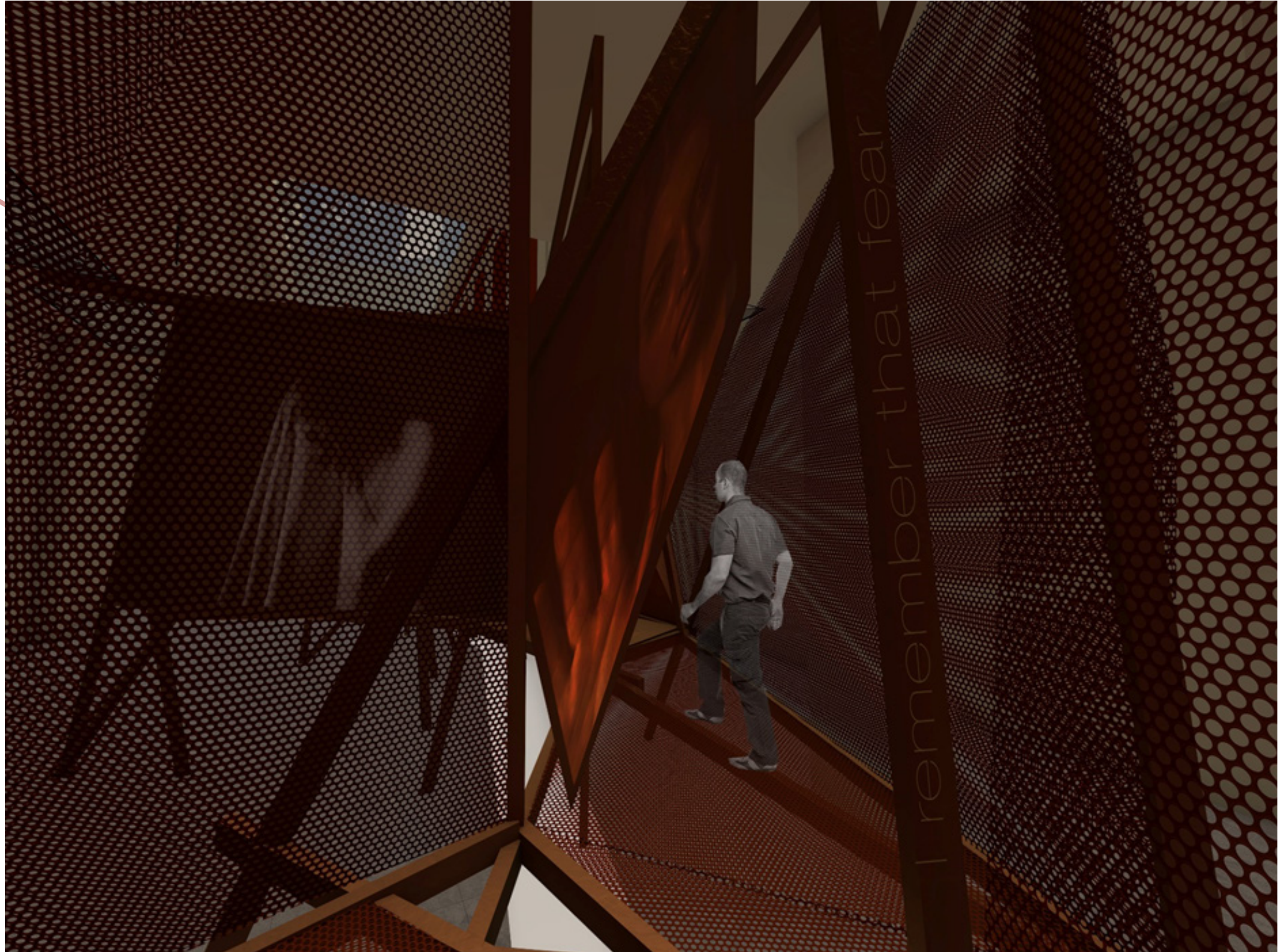

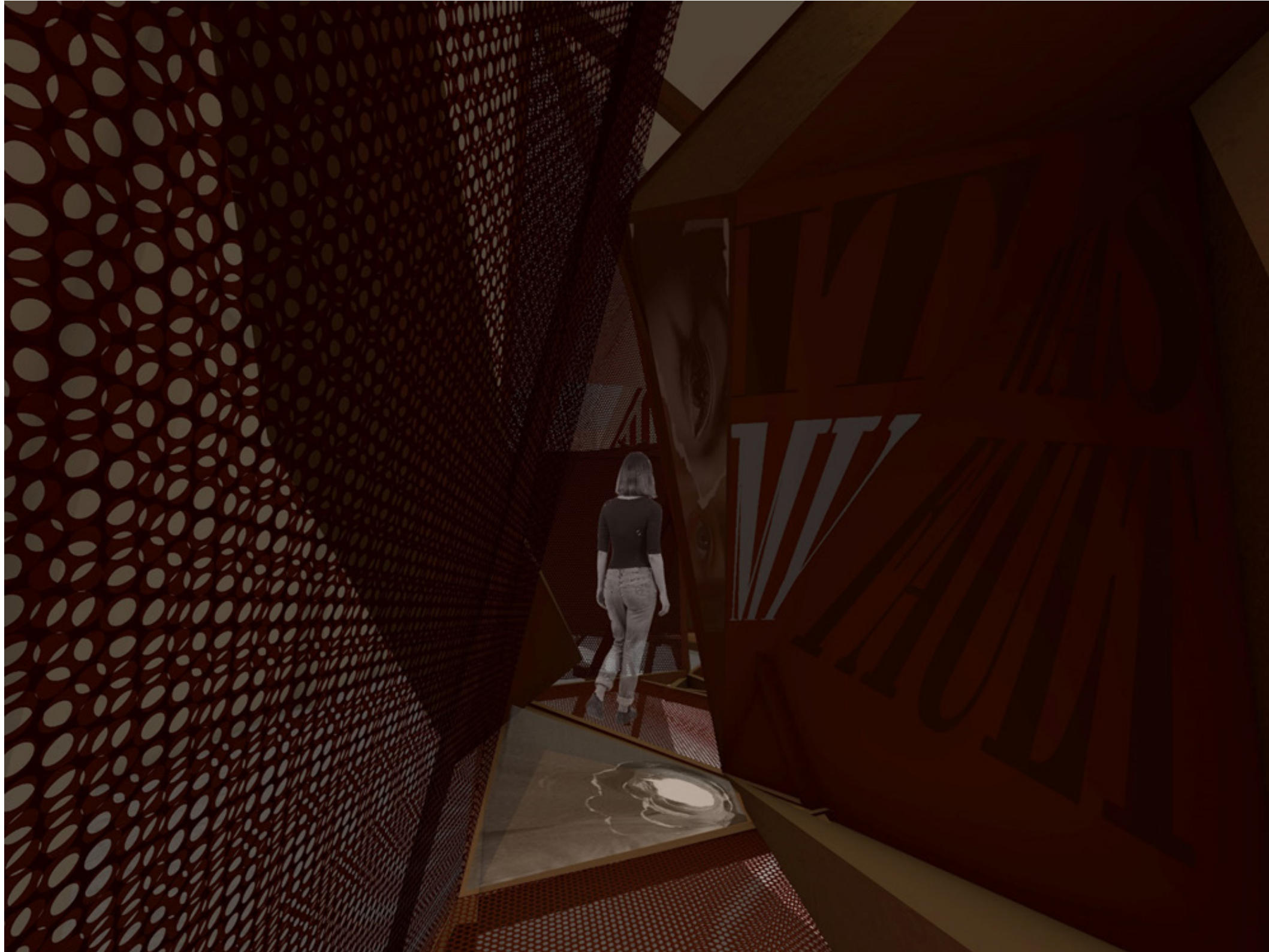

I remember that fear

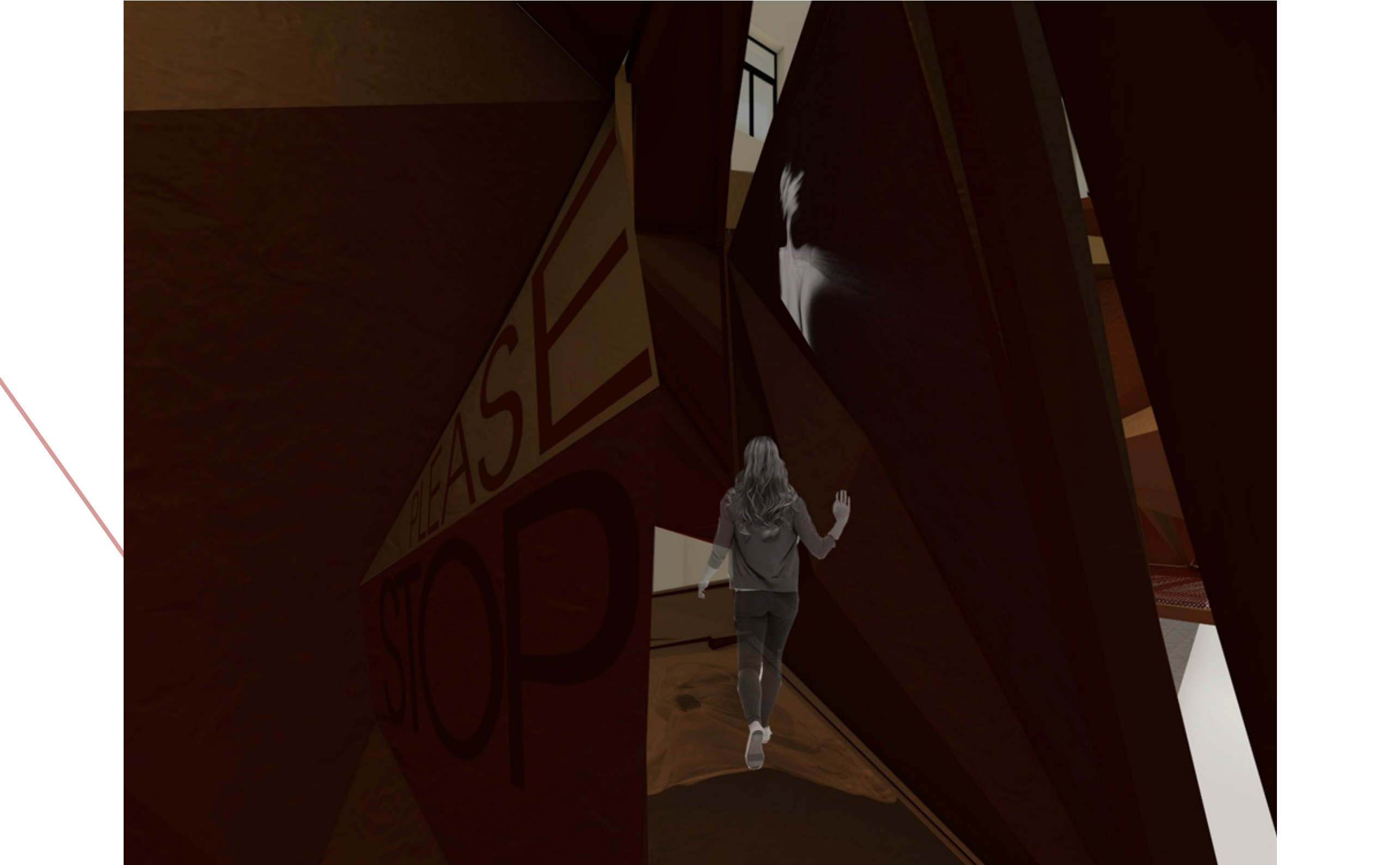

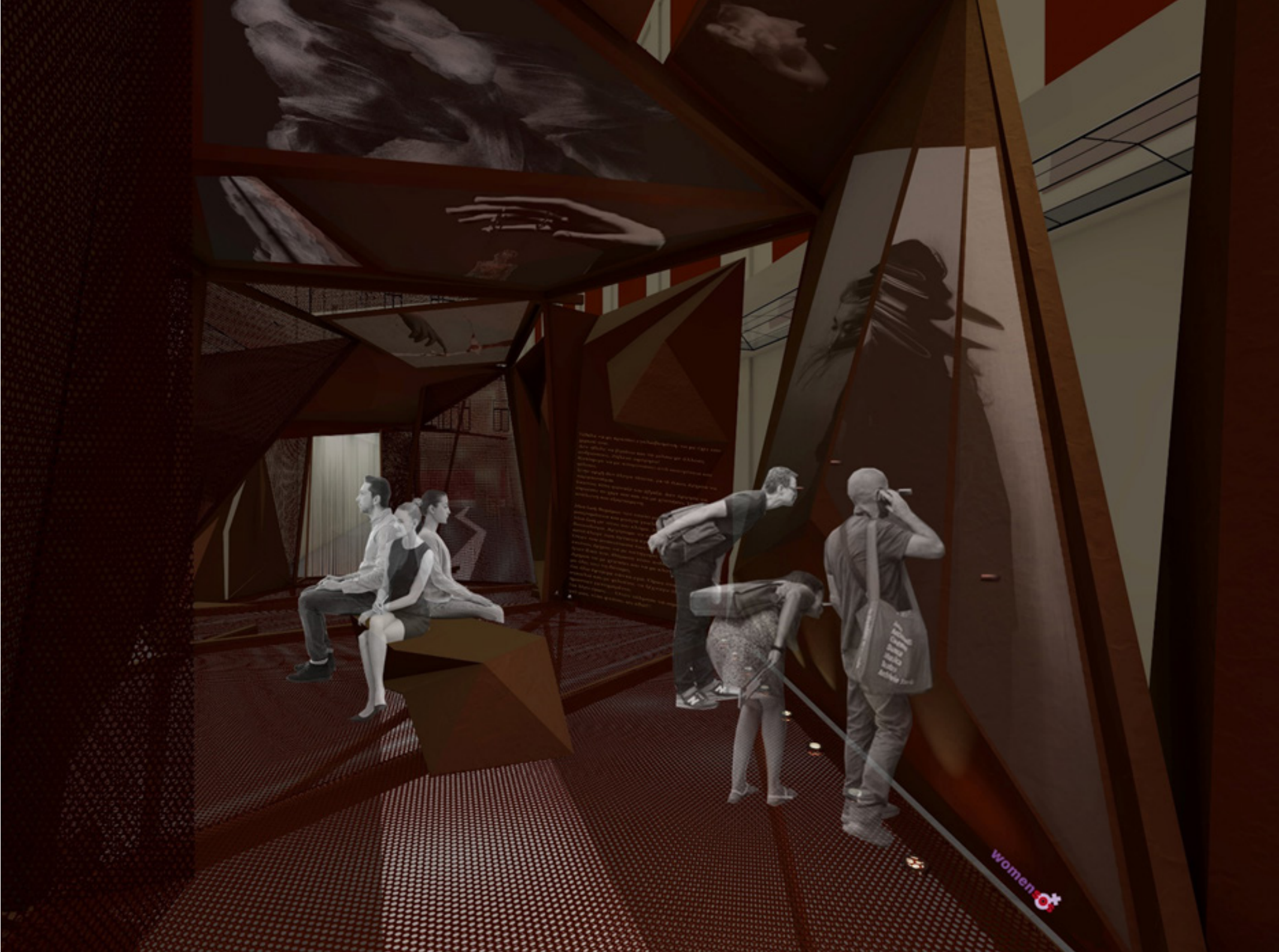

I forgave him

Έχεις πάρει
κιά

Καλύτερα να
αφήσεις τις
σπουδές σου
και να προσέχεις
το σπίτι

Η αδερφή
σου σε
ζηλεύει

Δεν θα βγει
έξω με αυτό
το φόρεμα

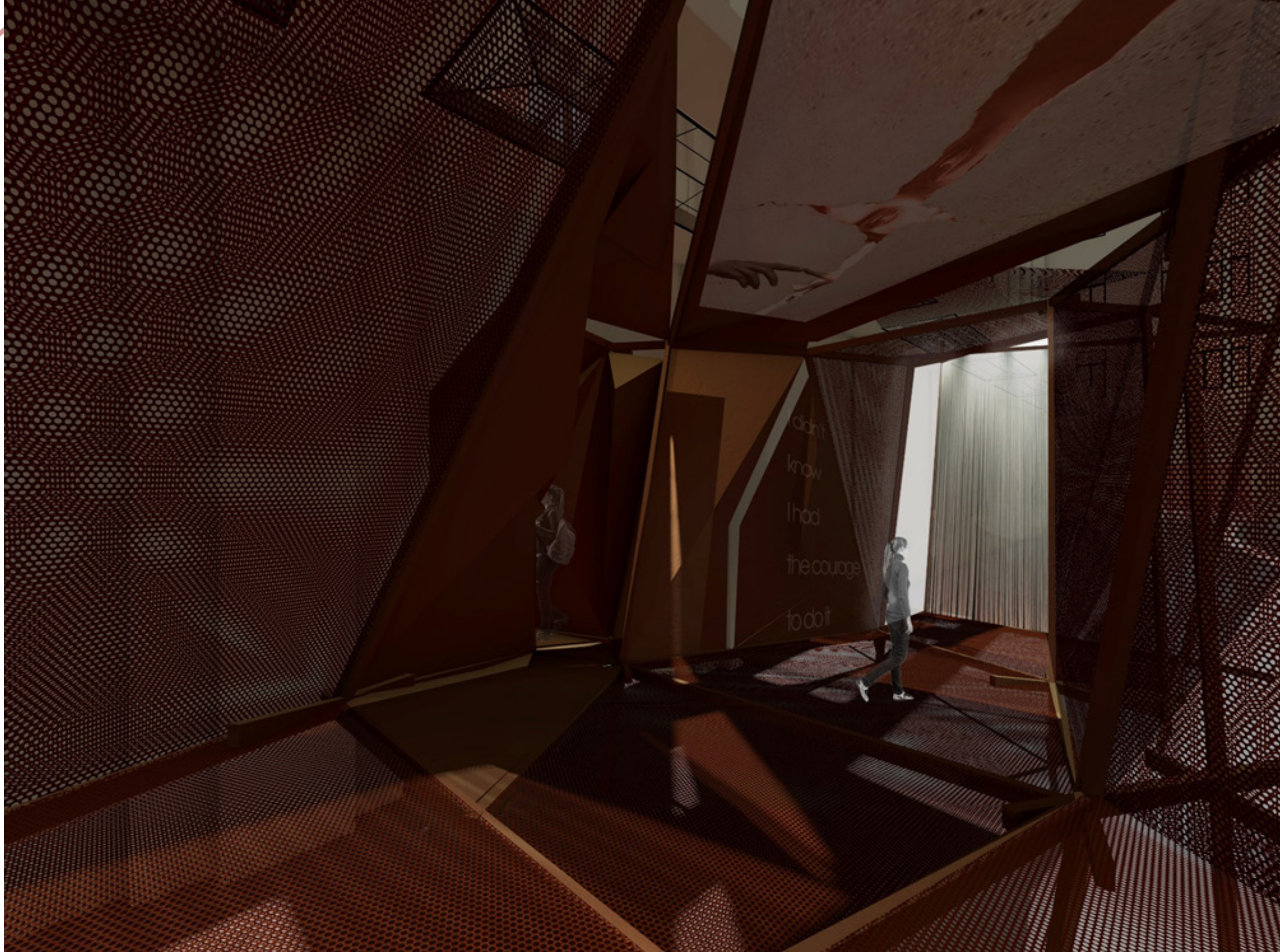
women

SS
I'm addicted to him

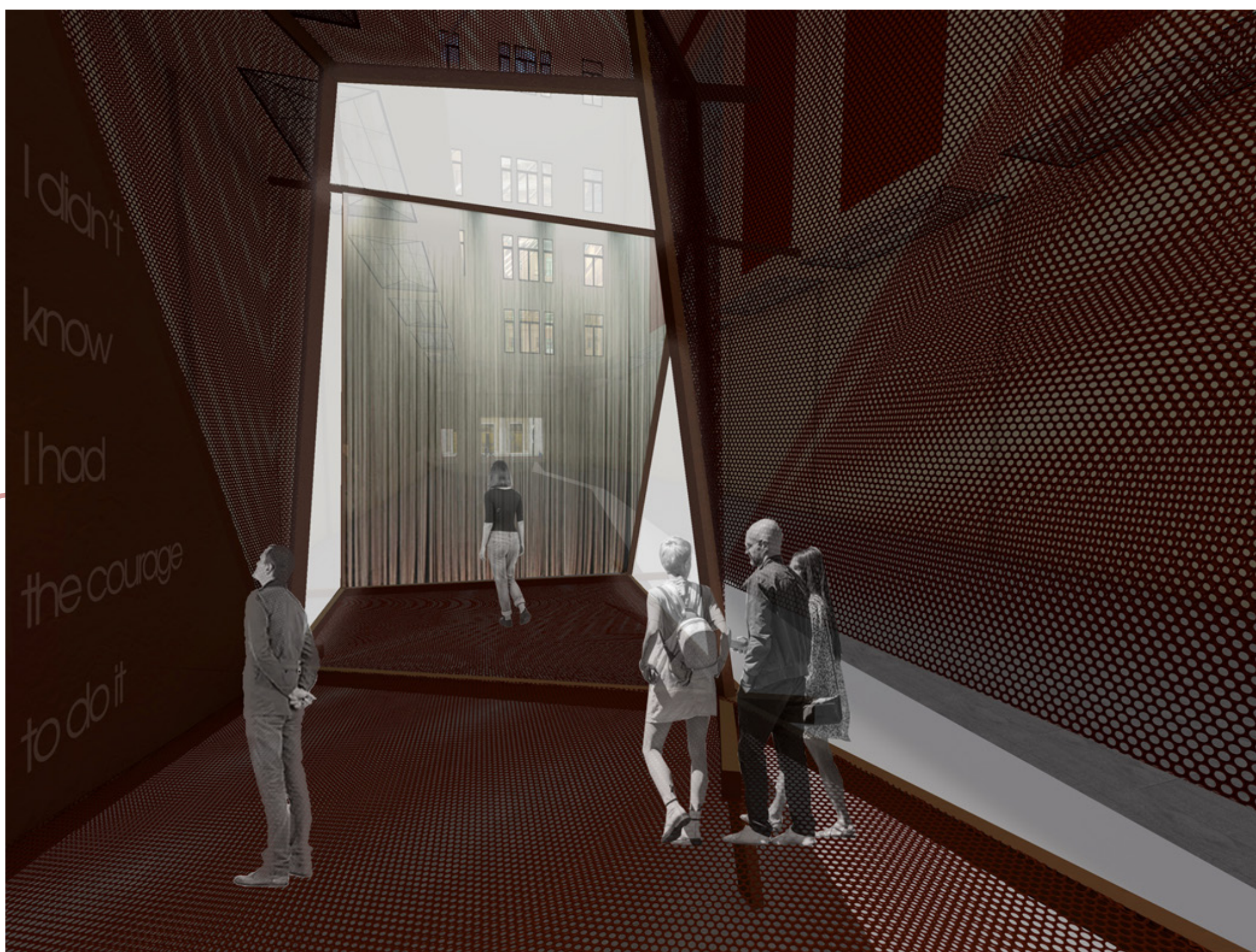
I had lost myself

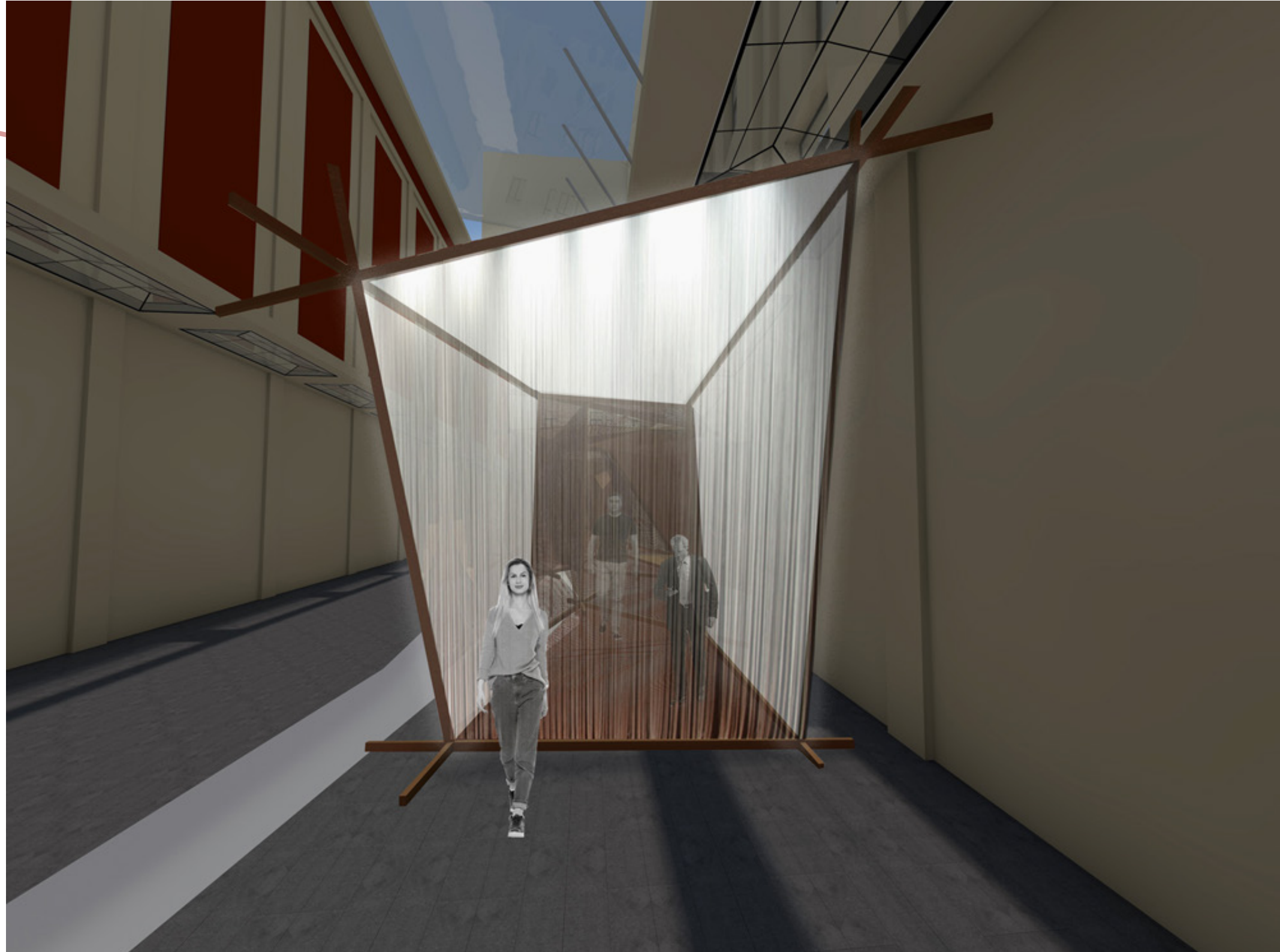

He promised
that everything
would change

I didn't
know
I had
the courage
to do it

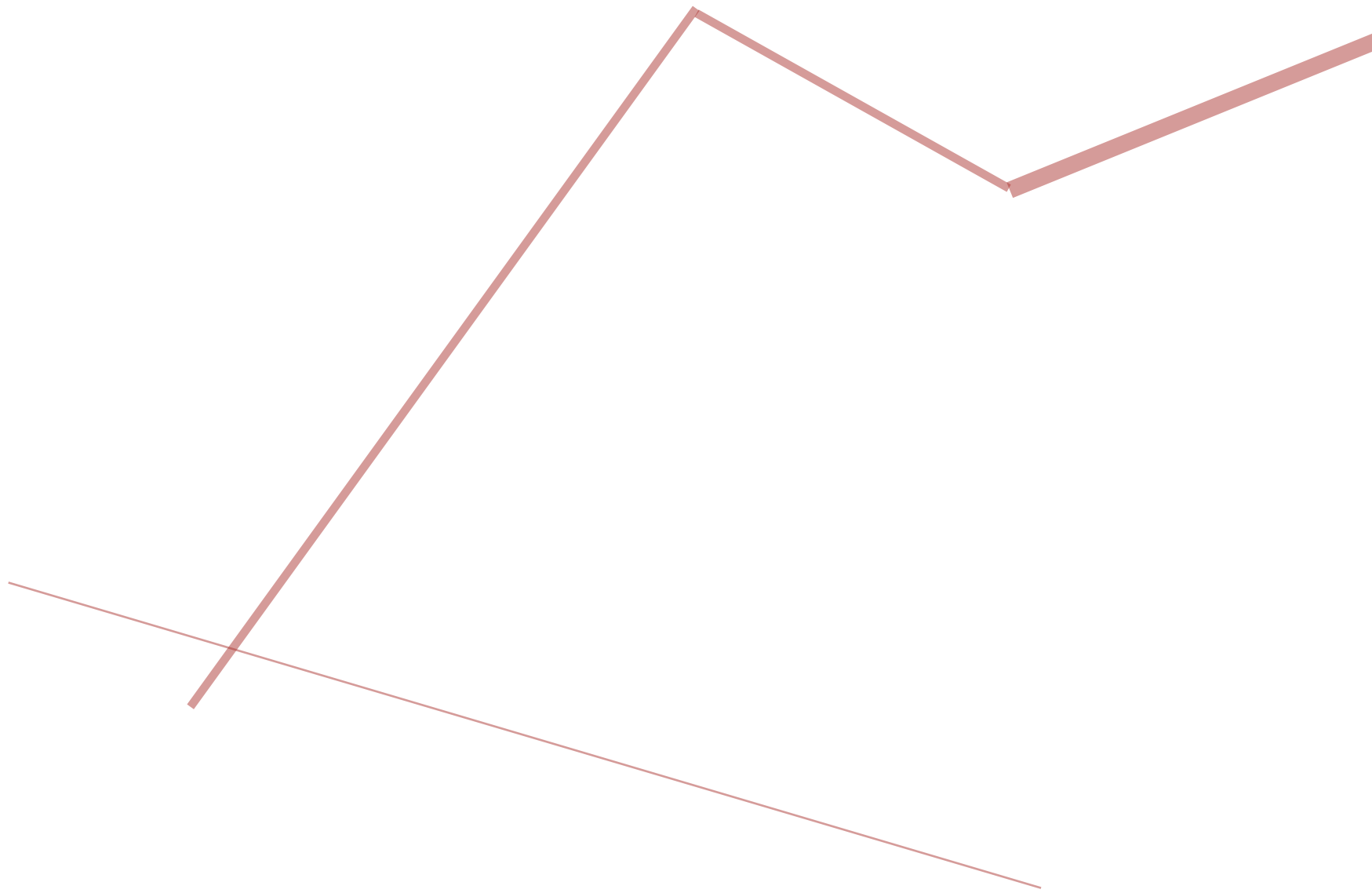

Break the (vicious) cycle video

<https://www.youtube.com/watch?v=0NIH2KJ3Bpc>

07

Παράρτημα

Ηχητικό ντοκουμέντο / Μαρτυρίες γυναικών

Τρεις γυναίκες αφηγούνται τη ζωή τους έτσι όπως βίωσαν τη βία από το σύντροφό τους.

1. Μαρία, 28 χρονών

Ήθελε να με κρατάει εγκλωβισμένη,

να με έχει του χεριού του.

Δεν ήθελε να βγαίνω και να μιλάω με άλλους ανθρώπους.

Ζήλευε αφόρητα!

Κατάφερε να με απομονώσει από οικογένεια και φίλους.

Στην αρχή δεν έλεγα τίποτα, μετά όμως άρχισα να παραπονιέμαι.

Εκείνος τότε φώναζε και έβριζε.

Δεν άργησε να σηκώσει το χέρι του και να με χτυπήσει.

Ήμουν ευάλωτη και εξαρτώμενη.

2. Παναγιώτα, 34 χρονών

Ξύπνησε το μωρό και άρχισε να κλαίει.

Με φωνές και βρισιές μου έλεγε να κάνω το μωρό να σταματήσει.

Πλησίασε την κούνια.

Μπήκα μπροστά και τότε εκείνος με άρπαξε από τα μαλλιά και άρχισε να με χτυπάει, στο πρόσωπο, στο σώμα, παντού.

Με έπιασε από το λαιμό.

Δε μπορούσα να φωνάξω, ούτε να αντιδράσω.

Πίστευα ότι θα πεθάνω.

Μάλλον αυτό ήθελα.

Πίστευα πως που άξιζε.

Δεν άντεχα άλλο.

Ήθελα να τελειώσει όλο αυτό και να λυτρωθώ.

3. Κοραλία, 50 χρονών

Μια ζωή τον δικαιολογούσα.

Αργήσαμε να κάνουμε παιδί και για αυτό έλεγε πως έφταιγα εγώ.

Όταν του ανακοίνωσα πως θα γίνουμε γονείς, εκείνος άρχισε να με κατηγορεί πως το παιδί δεν ήταν δικό του.

Θύμωσε τόσο πολύ!

Άρχισε να με χτυπάει και να με κλοτσάει στην κοιλιά, με όλη του τη δύναμη.

Για όλα έφταιγα πάντα εγώ. Όμως όταν με έπαιρνε αγκαλιά και με φιλούσε, τα ξέχναγα όλα. Τότε ήμασταν ευτυχισμένοι.

Για λίγο όμως....

Όταν τόλμησε να σηκώσει χέρι στο γιό μας, είπα φτάνει, ως εδώ!!!

Συγκεχυμένες φωνές

Είσαι άχρηστη, άχρηστη, άχρηστη.

Ένα τίποτα.

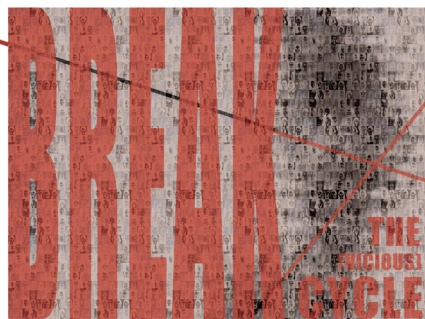
Σε παρακαλώ, μησηηηηηηη

Δεν αντέχω.

Φτάνει!

Βοήθεια.

Δεν είσαι η μόνη. Δεν είσαι μόνη.

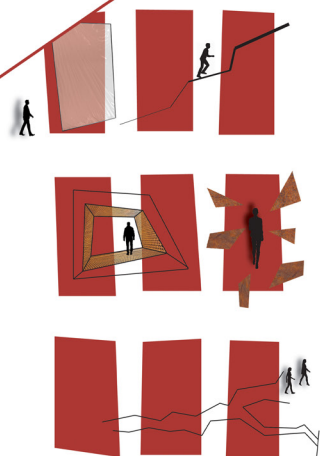
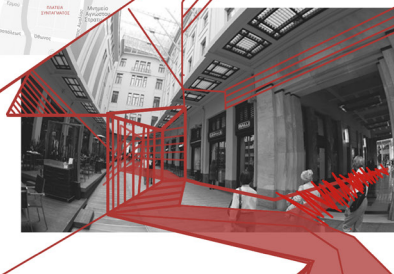
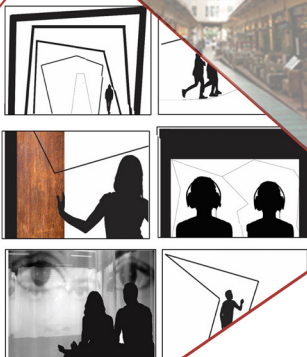
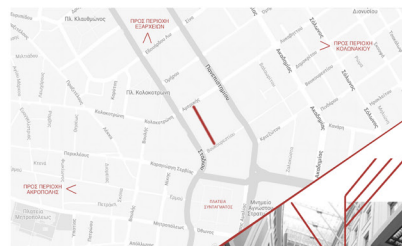

Εφήμερη χωρική κατασκευή στο δημόσιο χώρο για τη βία κατά των γυναικών

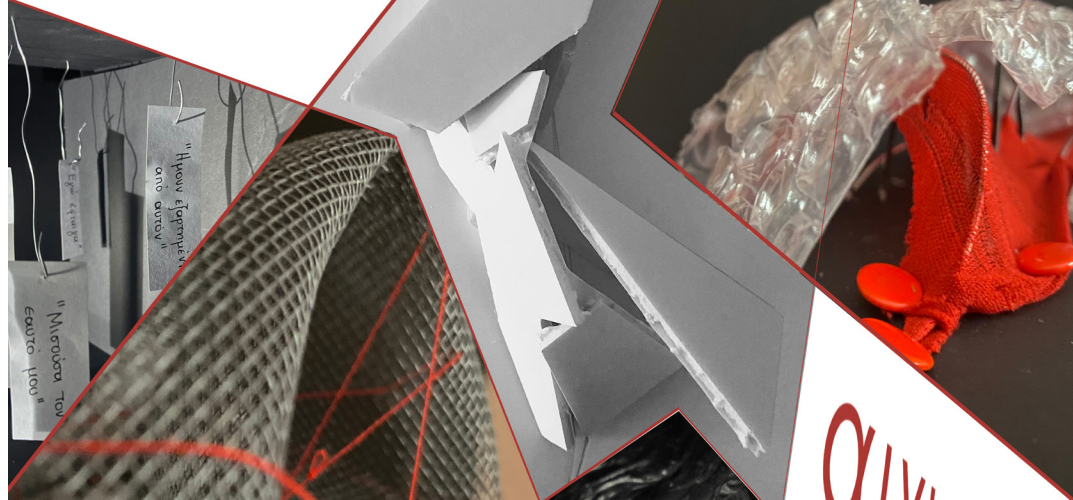
στού
Σπυρομήλιου

womensos.gr

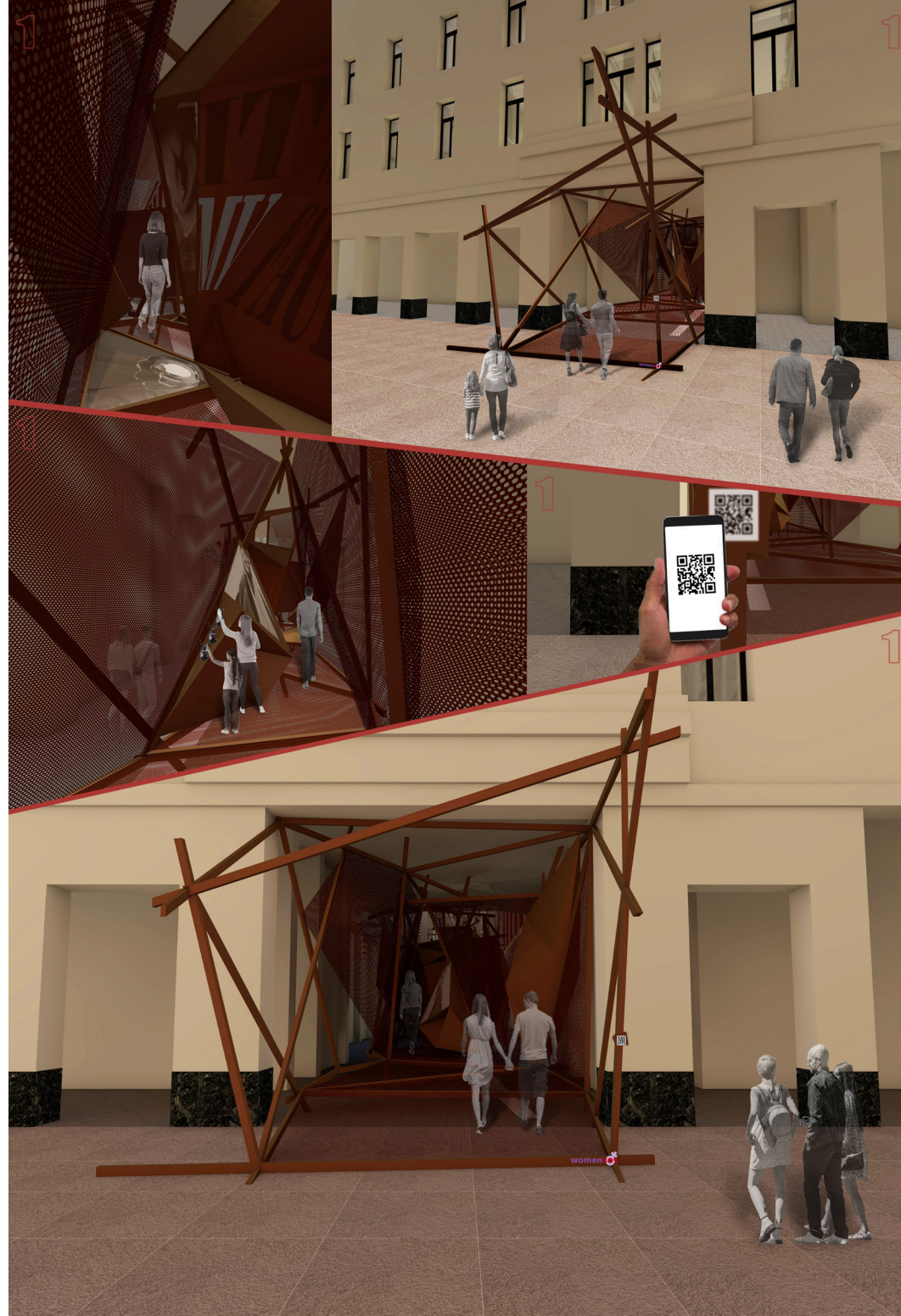

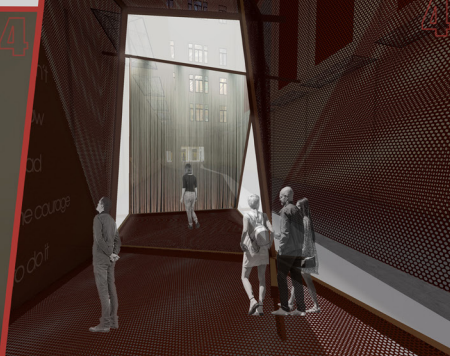
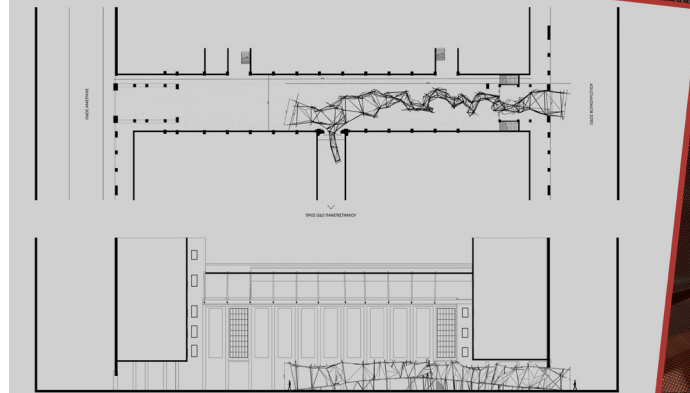
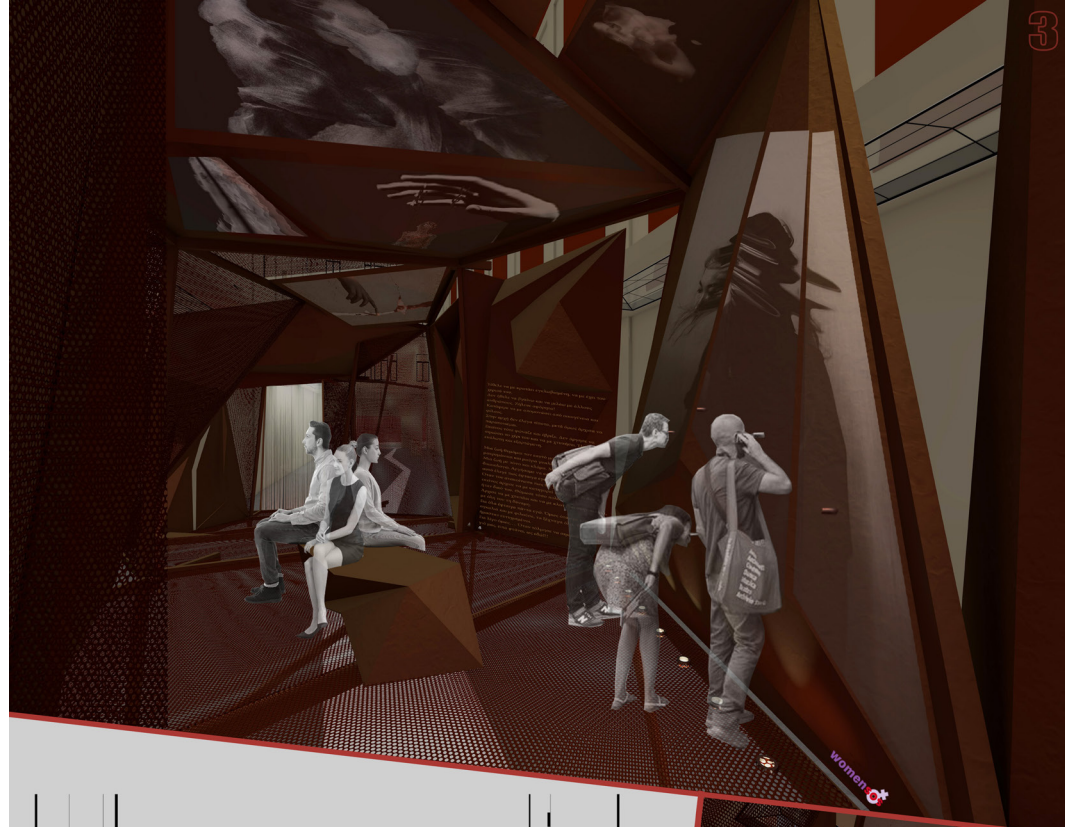
ΦΩΣ - ΣΚΟΤΑΔΙ
ΣΥΜΠΑΓΕΣ - ΔΙΑΦΑΝΕΣ

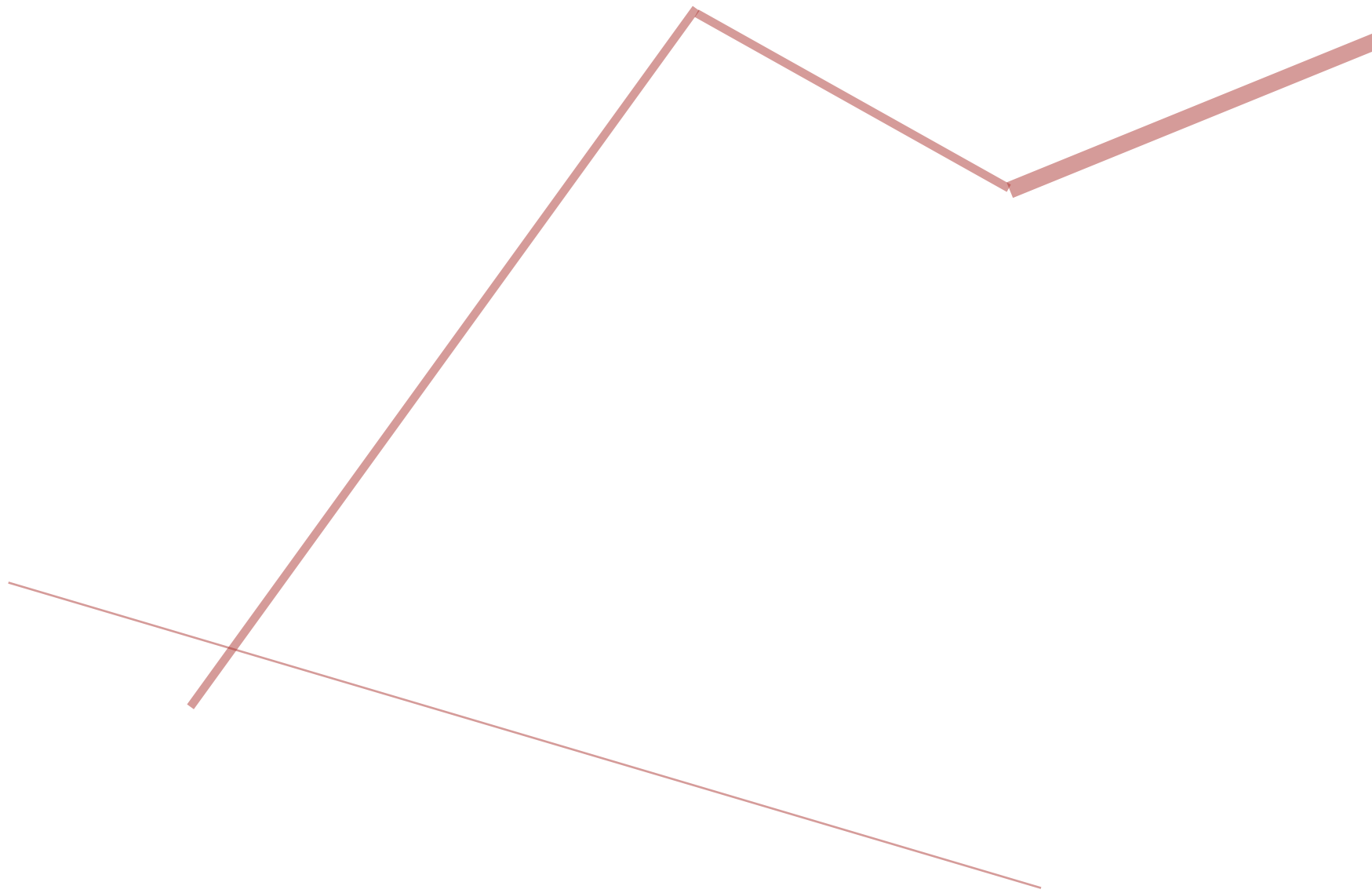

ΑΙΧΜΗΡΟΤΗΤΑ

08

Βιβλιογραφία

Ahval News, (2019). Artist puts Turkey's domestic abuse issue in global spotlight. Ανακτήθηκε από: <https://ahvalnews.com/femicides/artist-puts-turkeys-domestic-abuse-issue-global-spotlight> (06/08/2022)

Airlab, (2019). Airmesh. Ανακτήθηκε από: <https://airlab.sutd.edu.sg/2019/12/19/airmesh/> (06/06/23)

Architizer, (2022). Head in the Clouds Pavilion. Ανακτήθηκε από: <https://architizer.com/projects/head-in-the-clouds-pavilion/> (08/06/2022)

Armada J., (2012). Sustainable Ephemeral: Temporary Spaces with Lasting Impact. Syracuse University Honors Program Capstone Projects. 111. Ανακτήθηκε από: https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1101&context=honors_capstone (12/04/2022)

Athens Voice, (2022). Αθηναϊκές στοές: Τα αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά διαμάντια της πόλης. Ανακτήθηκε από: <https://www.athensvoice.gr/life/life-in-athens/775282/athinaikes-stoes-ta-arhitektonika-kai-diakosmitika-diamadia-tis-polis/> (26/03/2023)

Bernard Tschumi, (2000). Violence of Architecture. Ανακτήθηκε από: <https://www.artforum.com/print/198107/violence-of-architecture-39002> (20/01/2023)

Christo & Jeanne-Claude, (2022). L'Arc de Triomphe, Wrapped/ Wrapped Reichstag/ Wrapped Coast. Ανακτήθηκε από: <https://christojeanneclaude.net/artworks/wrapped-coast/> (2/6/2022)

Domestika, (01/10/2021). What Is Ephemeral Architecture and What Purpose Does It Serve? Ανακτήθηκε από: <https://www.domestika.org/en/blog/8872-what-is-ephemeral-architecture-and-what-purpose-does-it-serve> (22/04/2022)

EIGE, (2022). HomeGlossary & Thesaurus: Femicine. Ανακτήθηκε από: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1128> (11/05/2022)

Goldstein K. (2017), She's gone. Ανακτήθηκε από: <https://www.shesgone.org/> (05/08/2022)

Greek language, (2022). Dictionary of Standard Modern Greek: εφήμερος. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B5%CF%86%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%82&dq= (15/04/2022)

Hill J., (2015). Serpentine Pavilion 2015. Ανακτήθηκε από: <https://www.world-architects.com/en/architecture-news/found/serpentine-pavilion-2015> (08/06/2022)

IMdb, A vigilante. Ανακτήθηκε από: <https://www.imdb.com/title/tt6211976/> (06/08/2022)

Jankovic S., Stankovic D. (2019). Ephemeral architecture – A proposal for interventions in public space. University of Nis, Faculty of Civil Engineering and Architecture, Visual Arts and Music, Vol. 5: No 2, pp. 163 – 172

Judisches Museum Berlin (2022). The Libeskind Building. Architecture Retells German-Jewish History. Ανακτήθηκε από: <https://www.jmberlin.de/en/architecture-buildings> (20/12/2022)

UN Women, (2022). Facts and figures: Ending violence against women. Ανακτήθηκε από: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures> (15/08/2022)

Wikipedia, (2022). Δημόσιο Καπνεργοστάσιο. Ανακτήθηκε από: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CE%9A%CE%B1%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF (16/8/2022)

Womensos, (2022). Ο Ιστότοπος κατά της Βίας των Γυναικών. Ανακτήθηκε από: <https://womensos.gr/> (20/12/2022)

Zumthor P. (2006). Atmospheres, Birkhauser, Basel. Ανακτήθηκε από: <https://static1.squarespace.com/static/5a6100b0f14aa191e1ab0947/t/5a652391652dea6b6a2654bb/1516577688093/atmospheres.pdf> (06/06/2023)

Αντωνίου Δ., Δημόπουλος Γ., Κονταξάκης Δ., Συμεωνίδου Ι., Τσινίκας Ν., Ελαφριές Κατασκευές. Βιομημητικές-Εφήμερες-Ψηφιακές (University Studio Press), Θεσσαλονίκη 2020

Αποστολάκη Α., Χατζηβασιλείου Μ., (2016). Η έννοια της ατμόσφαιρας στο χώρο: αντίληψη και βιωματική εμπειρία. Πολυτεχνείο Κρήτης. Διπλωματική εργασία. Ανακτήθηκε από: file:///D:/Downloads/Apostolaki-Chatzivasileiou_Ere_2016.pdf (06/06/2023)

Βαΐου Ν. , (2000). Πόλη και Πολίτες: η καθημερινή ζωή και το «δικαίωμα στην πόλη», στο η Βιώσιμη Πόλη, εκδόσεις Στοχαστής

Βακαλοπούλου, Η. (1983). Η παραβίαση της πατρικής εντολής. Εφημερίδα «Θεσσαλονίκη». Ανακτήθηκε από: <https://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=2&production=3962&mode=19&item=9882> (07/08/2022)

Βικιλεξικό, (2022). Λεξικό: εφήμερος. Ανακτήθηκε από: <https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B5%CF%86%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%82> (15/04/2022)

Βυζοβίτη Σ., (12/2002). Εφήμερες κατασκευές. Μια προγραμματική προσέγγιση. Η αρχιτεκτονική ως τέχνη. Περιοδική έκδοση του συλλόγου αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης. Τεύχος 7. Ανακτήθηκε από: http://www.arch.uth.gr/uploads/files/CVs/Vizoviti/Sophia%20Vyzoviti_Publications/4_Vyzoviti_Articles/2002_Vyzoviti_SATh.pdf (15/04/2022)

ΓΓΔΟΠΙΦ (Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων), (Νοέμβριος 2021). 2η Ετήσια έκθεση για τη βία κατά των γυναικών. Αθήνα. Ανακτήθηκε από: <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/11/2h-ethsia-ekthesi.pdf> (10/05/2022)

EPT news, «Μη με αφήσεις ποτέ»: Η Lacta μας αιφνιδίασε με τη νέα ταινία μικρού μήκους, για το τι (δεν) είναι Αγάπη. Ανακτήθηκε από: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/mi-me-afiseis-pote-i-lacta-mas-aifnidiase-me-ti-nea-tainia-mikroy-mikoys-gia-to-ti-den-einai-agapi/> (06/08/2022)

Εφραιμίδου Ν., (2017). Σύγχρονος σχεδιασμός του χώρου σε συνθήκες προσωρινής κατοίκησης. Διπλωματική εργασία. Πολυτεχνείο Κρήτης.

Ηλιάκης Μ., (2022). Μεταξύ των γραμμών- το Εβραϊκό Μουσείο στο Βερολίνο. Ανακτήθηκε από: <http://www.yolkstudio.gr/sitegr/files/iliakisevraiko-mouseio-sto-verolino.pdf> (20/12/2022)

Ηνωμένα Έθνη, (2022). 25 Νοεμβρίου-Διεθνής Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών. Ανακτήθηκε από: <https://unric.org/el/25-%CE%BD%CE%BF%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5/> (10/05/2022)

Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης, She's gone (Για ένα αδειανό πουκάμισο). Ανακτήθηκε από: <https://mcf.gr/el/shes-gone-για-ένα-αδειανό-πουκάμισο> (05/08/2022)

Κατωγυρίτη Ε., (21/05/2021). Βία: τι είναι και με ποιες μορφές εμφανίζεται. Ανακτήθηκε από: <https://www.maxmag.gr/psychologia/via-ti-einai-kai-me-ποιες-morfes-emfanizetai/> (10/05/2022)

Μπούρας, Χ. Θ. (1999). Μαθήματα Ιστορίας της Αρχιτεκτονικής. Εκδόσεις Συμμετρία. Σελ. 293-299

Μπούρας Χ., Φιλιππίδης Δ., (2013). Αρχιτεκτονική. Εκδοτικός οίκος Μέλισσα. σελ. 124-125

Σκορλέτου Γ.Α., Τζεβελέκου Χ.Κ., (2014). Αισθήσεις και αρχιτεκτονική. Χαρτογραφώντας συν-αισθήματα στην πόλη. ΕΜΠ. Διπλωματική εργασία. Ανακτήθηκε από: https://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/139.14.10.pdf (06/06/2023)

Σπανογιάννη Ε., (2011). Εφήμεροι Εκθεσιακοί χώροι - Μεταξύ Καινοτομίας, Εντυπωσιασμού Και Μελλοντολογικών Υπερεντάσεων. Ερευνητική Εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Ανακτήθηκε από: http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/17.11.2011.10.pdf (08/06/2022)

«Το γεύμα», Αθηνόραμα. Ανακτήθηκε από: https://www.athinorama.gr/theatre/performance/to_geuma-10074015/ (05/08/2022)

«Το γεύμα» της Λείας Βιτάλη, ticketservices. Ανακτήθηκε από: <https://www.ticketservices.gr/event/to-gevma-theatro-odou-kykladon/?lang=en> (05/08/2022)

Τσάφου Σ.Ε., (2012). Εφήμερη αρχιτεκτονική. Παράμετροι εφήμερης αρχιτεκτονικής. Διπλωματική εργασία. Ανακτήθηκε από: https://issuu.com/stavroula_tsafou/docs/efimeri_arxitektoniki (05/02/2022)